

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย
จากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน

ข้าวทิพย์ บุตรน้ำเพชร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีการศึกษา 2566

LEGAL ISSUES CONCERNING THE PROTECTION OF VICTIMS' RIGHTS
IN ELECTRONIC FUND TRANSFERS BY FINANCIAL INSTITUTIONS

KHAWTHIP BOOTNAMPETCH

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Laws,
Pridi Banomyong Faculty of Law
Dhurakij Pundit University
Academic Year 2023

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์
ของสถาบันการเงิน

เสนอโดย ช้าวทิพย์ บุตรน้ำเพชร

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(อาจารย์ ดร.สุทธิพล ทวีชัยการ)

วันที่ 21 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2567

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน
ชื่อผู้เขียน	ข้าวทิพย์ บุตรน้ำเพชร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาและวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีการเยียวยาเงินให้กับผู้เสียหายทันทีที่มีการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดจากถูกกลฉ้อฉล 3) วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่ชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันของหน่วยงานของรัฐหรือสถาบันการเงิน 4) เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้รัฐออกกฎหมายเฉพาะในการดำเนินคดีของศาลเป็นคดีพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงให้เกิดความรวดเร็ว รวมถึงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ยังมีปัญหาความล่าช้าในกระบวนการเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดขึ้นจากการหลอกลวงให้ทำธุรกรรมทางการเงิน เนื่องจากตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนที่จะเยียวยาให้กับผู้เสียหายได้ในทันที และเนื่องจากการไม่มีกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติการคืนเงินให้กับผู้เสียหาย ทำให้ต้องพึ่งกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่ใช้ระยะเวลายาวนาน และไม่สามารถคืนเงินให้กับผู้เสียหายได้ทันที ประกอบกับกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาคดีที่เป็นการเฉพาะเจาะจงที่มีผลให้ศาลสามารถสั่งให้มีการคืนเงินผู้เสียหายในคดีหลอกลวงทางออนไลน์ในปัจจุบันคือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ในความผิดฐานฉ้อโกงเท่านั้น รวมถึงปัญหาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 4 และมาตรา 12 ซึ่งไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติงานของธนาคารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลให้มีความชัดเจนเพียงพอด้วย

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหาย

เพื่อให้มีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 เพื่อให้มีความครอบคลุมถึงประเด็นการเยียวยาผู้เสียหาย การแจ้งอายัดและให้คืนเงินแก่ผู้เสียหายบางส่วนเพื่อเยียวยาความเดือนร้อน และเพิ่มเติมกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดเพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดย “คณะกรรมการเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” รวมถึงให้ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลมีอำนาจในการขอความร่วมมือให้สถาบันการเงินต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องโดยไม่ต้องให้ผู้เสียหายไปฟ้องร้องอีก รวมถึงปรับแก้ไขมาตรา 4 ประกอบมาตรา 12 ของพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ให้มีการ “ส่งต่อข้อมูลของผู้ใช้บริการของสถาบันการเงิน” โดยให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ขัดกับ “วัตถุประสงค์” ของการเก็บและรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ: การเยียวยาผู้เสียหาย, สถาบันการเงิน, โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

Thesis Title	LEGAL ISSUES RELATE LEGAL PROTECTION OF COMPLAINANT'S RIGHT FROM ELECTRONIC TRANSFERRING OF FINANCIAL INSTITUTION
Author	Khawthip Bootnampetch
Thesis Advisor	Assistant Professor Suthee Usathaporn, Ph.D.
Co-Thesis Advisor	Jirawut Lipipan, Ph.D.
Program	Master of Laws
Academic Year	2023

ABSTRACT

This research studies and analyses the legal issues related to the protection of victims' rights in electronic fund transfers by financial institutions. The objectives of the study are to: (1) Investigate the background, concepts, theories, and legal issues surrounding the protection of victims' rights in electronic fund transfers. (2) Examine the relevant legal measures for immediate compensation to victims in cases of fraudulent electronic fund transfers. (3) Analyze the unclear legal issues concerning the implementation of existing laws in the exchange or linkage of information between state agencies and financial institutions. (4) Propose solutions to address these problems, such as enacting specific laws for expedited court proceedings and amending relevant laws to establish preventive measures against such damages.

The study found that there are delays in the process of compensating victims of financial transaction fraud. According to the Emergency Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technological Crimes, B.E. 2566 (2023), there are no clear legal measures for immediate compensation to victims. The lack of laws or legal measures for reimbursing victims necessitates prolonged court proceedings, making it impossible to provide immediate compensation. Moreover, the specific laws used in court proceedings that allow the court to order the return of money to victims in online fraud cases are currently limited to the Criminal Code, Section 341, concerning fraud. Additionally, there are issues with the exchange of information between relevant government and private agencies according to Sections 4 and 12 of the Emergency Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technological Crimes, B.E. 2566 (2023), which do not provide clear enough guidelines for banks in exchanging information.

Therefore, this study recommends amendments to Section 7 of the Emergency Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technological Crimes, B.E. 2566 (2023), regarding victim compensation, to ensure swift and efficient victim compensation. Amendments should also be made to cover the aspects of victim compensation, confiscation, and partial reimbursement to alleviate distress. Furthermore, laws at the level of Royal Acts or Royal Decrees should establish a crime victim compensation fund managed by a “Technology Crime Victim Compensation Committee.” The Bank of Thailand, as a regulatory agency, should have the authority to require financial institutions to take responsibility for damages caused by their negligence without necessitating victims to file lawsuits. Moreover, amendments to Section 4 in conjunction with Section 12 of the Emergency Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technological Crimes, B.E. 2566 (2023) should ensure that “the transfer of financial service user data” is not considered contrary to the “purpose” of collecting and maintaining users' personal data.

Keywords: Compensation for the injured, Financial Institution, Electronic funds transfer

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงเรียบร้อยได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร ซึ่งได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม โดยได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การติดตามความคืบหน้า และการปรับแก้ไขรวมถึงชี้แนะแนวทางอย่างดียิ่งตลอดมา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณกรรมการวิทยานิพนธ์อีก 2 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ พิณิจ ทิพย์มณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการแนะนำข้อบกพร่อง และแนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ตลอดจนอาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้กฎหมายแก่ข้าพเจ้า และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการศึกษา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณนภา บุตรน้ำเพชร มารดาที่เลี้ยงดู และสนับสนุนผู้เขียนในทุก ๆ เรื่อง เป็นอย่างดีเสมอมา คุณจเด็จ บุตรน้ำเพชร และคุณธนวรรณ ศรีพิทักษ์ ที่ให้การสนับสนุนผู้เขียนในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งให้กำลังใจ ให้ข้อคิดต่าง ๆ เป็นอย่างดีเสมอมา รวมถึงพี่ ๆ น้อง ๆ ที่ทำงานทุกคนในการช่วยเหลือและให้กำลังใจอย่างดียิ่งมาตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมาย เพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Application ของสถาบันการเงินให้มีความรวดเร็วมากขึ้น หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ และขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ข้าวทิพย์ บุตรน้ำเพชร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	9
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	10
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. ความหมาย และแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทาง.....	11
อิเล็กทรอนิกส์	
2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.....	11
2.2 การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์.....	16
2.3 การโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย.....	18
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย.....	18
2.5 แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา.....	19
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม.....	20
2.7 สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา.....	27
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับปฎิญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความยุติธรรม.....	30
ให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985	
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงิน.....	39
ทางอิเล็กทรอนิกส์	
3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงิน.....	39
ทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงิน..... ทางอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ	60
4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์.....	66
4.1 ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหาย.....	66
4.2 ปัญหาการไม่มีทบทวนคดีกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย..	70
4.3 ปัญหาการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินในการแลกเปลี่ยนข้อมูล.....	84
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	94
5.1 บทสรุป.....	94
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	100
ประวัติผู้เขียน.....	105

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 การแจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.....	2
1.2 อันดับของการแจ้งความคดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าและบริการ.....	3
4.1 ข้าราชการฆ่าตัวตายของเหยื่อ หรือผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์.....	66
5.1 มูลค่าความเสียหายที่แท้จริง และจำกัดวงเงินชดเชยไม่เกินหนึ่งล้านบาท.....	98

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายให้แก่ผู้ประกอบการในธุรกิจต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนบุคคลทั่วไปที่เป็นลูกค้าของธนาคาร ทำให้เกิดปัญหาความไม่ไว้วางใจ (Trustworthy) ระหว่างธนาคารและลูกค้าธนาคาร ซึ่งเป็นความไม่ไว้วางใจเกี่ยวกับระบบงานของธนาคาร ความไม่ไว้วางใจในเครื่องมือการกลั่นกรองของระบบการแจ้งเตือนผ่านข้อความ (SMS) หรือช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดของธนาคารที่ให้บริการแก่ลูกค้าว่าถูกต้องหรือไม่ เป็นข้อความจากธนาคารจริงหรือไม่ หรือเป็นข้อความที่เป็นการทำปลอมขึ้นของกลุ่มมิจฉาชีพที่ต้องการหลอกลวงประชาชน รวมถึงวิธีการตรวจสอบข้อความ (SMS) ที่ส่งมานั้น ประชาชนจะตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อความได้อย่างไร มีวิธีการใดที่กระทำได้ง่าย มีความน่าเชื่อถือ และไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งจากปัญหาความไม่ไว้วางใจ (Trustworthy) ดังกล่าว เป็นเรื่องที่เป็นความจริงแล้วธนาคารมีเจตนาที่จะอำนวยความสะดวกในการแจ้งเตือนการโอนเงิน หรือการทำธุรกรรมด้านการเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าได้รับความสะดวกในการ Transfer หรือการโอนเงินผ่านบัญชีอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาธนาคารได้มีการพัฒนาระบบต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น Internet Banking ก็ดี Application Mobile Banking ก็ดี Platform ต่าง ๆ หรือการให้บริการอื่นที่เป็น Service Trust เพื่อให้การโอนเงินทำธุรกรรมของลูกค้าสะดวก รวดเร็ว ตรงเป้าประสงค์ความต้องการของลูกค้าธนาคารอย่างสูงสุด โดยไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดผลเสียในด้านใด ๆ ได้

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกี่ยวกับการให้บริการทางการเงิน (Financial Service) ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นเหตุให้กลุ่มมิจฉาชีพสามารถดัดแปลงใช้กลไกของธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารของรัฐ กลไกของหน่วยงานภาครัฐ หรือพัฒนาชุดเครื่องมือของตนเองที่ลอกเลียนแบบเทคโนโลยีของธนาคารให้เสมือนหนึ่งเป็นธุรกรรม ที่ถูกต้อง เพื่อหลอกลวงให้ผู้เสียหายจากธุรกรรมทางการเงิน ดำเนินการโอนเงินทางบัญชีเงินฝากของธนาคารไปอย่างง่ายดาย ไร้ร่องรอย และเกิดปัญหาแก่ระบบงานของธนาคารที่จะต้องหามาตรการป้องกันการดำเนินการของกลุ่มมิจฉาชีพเหล่านี้ ธนาคารจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการดังกล่าวเป็นจำนวนมาก อีกทั้งความเสียหายดังกล่าว ยังได้แผ่วงกว้างไปถึงบุคคลทุกกลุ่มสาขาอาชีพแม้กระทั่งผู้มีรายได้น้อย

จะเห็นได้ว่าแม้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการเงินในปัจจุบันจะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้สะดวก รวดเร็ว และง่ายขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเหตุให้มีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นด้วย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว สาเหตุหนึ่งก็มาจากการที่เทคโนโลยีสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น รวมถึงสถานะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ (smart phone) ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการกระทำความผิด

ซึ่งสามารถกระทำความผิดได้ทุกที่ทุกเวลา จึงทำให้ยากต่อการควบคุมการกระทำความผิด ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อ ทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สินและจิตใจ รวมถึงสร้างความเสียหายต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางเทคโนโลยีของประเทศ ความมั่นคงปลอดภัยในทางเศรษฐกิจ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศอีกด้วย

ในปี 2565 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสมาคมสถาบันการเงินของรัฐ สมาคมธนาคารไทย และธนาคารสมาชิกทุกธนาคาร เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565 ใน “โครงการระบบรับแจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้กับผู้ใช้บริการที่ได้รับความเดือดร้อนจากคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยประสานการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และสอดคล้องกับรูปแบบอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น¹

จากการดำเนิน “โครงการระบบรับแจ้งความออนไลน์ คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง 31 กรกฎาคม 2565 มีการแจ้งความออนไลน์จำนวน 59,864 เรื่อง ดังนี้²

ตารางที่ 1.1 การแจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ลำดับ	ประเภทความผิด	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
1	คดีหลอกลวงด้านการเงิน	31,047	51.86
2	การหลอกจำหน่ายสินค้าออนไลน์	24,643	41.17
3	การพนันออนไลน์	462	0.771
4	ข่าวปลอม Fake News	239	0.40
5	คดีออนไลน์อื่น ๆ	3,473	5.80

จากสถิติคดีตาม “โครงการระบบรับแจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการขออายัดบัญชีของผู้กระทำความผิดกับธนาคารแล้วจำนวน 3,972 บัญชี โดยมีการขออายัดไว้แล้วเป็นเงินจำนวน 806,134,920 บาท แต่ยอดเงินที่สามารถอายัดได้จริงมีจำนวนเพียง 56,660,122 บาทเท่านั้น

¹ ธนาคารอาคารสงเคราะห์, ‘พิธี MOU ระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับ สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ สมาคมธนาคารไทย’ (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 28 กุมภาพันธ์ 2565) <<https://www.ghbank.co.th/news/detail/public-relations/28022022mou>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

² กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, ‘ดีอีเอส เปิดสถิติ 4 เดือน ปชช.แจ้งความคดีออนไลน์ 59,846 เรื่อง’ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 4 สิงหาคม 2565) <<https://shorturl.asia/JKAE6>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

ซึ่งแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะมีความพยายามใน การแก้ไขปัญหาเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีโดยการเปิดรับแจ้งความออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้รวดเร็วขึ้น และธนาคารสามารถดำเนินการอายัดเงินได้เร็วขึ้น แต่การแก้ไขด้วยวิธีการดังกล่าว ยังคงไม่ใช่วิธีการในการป้องกันหรือปราบปรามการกระทำความผิดที่สามารถบรรลุผลได้อย่างแท้จริง ซึ่งเห็นได้จากสัดส่วนของจำนวนเงินที่ขออายัดต่อจำนวนเงินที่สามารถอายัดได้จริง โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นและไม่สามารถป้องกันได้ มีจำนวนมูลค่าความเสียหายมากกว่า 750 ล้านบาท ภายในระยะเวลาเพียงแค่ 50 วันเท่านั้น ซึ่งถือเป็นความล้มเหลวของระบบการบริหารจัดการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพราะไม่สามารถป้องกันความเสียหายที่มีมูลค่าหลายหมื่นล้าน ไว้เพื่อคืนให้แก่ผู้เสียหายได้ โดยความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นจากกระบวนการทางกฎหมายที่มีความล่าช้า รวมถึงการไม่ให้ความสำคัญของรัฐในการสั่งการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ หรือการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างจริงจัง

ปัจจุบันตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2565 – 31 พฤษภาคม 2566 พบว่ามีมูลค่าความเสียหายมากถึง 3 หมื่นล้านบาท คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการเกิดขึ้นเยอะที่สุดและเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีมูลค่าความเสียหายรวมกว่าพันล้านบาท โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติแจ้งยอดสะสมของผู้แจ้งความออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2565 – 31 พฤษภาคม 2566 มีจำนวนทั้งหมด 296,243 เรื่อง โดยแบ่งเป็นคดีออนไลน์ 270,360 เรื่อง และ คดีอาญาอื่น ๆ 9,009 เรื่อง รวมมูลค่าความเสียหายทั้งหมด จำนวน 38,156,125,167 บาท ซึ่งแบ่งออกมาได้ 14 อันดับ ดังนี้

ตารางที่ 1.2 อันดับของการแจ้งความคดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าและบริการ

ลำดับ	เรื่อง	จำนวน (คดี)
1.	หลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการไม่เป็นขบวนการ	100,694
2.	หลอกให้โอนเงินเพื่อทำงานฯ	36,896
3.	หลอกให้กู้เงิน	33,517
4.	หลอกให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์	22,740
5.	ชมชู่ทางโทรศัพท์ (Call center)	20,474
6.	หลอกเป็นบุคคลอื่นเพื่อยืมเงิน	9,664
7.	หลอกให้โอนเงินเพื่อรับรางวัลฯ	8,697
8.	หลอกลวงซื้อสินค้าหรือบริการเป็นขบวนการ	8,107
9.	หลอกให้ติดตั้งโปรแกรมควบคุมระบบฯ	4,786
10.	ลอกให้ลงทุนตามพ.ร.บ.กู้ยืมเงิน	3,080
11.	กระทำต่อระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์	2,972

ตารางที่ 1.2 ต่อ

ลำดับ	เรื่อง	จำนวน (คดี)
12.	หลอกให้รักแล้วโอนเงิน	2,167
13.	หลอกเกี่ยวกับทรัพย์สินดิจิทัล	1,229
14.	เข้ารหัสคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น	79

จากสถิติของช่วงอายุในการแจ้งความออนไลน์ พบว่า

1. กลุ่มอายุ 31-40 ปี มี 29% ที่แจ้งความออนไลน์
2. กลุ่มอายุ 18-25 ปี มี 22% ที่แจ้งความออนไลน์
3. กลุ่มอายุ 26-30 ปี มี 20% ที่แจ้งความออนไลน์
4. กลุ่มอายุ 41-50 ปี มี 18% ที่แจ้งความออนไลน์
5. กลุ่มอายุ 51-60 ปี มี 7% ที่แจ้งความออนไลน์
6. กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มี 3% ที่แจ้งความออนไลน์
7. กลุ่มต่ำกว่า 18 ปี มี 1% ที่แจ้งความออนไลน์

จะเห็นได้ว่า กลุ่มอายุที่แจ้งความออนไลน์มากที่สุดคือช่วง 31-40 ปีมี 29% และกลุ่มที่น้อยที่สุดคืออายุต่ำกว่า 18 ปีมี 1% และถึงแม้กลุ่มผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่แจ้งความออนไลน์จะมีเพียง 3% แต่มูลค่าความเสียหายมีมากถึง 2,734,984, 005 บาท จำนวนคดีถึง 10,343 คดี

โดยจากการจัดอันดับ 5 คดีออนไลน์ที่ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปแจ้งความมากที่สุดในปี 2565 พบว่า คดีประเภทการหลอกหลวงจำหน่ายสินค้าออนไลน์และสินค้าผิดกฎหมายมีมากถึง 5,512 คดี มูลค่าความเสียหาย 1,372,222,420 บาท และรองลงมาเป็นกรหลอกลงทุนรูปแบบต่างๆ 402 คดี มูลค่าเสียหาย 1,017,072,553 บาท

ขั้นตอนการหลอกลวงที่มีฉฉฉใช้

1. มิฉฉฉส่ง SMS หรือ ข้อความผ่านไลน์มาหาเหยื่อ
2. จากนั้นหลอก, ควบคุม หรือบังคับให้โอนเงิน
3. เงินที่ถูกโอนออกจากธนาคารจะถูกเปลี่ยนเป็นเงินตราตามตะเข็บชายแดนถูกนำไปซื้อสินทรัพย์ดิจิทัลผ่านธุรกรรมผู้ค้า P2P หรือโอนเงินเพื่อซื้อสินค้าตามชายแดน³

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันรัฐบาลจะได้ออกพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากการถูกหลอก

³ Popiko, '14 อันดับภัยออนไลน์ที่คนไทยโดนหลอกสูงสุด เสียหายรวมกว่า 3 หมื่นล้านบาท ภัยทำงานโดนเยอะสุด' (DroidSans, 20 มิถุนายน 2566) <<https://droidsans.com/top-14-cyber-online-of-thailand/>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

หลวงฉ้อโกงทางออนไลน์แล้วก็ตาม โดยให้อำนาจแก่สถาบันการเงินสามารถระงับการทำธุรกรรมที่สงสัยและแจ้งสถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการที่ได้รับโอนถัดไป เพื่อเป็นการป้องกันการรั่วไหลของเงินแล้วก็ตาม แต่จากข้อเท็จจริงถึงแม้จะมีกฎหมายออกมาช่วยเหลือประชาชนที่ถูกหลอกลวงแล้ว แต่ก็ปรากฏปัญหาเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นว่า ลูกค้านาคารยังไม่สามารถได้รับเงินคืนตามจำนวนที่ได้โอนไปแก่มิจฉาชีพ เนื่องจากเงินได้ไหลออกจากบัญชีธนาคารของเจ้าของบัญชีเงินฝากไปยังมิจฉาชีพหรือบัญชีม้าเรียบร้อย และเงินบางส่วนที่ยังคงอยู่ในระบบธนาคารในสถานะเงินที่อยู่ระหว่างการอายัด แต่กฎหมายที่ออกมาก็ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการแก้ไขปัญหาการโอนเงินนี้ไว้แต่อย่างใด รวมถึงไม่มีกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจธนาคารดำเนินการคืนเงินดังกล่าวให้แก่ลูกค้านาคารอย่างทันท่วงที ด้วยเหตุนี้จึงยังเป็นยังมีประเด็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ เกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินไปยังบัญชีม้าอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังมีปัญหาด้านการจัดหาเงินไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาความเสียหาย หรือวิธีการอื่นใด เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายหรือมาตรการทางกฎหมายอื่นใดในการจัดหาเงินหรือการตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาเบื้องต้น สำหรับความเดือดร้อนของลูกค้านาคาร

ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการที่เงินถูกอายัดไว้ในระบบของธนาคารโดยไม่สามารถคืนให้กับผู้เสียหายได้ทันที หรือได้คืนล่าช้าเพราะต้องรอกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายให้แล้วเสร็จก่อน ส่งผลกระทบกับประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเงินที่ถูกอายัดไว้ โดยส่วนใหญ่เป็นเงินที่ประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทั้งในการเลี้ยงดูตนเองหรือครอบครัว ซึ่งปัจจุบันค่าใช้จ่ายของประชาชนมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นภาระหนี้สินเชื่อบ้านเช่า หรือเช่าซื้อสินค้าต่าง ๆ ที่ต้องผ่อนเงินคืนเป็นงวด ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน ซึ่งหากเงินที่มีความจำเป็นในการใช้จ่าย เป็นรายจ่ายประจำที่จะต้องนำไปชำระหนี้สินเชื่อที่หากผิดนัดชำระหนี้จะมีอัตราดอกเบี้ยผิดนัดอันเป็นเบี้ยปรับจำนวนมาก ซึ่งหากเป็นผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็กอาจจะทำให้ธุรกิจขาดสภาพคล่อง หรือร้ายแรงถึงต้องปิดกิจการ หรือถูกฟ้องร้องให้ล้มละลาย เกิดภาวะที่ลูกจ้างได้รับเงินเดือนล่าช้า หรือจำเป็นต้องให้ลูกจ้างพักงานหรือให้ออกจากงานอันเป็นผลกระทบแผ่ขยายเป็นวงกว้างทางเศรษฐกิจและสังคม กระทั่งปัญหาที่มีความรุนแรงถึงขั้นประชาชนที่ต้องเสียหายจากการถูกหลอกลวง เกิดภาวะความเครียดจนคิดฆ่าตัวตาย หรือลงมือฆาตกรรมครอบครัวและฆ่าตัวตายตาม เพราะไม่สามารถหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังที่เป็นข่าวในกรณี “ตำรวจตามล่าคอลเซ็นเตอร์ต้นเหตุ พ่อเครียดฆ่าภรรยา 3 ศพ”⁴ เป็นต้น

นอกจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยทั่วไปแล้ว การมีกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ธนาคารหรือหน่วยงานทางการต้องกระทำการต่าง ๆ ก็ถือเป็นสิ่งที่สร้างภาระหน้าที่เพิ่มเติมให้กับธนาคารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอันมาก เพราะต้องดำเนินการปรับปรุงกระบวนการทำงานภายในและพัฒนาระบบงานรองรับเงื่อนไขตามกฎหมาย หรือเพื่อเป็นการสร้างระบบป้องกันการทุจริตหรือองค์ความรู้และ

⁴ ไทยรัฐออนไลน์, ‘ตร.ตามล่าคอลเซ็นเตอร์ต้นเหตุ พ่อเครียดฆ่าภรรยา 3 ศพ ไม่มีเงินทำพิธี วัดให้โลงศพฟรี’ (ไทยรัฐออนไลน์, 28 สิงหาคม 2566) <<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2720707>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

ความตระหนักรู้ ให้กับพนักงานในองค์กรหรือประชาชนซึ่งเป็นฐานลูกค้าให้มีความรู้และทราบแนวทางป้องกันความเสียหาย ธนาคารต้องเพิ่มเติมระบบงานของธนาคาร เพื่อตรวจสอบการกระทำผิดของมิถิลาซีพีพีได้ หลอกลวงลูกค้าของธนาคารตลอดเวลา เป็นเหตุให้ธนาคารต้องเพิ่มเติมงบประมาณในการพัฒนาระบบ เพื่อให้รองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างธนาคารด้วยกันหรือกับหน่วยงานรัฐ เพื่อให้สอดคล้องตามที่กฎหมายได้ กำหนดให้ธนาคารมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลบัญชีที่มีการกระทำผิดระหว่างกัน ส่งผลกระทบให้ธนาคารต้อง กำหนดวิธีปฏิบัติงาน จำนวนพนักงาน กำหนดบทบาทหน้าที่งานซึ่งถือเป็นความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ และความเสี่ยงด้านกฎหมายเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้นทุนที่ธนาคารต้องรับไว้เพิ่มขึ้นเพราะยังไม่ระบบกลางของรัฐ ที่จะให้การสนับสนุนให้เกิดขึ้นจริงได้ อีกทั้ง ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีหรืออาจมีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติกรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นชอบร่วมกัน

เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลการให้บริการ ที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน ผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่กระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมและสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เห็นชอบร่วมกัน”

จะเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติงานของธนาคารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างชัดเจนและเพียงพอ และธนาคารต้องรอกระบวนการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากในการทำให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ในเรื่องนี้ได้ครบถ้วน โดยในระหว่างนั้นธนาคารต้องดำเนินการปฏิบัติงานตามกฎหมายไปโดยขาดความชัดเจนเป็นเหตุให้ธนาคารเกิดความยุ่งยากและเกิดต้นทุนในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก อีกทั้งธนาคารยังต้องหามาตรการรองรับเรื่องร้องเรียนในกรณีที่ถูกมิถิลาซีพีพีหลอกลวงทางออนไลน์เพิ่มเติม ซึ่งนอกจากเป็นเรื่องยากเนื่องจากธนาคารต้องพัฒนาแนวทางการรับเรื่องร้องเรียนเพิ่มเติมที่มีความเฉพาะเจาะจงแล้ว ในการเจรจากับลูกค้ายังเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและมีความซับซ้อนเนื่องจากลูกค้ามักจะมีความรู้สึกเดือนร้อนและมีความร้อนใจเกี่ยวกับเงินที่ถูกหลอกลวงไปว่าจะได้คืนหรือไม่ เป็นเหตุให้ในบางครั้งการสื่อสารอาจไม่ถูกต้องและเกิดประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างธนาคารและลูกค้าที่ได้รับความเสียหายขึ้นได้

สภาพปัญหาต่อมาคือกรณีที่รัฐไม่สามารถหาจัดเครื่องมือหรือวิธีการทางกฎหมายที่สามารถบังคับใช้ได้จริงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยต้องรอดำเนินการร่วมกัน

ระหว่างกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบร่วมกัน ทำให้ในการบริหารจัดการข้อมูลบัญชีม้าที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหลอกลวงประชาชนยังไม่มีกระบวนการหรือความร่วมมืออย่างบูรณาการ ที่จะสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้จริง และในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายลำดับรองหรือแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาจเกิดการตีความที่ไม่ถูกต้องหรือมีความเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานรัฐหรือระหว่างสถาบันการเงิน ทำให้ความร่วมมือที่ควรจะดำเนินการไปได้ด้วยความรวดเร็วเกิดความล่าช้า และเป็นเหตุให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายล่าช้าหรือส่งผลให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดล่าช้า เป็นเหตุให้มีการหลอกลวงเพิ่มขึ้นเนื่องจากบัญชีม้ายังคงไม่ถูกระงับ อีกทั้งรัฐยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ทุกสถาบันการเงินมีความร่วมมือกันเกี่ยวกับฐานข้อมูลบัญชีม้า โดยยังไม่สามารถทำให้สถาบันการเงินทุกแห่งมีระบบการแจ้งเตือนลูกค้าของตนหากพบว่าบัญชีที่กำลังทำธุรกรรมเป็นบัญชีม้า หรือต้องสงสัยว่าเป็นบัญชีที่ใช้ในการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อเป็นมาตรการป้องกันหรือเป็นการเตือนว่าบัญชีที่กำลังทำธุรกรรมด้วยนั้นอาจเป็นมิจฉาชีพ ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวต้องมีการร่วมมือเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งต้องร่วมมือเพื่อเร่งดำเนินการในเรื่องนี้

ดังนั้น รัฐจึงควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการกำกับดูแล รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วมากที่สุด ซึ่งในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้เขียนจะอธิบายถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจใน 3 ประเด็นปัญหา ดังนี้

1.1.1 ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหาย

เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้น และมีผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น SMS อีเมล โทรศัพท์ ซึ่งผู้เสียหายหลงเชื่อและโอนเงินให้ไปนั้น เกี่ยวกับขั้นตอนในการติดตามเอาคืนเงินของผู้เสียหาย ปัจจุบันมีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ในมาตรา 7 ซึ่งกำหนดให้กรณีที่สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจได้รับแจ้งจากผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถือบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ ว่าได้มีการทำธุรกรรมผ่านบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ของตนดังกล่าว และเข้าข่ายเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราว พร้อมทั้งนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ หรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ตามมาตรา 4 เพื่อให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ผู้รับโอนทุกทอด ได้ทราบและระงับการทำ

ธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันที และแจ้งให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ ต่อพนักงานสอบสวนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง เมื่อมีการร้องทุกข์แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับการทำธุรกรรมไว้ทราบ และให้พนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ หากไม่มีคำสั่งให้ระงับการทำธุรกรรมไว้ต่อไปภายในเวลาดังกล่าว ให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการยกเลิกการระงับการทำธุรกรรมนั้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตามมาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 จะกำหนดวิธีการที่ให้ผู้เสียหายสามารถแจ้งให้สถาบันการเงินอายัดบัญชีเอาไว้ชั่วคราวได้ แต่ก็ยังเป็นกระบวนการและขั้นตอนของการอายัดเท่านั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายยังคงไม่ได้รับการแก้ไขตามกฎหมายดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากผู้เสียหายจะได้รับเงินคืนก็ต่อเมื่อกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์หรือการดำเนินคดีทางอาญาได้เสร็จสิ้นลง ซึ่งระยะเวลาดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมที่เนิ่นนาน ทำให้ผู้เสียหายขาดประโยชน์จากการได้รับเงินคืน และไม่มีกฎหมายหรือมาตรการใด ๆ ที่จะเร่งรัดให้ผู้เสียหายได้รับเงินคืนโดยเร็วขึ้น การที่รัฐยังคงเพิกเฉยในปัญหาเหล่านี้ และมองว่าการเยียวยาผู้เสียหายยังไม่ใช่ประเด็นเร่งด่วนในกระบวนการทางอาญาเกี่ยวกับการหลอกลวงทางออนไลน์อาจเป็นเพราะรัฐยังไม่เข้าใจถึงสภาพปัญหาทางสังคมที่แท้จริงว่า สิ่งที่ผู้เสียหายต้องการมากที่สุด มิใช่การได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือการอายัดบัญชีม้า จะดำเนินการได้มากน้อยแค่ไหน แต่สิ่งที่ผู้เสียหายต้องการมากที่สุดคือการเยียวยาความเสียหายจากการถูกหลอกลวงโดยได้รับเงินที่ตนเองถูกหลอกลวงคืนโดยเร็วที่สุด

1.1.2 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย

จากปัญหาตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาตรา 7 ที่ให้สิทธิผู้เสียหายสามารถแจ้งขออายัดบัญชีได้เป็นการชั่วคราวแต่ก็ไม่ได้กำหนดวิธีการเยียวยาไว้ จึงทำให้เกิดปัญหากระทบตามมาว่า ผู้เสียหายจะไม่สามารถได้รับเงินที่ถูกหลอกลวงคืน หรืออาจได้คืนแต่ต้องรอกระบวนการทางกฎหมายที่ยาวนาน ปัญหาในเรื่องนี้ ในความเป็นจริงย่อมกระทบกับการใช้ชีวิตของผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายจะ ไม่มีเงินใช้ในการดำรงชีวิตหรือใช้จ่ายในดูแลครอบครัว และอาจทำให้ต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาใช้จ่ายไปพลางก่อน เพื่อรอกระบวนการทางกฎหมายให้เสร็จสิ้น และถึงแม้จะพิสูจน์ทราบได้ถึงการทำผิดและตัวผู้กระทำความผิดจนศาลมีคำพิพากษาแล้ว ก็มิได้เป็นการการันตีว่า ผู้เสียหายจะได้รับเงินตามจำนวนที่เสียหายคืน เนื่องจากเมื่อมีการหลอกลวง ผู้หลอกลวงหรือกระบวนการอาชญากรรมดังกล่าว มักจะโอนเงินออกนอกประเทศทันที ส่วนผู้ถูกจับกุมได้นั้นส่วนใหญ่ไม่ใช่ตัวการสำคัญ แต่เป็นเพียงผู้รับจ้างเปิดบัญชี (บัญชีม้า) เท่านั้น จึงเท่ากับว่าท้ายที่สุดรัฐปล่อยให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหาย ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาดังกล่าวโดยไม่ได้กำหนดให้มีกฎหมายหรือมาตรการอื่นใดมาเยียวยาให้กับผู้เสียหายได้ทันทั่วถึง โดยในที่นี้จะเสนอให้มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหาย โดยวิธีการให้รัฐจัดตั้งกองทุนการเยียวยาผู้เสียหายในทันทีนับจากวันที่ได้รับเรื่องจากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นแนวคิดในหลักการรัฐสวัสดิการอย่างหนึ่งที่รัฐควรดูแลประชาชนภายในรัฐ โดยการจ่ายเงินเยียวยาให้ผู้เสียหายใน

อัตราส่วนร้อยละตามสมควรของมูลค่าความเสียหาย ตามขั้นตอนและวิธีการและกฎหมายที่จะตราออกมา เพื่อรองรับเพื่อกระบวนการให้สามารถบังคับใช้ต่อไปได้ โดยจะได้อธิบายหลักการและแนวคิดในบทต่อไป

1.1.3 ปัญหาการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มาตรา 4 ที่ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบร่วมกัน โดยระบบหรือกระบวนการเปิดเผยแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งปัจจุบันเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติงานของธนาคารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลไว้ และยังไม่มีความชัดเจนและเพียงพอให้สามารถดำเนินการได้จริงสถาบันการเงินต้องรอการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ในการทำให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ในเรื่องนี้ได้ครบถ้วน ในการพัฒนาระบบกลางผ่านเทคโนโลยีที่มีความน่าเชื่อถือ ทันสมัย ปลอดภัย และสามารถตรวจจับธุรกรรมที่ต้องสงสัยได้แบบทันที (Real Times) โดยในระหว่างที่ต้องรอการพัฒนา สถาบันการเงินยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายโดยขาด ความชัดเจนในวิธีปฏิบัติ ทำให้เกิดความยุ่งยากและเกิดต้นทุนในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีการเยียวยาเงินให้กับผู้เสียหายทันทีที่มีการหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือที่เกิดจากถูกกลฉ้อฉล

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่ชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยให้รัฐออกกฎหมายเฉพาะในการดำเนินคดีของศาลเป็นคดีพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงให้เกิดความรวดเร็ว รวมถึงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เริ่มตั้งแต่กระบวนการอายัดเงิน ซึ่งต้องรอการดำเนินคดีทางศาลให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะได้รับการเยียวยาค่าเสียหาย หรือความไม่ชัดเจนในวิธีปฏิบัติของกฎหมายที่ได้ออกมาแล้ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และเสถียรภาพของระบบการเงินการ

ธนาคารในประเทศ รวมถึงกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยที่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ที่เพียงพอ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ซึ่งไม่ชัดเจนในวิธีปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลการกระทำผิด โดยควรมีการออกกฎหมายเพิ่มเติม เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวอย่างบูรณาการอีกทั้งรัฐควรวางวิธีการเยียวยาผู้เสียหายทันที โดยไม่ต้องรอกกระบวนการทางศาลที่ต้องเสร็จสิ้น เพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายเป็นตัวเงินได้ทันที เพื่อบรรเทาความเสียหายและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อประชาชนและประเทศชาติ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานิติพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษากฎหมายเพื่อหามาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ เนื่องจากเป็นธนาคารที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยวิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น รวมถึงหาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายหรือกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับเงินคืนได้เร็วยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์จากตำรากฎหมาย บทความ และศึกษาด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) พร้อมทั้งบรรดาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร รวมถึงตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเว็บไซต์ (Website) ทั้งของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนนิพนธ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีการหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการโอนเงินที่เกิดจากถูกกลฉ้อฉล

1.6.3 ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยให้รัฐออกกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองผู้เสียหาย รวมถึงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น

บทที่ 2

ความหมาย และแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย จากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

บทนี้จะเป็นการศึกษาถึงความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ความหมายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และความสำคัญของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ รวมถึงศึกษากระบวนการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ความหมายและรูปแบบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสะดวกในการใช้ประโยชน์จากเงินในการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ และศึกษาประเภทของการชำระหนี้เงินทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถชำระได้โดยวิธีใดบ้าง และศึกษาความหมายและผลของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์⁵ รวมถึงศึกษาถึงหลักนิติรัฐ นิติธรรม หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการชดเชยค่าใช้เงินให้กับผู้ที่ต้องเสียหาย

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

สถาบันการเงินเฉพาะกิจ เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทที่สร้างขึ้นเพื่อดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐ เป็นรัฐวิสาหกิจที่มีความมุ่งหมายในการจัดตั้ง แตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศนั้น ๆ ซึ่งบางครั้ง การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจอาจไม่มีความมุ่งหมายมาก่อน แต่มากำหนดในกฎหมายจัดตั้ง ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์คับขันทางเศรษฐกิจหรือความต้องการทางสังคม การเมือง หรืออาจจัดตั้งขึ้น เพื่ออนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการเกษตรและพาณิชย์กรรม⁶

2.1.1 ความหมายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551⁷ มาตรา 119 ให้ความหมายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจว่า “สถาบันการเงินเฉพาะกิจ ได้แก่ (1) สถาบันการเงิน ของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น (2) นิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2558⁸ มาตรา 3 ให้ความหมายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจว่า “สถาบันการเงินเฉพาะกิจ” หมายความว่า (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

⁵ บุญทวี เปรมปิยะกิจ, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้ยืมด้วยการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2543) 10.

⁶ สุภาวณีย์ อมรจิตสุวรรณ, *หลักกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2560) 141.

⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551.

⁸ พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2558.

(2) ธนาคารออมสินตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารออมสิน (3) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารอาคารสงเคราะห์ (4) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (5) สถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

สถาบันการเงินเฉพาะกิจ⁹ หมายถึง “สถาบันการเงินของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ และสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังซึ่งได้มอบหมายให้ ธปท. ทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานและความเสี่ยง และรายงานผลการตรวจสอบไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง” โดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารที่ให้บริการทางการเงินทั้งด้านเงินฝากและให้สินเชื่อ ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่ง คือ ธนาคารออมสิน (Government Savings Bank) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (Government Housing Bank) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Islamic Bank of Thailand)

(2) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำธุรกิจตามขอบเขตที่กำหนด เช่น ให้สินเชื่อหรือรับประกันสินเชื่อให้แก่ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม แต่ไม่รับเงินฝากจากประชาชนทั่วไป ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่งคือ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export-Import Bank of Thailand) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (Thai Credit Guarantee Corporation) บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (Secondary Mortgage Corporation)

โดยบทบาทของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ¹⁰ ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ลดช่องว่างทางการเงินและเป็นเครื่องมือทางการเงินการคลังของภาครัฐเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาและให้ความรู้ทางการเงินแก่ลูกค้าและประชาชนการศึกษาแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และการพัฒนาสู่มาตรฐาน (Benchmark) รองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก

จึงอาจสรุปได้ว่า ความหมายของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ คือ รัฐวิสาหกิจประเภทสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเชิงพาณิชย์ รวมถึงการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจและสนับสนุนการลงทุนที่แตกต่างกันออกไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินนั้น ๆ

⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ‘การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ’ (ธนาคารแห่งประเทศไทย) <<https://www.bot.or.th/th/our-roles/financial-institutions/sfi-supervisions.html>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

¹⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง, *คู่มือการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ* (pdf, ธนาคารแห่งประเทศไทย 2564).

2.1.2 การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

วัตถุประสงค์ในการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงิน ตามแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย

(1) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันการเงิน (Micro - prudential) เพื่อให้มีระบบบริหารที่ระมัดระวังและมีระบบการบริหารความเสี่ยงที่ดี โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบาย ยึดถือและมีเกณฑ์กำกับให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

(2) ดูแลเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงินและระบบเศรษฐกิจ (Macro - prudential) เพื่อดูแลความสมดุลทางเศรษฐกิจบางกรณี ผ่านเกณฑ์กำกับสถาบันการเงิน

(3) ส่งเสริมประสิทธิภาพของสถาบันการเงิน (Efficiency) เพื่อดูแลและรักษาระดับการแข่งขันให้เหมาะสม ระมัดระวังเกณฑ์การกำกับดูแลมิให้เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างประสิทธิภาพสถาบันการเงิน

(4) สนับสนุนให้สถาบันการเงินมีธรรมาภิบาลที่ดี (Good governance) เพื่อให้กรรมการและพนักงานของสถาบันการเงินมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ

(5) ค้ำครองลูกค้าและผู้ให้บริการทางการเงิน (Fairness & consumer protection) เพื่อให้สถาบันการเงินตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ให้บริการทางการเงิน

ธุรกิจการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลและตรวจสอบของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย¹¹

2.1.3 ความสำคัญในการกำกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2538 เงินทุนต่างประเทศระยะสั้นไหลเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมากผ่านการกู้ยืมเงินของธนาคารพาณิชย์ไทย และในปี พ.ศ. 2539 เงินทุนเหล่านี้ก็ไหลออกพร้อมกันจนทำให้ประเทศประสบกับวิกฤต ธุรกิจที่ประสบปัญหาถูกครอบงำกิจการ (takeover) โดยนักลงทุนต่างชาติด้วยมูลค่าหลักทรัพย์ที่ต่ำในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 สัดส่วน การถือครองธุรกิจไทยของนักลงทุนต่างชาติจึงเริ่มมีมากขึ้น ยกเว้นในกลุ่มธุรกิจที่มีวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงที่สั้นที่ยังคงมีสัดส่วนการถือครองของนักลงทุนไทยในระดับสูงอยู่ในขณะเดียวกันการค้าระหว่างประเทศในโลยุคโลกาภิวัตน์เริ่มมีการแข่งขันที่สูงขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2545 ทำให้รัฐบาลเริ่มหันมาใช้นโยบายพึ่งพาภาคเศรษฐกิจภายในประเทศมากขึ้น แทนการใช้นโยบายสนับสนุนอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเน้นภาคการส่งออก (Export-oriented economic growth) โดยรัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าวได้เสนอให้มีการใช้นโยบายแบบ Dual-track ที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีแรงขับเคลื่อนหลักทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสะสมทุนภายในประเทศเพื่อลดความอ่อนไหวของเศรษฐกิจไทย ที่อาจเกิดขึ้นจากการถือครองธุรกิจไทยในสัดส่วนที่สูงเกินไปของนักลงทุนต่างชาติดังที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตเมื่อครั้งที่ไทยขอรับการช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF)

¹¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 'การกำกับตรวจสอบสถาบันการเงิน' (ธนาคารแห่งประเทศไทย)
<<https://shorturl.asia/KL5DC>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.

ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลไทยถูกตั้งเงื่อนไขในการบริหารนโยบายการเงินการคลัง กล่าวคือ ต้องลดอุปสงค์ภายในประเทศผ่านการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยและการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 รวมถึงการตัดเงินงบประมาณ เพื่อให้มีฐานะการคลังเกินดุลในช่วงปี พ.ศ. 2541 -2542 ที่ร้อยละ 1 ของ GDP ทำให้เศรษฐกิจไทยปี พ.ศ. 2541 หดตัวเป็นครั้งแรกที่ร้อยละ - 10.8 อีกทั้ง ประสบกับภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้นตามด้วยปัญหาทางสังคมที่เพิ่มขึ้นจนสร้างแรงกดดันทางการเมือง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้เริ่มหันมาใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจแบบ Keynesian ผสมกับนโยบายลดอัตราดอกเบี้ย เพื่อรับมือกับภาวะการหดตัวของเศรษฐกิจในช่วงกลางปี พ.ศ. 2541 ส่งผลให้เศรษฐกิจของไทยเริ่มกลับมาขยายตัวมากกว่าร้อยละ 9.0 ต่อปี

ในปี พ.ศ. 2543 รัฐบาลเริ่มใช้นโยบาย Dual - track โดยในส่วนของมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศนั้น รัฐบาลได้ใช้นโยบายกึ่งการคลัง (Quasi Fiscal Policy) แทนนโยบายการคลัง (Fiscal Policy) และนโยบายการเงิน (Monetary Policy) ตามแบบอย่างการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจของญี่ปุ่น นโยบายนี้เป็นการใช้การปล่อยสินเชื่อผ่านระบบสถาบันการเงินเพื่อสนับสนุนนโยบายภาครัฐแทนการใช้จ่ายเงินงบประมาณซึ่งจะทำให้ภาระทางการคลังมีเพิ่มขึ้นการปล่อยสินเชื่อนี้เป็นไปวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มการใช้จ่ายของภาคเอกชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นภาคเศรษฐกิจโดยรวมผ่านการให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ และโครงการเอื้ออาทร
 2. เพื่อทำให้เกิดการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจในชุมชน โดยการสร้างธุรกิจชุมชนผ่านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product OTOP) ซึ่งญี่ปุ่นมีธุรกิจประเภทนี้อยู่จำนวนมาก ทั้งนี้ OTOP นับเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ทรัพยากรภายในชุมชนสร้างสินค้าประจำท้องถิ่นขึ้น
 3. เพื่อสนับสนุนภาคการส่งออกของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย
 4. เพื่อลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและของประเทศในอนาคตและสนับสนุนให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Sustainable Growth)
- สถาบันการเงินเฉพาะกิจถือเป็นองค์การสำคัญสำหรับการดำเนินนโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาล โดยเฉพาะการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ทั้งนี้ ในสภาพการณ์ที่สถาบันการเงินโดยทั่วไปไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินของผู้ประกอบการและประชาชนได้ หรือไม่สามารถให้บริการได้ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงในขณะที่ผลตอบแทนไม่คุ้มกับต้นทุนและผลกำไรที่ต้องการ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาได้ในเวลาอันสมควร จึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกพิเศษเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมบูรณ์ของระบบการเงินตามกลไกตลาดปกติ รวมทั้งปัญหาของระบบการเงินในภาวะที่ไม่ปกติหรือมีความอ่อนแอ กลไกพิเศษดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ การดำเนินงานของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีพระราชบัญญัติเฉพาะของแต่ละองค์กร ระบุวัตถุประสงค์และการกิจการดำเนินงานอย่างชัดเจนเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งธนาคารออมสิน ในปี พ.ศ. 2456 จนถึงล่าสุดการจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ในปัจจุบันจึงมีสถาบันการเงินเฉพาะกิจทั้งสิ้น 8 แห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (รสน.) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (3.พ.ว.) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (บตท.) และธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (รอท) ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถาบันการเงินเฉพาะกิจแต่ละแห่งได้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา (Development Financial Institution) มาโดยตลอด โดยมีกลุ่มเป้าหมายการให้บริการ ที่ชัดเจนซึ่งเกิดจากปรัชญาการออกแบบและก่อตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้สามารถสนองตอบความต้องการของภาคเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (Sustainability) ได้อย่างทั่วถึง โดยกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่

1. กลุ่มลูกค้าที่เป็นฐานรากของประเทศ โดยมี ธ.ก.ส. และธนาคารออมสินเป็นหน่วยงานสำคัญที่ดำเนินงานสนับสนุนลูกค้ากลุ่มนี้ ซึ่งมีโครงการสำคัญที่ได้ดำเนินการและมีผลงานที่น่าสนใจเช่น โครงการหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการธนาคารประชาชน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร เป็นต้น

2. กลุ่มลูกค้าในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมี ธพว. ธสน. และ บสย. เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการให้บริการกลุ่มเป้าหมายนี้โดยเฉพาะ มีบทบาทสำคัญในการให้สินเชื่อและค้ำประกันสินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ทั้งนี้สินเชื่อดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขยายตัวของสินเชื่อโดย ธพว. ซึ่งได้ปรับบทบาทองค์กรจากบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมเป็นธนาคารเต็มรูปแบบเพื่อขยายการให้บริการแก่ผู้ประกอบการ SMEs อย่างครบวงจร

3. กลุ่มลูกค้าด้านอาหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานสำคัญในการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยมี ธอส. และ บตท. เป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งโครงการที่สำคัญที่ได้ดำเนินการและประสบผลสำเร็จอย่างมาก เช่น โครงการ ธอส.- กบข. เพื่อข้าราชการสมาชิก กบข. เป็นต้น

4. กลุ่มลูกค้าอื่นๆ ได้แก่การดำเนินการของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ในระยะยาว สถาบันการเงินเฉพาะกิจยังคงบทบาทการเป็นตัวกระตุ้นในระบบสถาบันการเงินโดยรวมต่อไป โดยทำหน้าที่ให้บริการทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่เป็นธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินประเภทอื่นได้ โดยเฉพาะระดับฐานราก เพื่อให้ออกจากการใช้แหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งสถาบันการเงินเฉพาะกิจจะจัดหาเงินทุน เพื่อให้ลูกค้านำไปประกอบกิจการสร้างฐานะ และความมั่นคงให้กับตนเอง จนมีความสามารถเพียงพอที่จะออกจากระบบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และเข้าสู่ระบบสถาบันการเงินปกติได้¹²

¹² อิสรา สุจารี, ‘ประเด็นปัญหานโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่เป็นตัวกลางทางการเงิน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ 2558) 47-49.

2.2 การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

2.2.1 ความหมายของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic funds transfers) หมายถึง การโอนเงินจากบัญชีเงินฝากหนึ่งเข้าบัญชีเงินฝากอื่น โดยอาจเป็นบัญชีเงินฝากที่อยู่ในธนาคารเดียวกันหรือต่างธนาคารก็ได้ และคำสั่งเพื่อการโอนเงินดังกล่าวต้องสามารถสื่อสารโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

2.2.2 องค์ประกอบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- (1) ผู้โอน
- (2) ผู้รับโอน
- (3) ธนาคารของผู้โอน
- (4) ธนาคารของผู้รับโอน
- (5) บางกรณีอาจมีธนาคารซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างธนาคารของผู้โอนเงินและธนาคารของผู้รับโอนเงินซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่งธนาคารในกรณีที่ทั้งสองธนาคารดังกล่าวไม่มีบัญชีเงินฝากระหว่างกัน

(6) คำสั่งโอนเงิน

(7) ระบบการโอนเงินซึ่งทำหน้าที่เป็นระบบรับส่งข้อมูลคำสั่งการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธนาคารของผู้โอนเงินกับธนาคารของผู้รับโอนเงิน ตัวอย่างเช่น ในระดับระหว่างประเทศ เช่น Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications (S.W.I.F.T.) ในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น Automated Clearing House, Fedwire, Clearing House Interbank Payment System และสำหรับในประเทศไทย ได้แก่ Bank of Thailand Automated High-value Transfer Network (BAHTNET)

ซึ่งเป็นที่ทราบทั่วกันว่าในปัจจุบันว่าธุรกรรมที่ใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทมากไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของกิจกรรมของภาครัฐ หรือกิจกรรมของภาคเอกชน หากพิจารณาเฉพาะในภาคเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการชำระเงินของคู่สัญญาในทางการค้าไม่ว่าจะเป็นการค้าภายในหรือระหว่างประเทศ ด้วยคุณสมบัติของสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความรวดเร็วต้นทุนต่ำและมีการรักษาความน่าเชื่อถือในระดับที่มีมาตรฐาน ธุรกรรมการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีอยู่ในหลายลักษณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับกรจำแนกรูปแบบโดยใช้ปัจจัยตัวใดมากำหนด ด้วยเหตุนี้ จึงควรรับทราบถึงรูปแบบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ในการเข้าใจในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง

2.2.3 รูปแบบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

การกำหนดรูปแบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจำแนกได้หลายกรณี โดยมีปัจจัยเป็นตัวกำหนดรูปแบบ ดังนี้

- (1) กำหนดจากลักษณะของสัญญาที่กฎหมายในแต่ละประเทศเปิดช่องให้กระทำได้ ซึ่งมีผลทำให้สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบของสัญญาที่ตกลงกัน

(2) กำหนดจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยจำแนกเป็นการโอนเงินรายใหญ่และการโอนเงินรายย่อย ซึ่งในกรณีนี้ จะกล่าวถึงกรณีแรก ซึ่งประกอบด้วยโอนเงินระหว่างธนาคาร (Interbank Payment System) การโอนเงินโดยผ่านศูนย์หักบัญชีระหว่างธนาคาร (Interbank Clearing Centre) และการโอนเงินระหว่างธนาคารในต่างประเทศ (The Society for Worldwide Bank Financial Telecommunications: S.W.I.F.T.)

(3) กำหนดจากวิธีการชำระเงินที่เป็นตราสาร (Paper-based Payment) และวิธีการชำระเงินที่ไม่เป็นตราสารหรือการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Funds Transfer or Paperless Payment)

(4) กำหนดจากวิธีการหักโอนทางบัญชี โดยแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ Credit Transfer ซึ่งเป็นการโอนเงินจากลูกค้าของธนาคารหนึ่งไปเข้าบัญชีของลูกค้าอีกธนาคารหนึ่งโดยไม่ผ่าน ระบบเอกสารของธนาคาร เช่น การจ่ายเงินเดือนเข้าบัญชีพนักงานและ Debit Transfer เป็นการโอนเงินที่ลูกค้าจัดทำข้อตกลงล่วงหน้าให้ธนาคารหักเงินจากบัญชีของตนเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้รับชำระเงิน หรือการโอนเงินที่ผู้รับเงินแสดงความจำนงในการขอรับเงินที่ได้รับโอนจากธนาคารอีกต่อหนึ่ง เช่น การจ่ายเบี้ยประกัน หรือการผ่อนชำระเงินกู้

(5) กำหนดจากจำนวนธนาคารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การโอนเงินที่มีธนาคารเกี่ยวข้องเพียงธนาคารเดียว ได้แก่ กรณีที่ธนาคารผู้โอนและธนาคารผู้รับโอนเป็นธนาคารเดียวกัน การโอนเงินที่มีธนาคารเกี่ยวข้องสองธนาคาร ได้แก่ กรณีที่ธนาคารผู้โอนและธนาคารผู้รับโอนต่าง ธนาคารกัน และการโอนเงินที่มีธนาคารเกี่ยวข้องสามธนาคาร ได้แก่ กรณีที่มีธนาคารตัวกลาง หรือธนาคารแห่งประเทศนั้น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนการโอนเงิน นอกจากธนาคารผู้โอนและธนาคารผู้รับโอนซึ่งต่างธนาคารกัน ซึ่งจากรูปแบบของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่กล่าวข้างต้น หากพิจารณาตามหลักการการก่อนนิติสัมพันธ์ภายใต้ระบบกฎหมายไทย จะพบว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายสาระสำคัญหลักที่จะนำมาปรับใช้ และอธิบายถึงลักษณะของการเข้าผูกพันตนเพื่อก่อให้เกิดธุรกรรมโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น จึงควรพิจารณาถึงเจตนาของคู่สัญญาในการเข้าทำสัญญาเป็นหลักในการกำหนดสถานะ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกฎเกณฑ์ของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการโอนเงินระหว่างประเทศ (Model Law on International Credit Transfers (1992) หรือ Model Law) ของคณะกรรมการวิชาการของกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ แห่งสหประชาชาติ (United Nations Commissions on International Trade Law : UNCITRAL) และกฎเกณฑ์ของ Article 4A ของ U.C.C. ว่าด้วยการโอนเงิน (Article 4A of the Uniform Commercial Code of the United States ,Funds Transfer : Article 4A of U.C.C.) ได้ บัญญัติถึงกรณีดังกล่าว¹³

¹³ เจษฎา ธนาสิทธิ์พันธุ์กุล, ‘ความจำเป็นของการมีกฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์’ (สารนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547) 7-10.

2.3 การโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล ได้มีการกำหนดหลักแนวนโยบายในเรื่องการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Payment Service Providers) มีแนวทางปฏิบัติในการยกระดับและสร้างมาตรฐานที่ดีของการให้บริการเพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจและใช้ช่องทางการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้น โดยให้ผู้ให้บริการการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่พิจารณานำแนวนโยบายฉบับนี้มาปรับใช้ในการให้บริการ โดยแนวนโยบายกำหนดหลักการที่ผู้ให้บริการพึงปฏิบัติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้บริการไว้ 3 ด้านรวม 6 หลักการ ได้แก่

1. ความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงปลอดภัยในการใช้งาน ซึ่งประกอบด้วยหลักการเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้ให้บริการ หลักการเรื่องการพิสูจน์ตัวตนอย่างรัดกุม
2. ความเชื่อมั่นด้านกระบวนการให้บริการโดยมุ่งเน้นเรื่องหลักการการคุ้มครองผู้ใช้บริการ และหลักการการป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการป้องกันการทุจริต
3. ความเชื่อมั่นด้านการส่งเสริมให้มีระบบการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกและตอบโจทย์ผู้ใช้บริการ ซึ่งประกอบด้วยหลักการเรื่องการเปิดกว้างและส่งเสริมให้มีการใช้งานระหว่างกันได้ และหลักการเรื่องการค้าถึงประสบการณ์การใช้งานของผู้ใช้บริการ¹⁴

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปี พ.ศ. 2542 นิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตามที่กฎหมายกำหนด

ส่วนทางอาชญาวิทยาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด หรืออาชญากรรมโดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้น ผู้เสียหายอาจได้รับความเสียหายทางร่างกาย ได้แก่ การถูกประทุษร้ายแก่ร่างกาย และได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน ได้แก่ การถูกฉ้อโกง ปล้น โจรกรรม เป็นต้น ในความเป็นจริงผู้เสียหายจากการก่ออาชญากรรมมิได้หมายถึงเฉพาะตัวผู้ถูกทำร้ายเท่านั้น ยังหมายความรวมถึงผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดของตัวผู้ถูกทำร้ายอีกด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะพลอยได้รับผลเสียหายจากเหตุการณ์เหล่านั้นด้วย ได้แก่ ครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง สามี ภรรยา และบุตร หรือบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบอุปการะของผู้ถูกทำร้าย เป็นต้น¹⁵

¹⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย, *แนวนโยบาย เรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่* (pdf, ธนาคารแห่งประเทศไทย 2560).

¹⁵ อรรีรา อสัมภินวัฒน์, ‘ปัญหากฎหมายและการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ศึกษากรณี: การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน’ (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2553) 15.

การชดใช้ค่าเสียหายมีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ โดยจะกล่าวถึงเรื่องค่าปรับเมื่อผู้กระทำผิดจ่ายค่าปรับก็สามารถกลับบ้านได้อย่างเป็นอิสระ

ในสมัย Sutra ของพวก Indian Hinduism ในประเทศอินเดียก็มีสิทธิที่ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบ คือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวได้ปรากฏเรื่องการชดใช้ในสมัยของพระเจ้าอัมมูราบี ในยุคโรมัน (กฎหมาย 12 โต๊ะ) วิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงยุคกลาง

เมื่อจบยุคกลางที่แสดงถึงความใกล้ชิดของการชดใช้ค่าเสียหายกับการลงโทษ ซึ่งต่อมาได้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายต่าง ๆ เป็นการยากแก่การอธิบายที่จะชี้จุดเริ่มต้นของพัฒนาการแบบใหม่จากการควบคุมของชุมชนมาสู่การใช้อำนาจของรัฐตามกฎหมายอาญา ในการชดใช้ค่าเสียหายจากอาชญากรรม การชดใช้ได้ถูกระบุจำนวนอย่างละเอียดในกฎหมาย Leges Larbarorum ซึ่งมีความสับสนมาก แต่ระบบกฎหมายแองโกลแซกซอนก็ได้รับไปใช้เช่นกัน ในขณะที่การปฏิบัติหน้าที่ของศาลเยอรมันในศตวรรษที่ 16 และ 17 เรียกว่า Abhesive procedure (Adharionpzeess) ที่เปิดโอกาสให้ ศาลอาญาในศตวรรษที่ 19 ของเยอรมันก็ยังรับความคิดนี้จนถึงปัจจุบัน แต่ความคิดของการชดใช้ที่มีอยู่นี้เป็นเพียงประเพณีเท่านั้น

เมื่อรัฐมีอำนาจมั่นคงแล้วผู้เสียหายก็ลดความสำคัญ การชดใช้เริ่มลดน้อยลงหลังจากที่อาณาจักร Frankish ถูกแบ่งโดยสนธิสัญญา Verdum การชดใช้ค่าเสียหายก็ถูกกลืนกลายเป็นค่าปรับของรัฐและรัฐก็ผูกขาดการลงโทษ การชดใช้เป็นหน้าที่ให้จ่ายค่าตอบแทนกันในกฎหมายแพ่ง สิ่งนี้เป็นประวัติศาสตร์ของการปฏิรูปอาชญากรรมด้วยการลดความเอาใจใส่ต่อผู้เสียหาย และเริ่มหาระบบกฎหมายที่สามารถได้รับการชดใช้เต็มจำนวนได้ยากยิ่ง¹⁶

2.5 แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา

แนวความคิดเรื่องรัฐสวัสดิการ (Welfare State) แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นแนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการนี้ กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์แรกเริ่มเพื่ออธิบายถึงสาเหตุที่รัฐจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในกรณีที่ต้องตกเป็นบุคคล ที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมโดยเฉพาะในคดีอาญาร้ายแรง รัฐหรือชุมชนได้รับทราบถึงความสูญเสียของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น ถูกปล้น ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย เป็นต้น ทั้งนี้ ถ้าหากว่ารัฐไม่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหายจะต้องทนทุกข์ทรมานจากผลกระทบที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นนั้น

ศาสตราจารย์ Robert Cross นักกฎหมายชาวอังกฤษกล่าวว่า “การทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมน่าจะถือเป็นเรื่องสวัสดิการของสังคม (Social Welfare) อย่างหนึ่งซึ่งสมควรจะได้รับการพิจารณา โดยยึดถือมติมหาชน เพราะความเดือดร้อนและจำเป็นของมนุษย์เป็นภาระหน้าที่ของรัฐสวัสดิการ ถ้าหากเรายอมรับว่าความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสของมนุษย์เป็นเรื่องที่รัฐต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ”

¹⁶ เฟิ่งอ้าง 17-19.

รัฐสวัสดิการ เป็นผลงานทางความคิดของการศึกษากฎหมายในแง่ของสังคมซึ่งให้ความสำคัญกับความ เป็นอยู่ที่ดีในขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคม รัฐสวัสดิการจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ผู้ปกครอง หรือรัฐ มีความคิดว่า สวัสดิการสำหรับประชาชนแต่ละคน มีความสำคัญมากกว่าที่จะปล่อยให้เป็นเรื่องราวของชนบทรรมนิยม ประเพณี หรือการจัดการอย่างไม่เป็นทางการ และหน่วยงานเอกชน ซึ่งการช่วยเหลือจากรัฐในลักษณะนี้ ใน บางสังคมนั้นเป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่บุคคล หรือในรูปแบบของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ที่มีผลทันทีต่อความเป็นอยู่ของบุคคลนั้น

สาเหตุที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญานั้นมีแนวความคิด สันับสนุนอยู่ 2 ประการ

1. รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม เมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นย่อมแสดงว่ารัฐทำหน้าที่บกพร่อง จึง สมควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ เพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่พลเมืองของ ตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้

2. เป็นการขยายบริการสังคมทางด้านรัฐสวัสดิการ ด้วยความคิดว่ารัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายอันไม่ อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อบรรเทาความเสียหายจากผลของการกระทำผิดทางอาญา

รัฐสวัสดิการมีลักษณะเป็นการที่รัฐให้ความช่วยเหลือพลเมืองของตนโดยไม่คิดมูลค่าและการพัฒนาของ แนวคิดนี้โดยเฉพาะในด้านความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรม นอกจากการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้ สามารถคืนสู่สังคมได้แล้ว การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาค ทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้รัฐจะมีข้อจำกัดมากมายในการทำเช่นนั้น แต่โครงการดังกล่าวจะ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทั้งในทางตรงและทางอ้อมในการให้ความร่วมมือกับรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐใน กระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น ผู้เสียหายจะให้ความร่วมมือกับรัฐเพื่อให้ได้สิทธิใน การได้รับการทดแทนความเสียหายอันทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มีมากขึ้นตามไป ด้วย ในทำนองเดียวกันกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการสงเคราะห์ ผู้พ้นโทษนั่นเอง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

หลักการสำคัญของกฎหมายมหาชนที่เรียกร้องให้รัฐมีการปกครองที่ดี ตามที่หลักนิติรัฐเรียกร้องก็คือ “การปกครองโดยกฎหมาย ไม่ใช่การปกครองโดยคน” ซึ่งมีรากเหง้าจากข้อเสนอของอริสโตเติลในวรรณกรรม ชื่อ “การเมือง” ที่อริสโตเติลได้พูดถึงการปกครองที่ดีคือ “การปกครองโดยกฎหมาย เป็นเรื่องที่พึงปรารถนา มากกว่าการปกครองโดยมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม” โดยหลักนิติรัฐเรียกร้องว่า แม้รัฐจะมีอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดก็ตาม แต่รัฐสมัยใหม่ที่เป็นรัฐเสรีประชาธิปไตย จะต้องเคารพกฎหมายและผูกพันตนเอง ด้วยกฎหมายที่รัฐสร้างขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีอำนาจเหนือปัจเจกชนไม่ให้ใช้อำนาจ ในการตรากฎหรือออกคำสั่งทางปกครอง สั่งการให้ปัจเจกชนกระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่ง อย่างใดโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และแม้ว่าจะมีกฎหมายให้อำนาจดังกล่าวไว้ก็ตาม

แต่จะต้องใช้อำนาจนั้นภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จึงอาจจะกล่าวได้ในที่สุดว่า หลักนิติรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐโดยอำเภอใจ¹⁷

หลักนิติรัฐกับหลักนิติธรรมจะมีการใช้คู่กันไป โดยที่ไม่ได้แยกแยะความแตกต่างในรายละเอียด ซึ่งในอันที่จริงการใช้ถ้อยคำทั้งสองคำในความหมายอย่างเดียวกันเป็นความเข้าใจผิดอย่างสิ้นเชิงของผู้ใช้ถ้อยคำนี้คงจะไม่ได้ เพราะทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมต่างก็ได้รับการพัฒนาขึ้นโลกตะวันตกโดยมีเป้าหมายที่จะจำกัดอำนาจของผู้ปกครองให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมต่างก็ไม่ต้องการให้มนุษย์ปกครองมนุษย์ด้วยกันเอง แต่ต้องการให้กฎหมายเป็นผู้ปกครองมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าผู้ที่ทรงอำนาจบริหารปกครองบ้านเมืองจะกระทำการใด ๆ ก็ตาม การกระทำนั้นจะต้องสอดคล้องกับกฎหมาย จะกระทำการให้ขัดต่อกฎหมายไม่ได้

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว จะพบว่าหลักการทั้งสองมีความแตกต่างกันอยู่ สาเหตุแห่งความแตกต่างนั้น อยู่ที่พัฒนาการในทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมนีซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดความคิดว่าด้วยหลักนิติรัฐและในอังกฤษซึ่งพัฒนาความคิดว่าด้วยหลักนิติธรรมขึ้น ความแตกต่างของหลักการทั้งสองในรายละเอียดนั้น เกี่ยวพันกับ “กฎหมาย” แต่ “กฎหมาย” นั้น กฎหมายเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชน แต่ละชาติ ความเข้าใจบางประการที่แตกต่างกันที่ชนชาติเยอรมันและอังกฤษมีต่อมนทัศน์ว่าด้วย “กฎหมาย” ตลอดจนประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางการเมืองที่แตกต่างกันของชนชาติทั้งสองย่อมส่งผลต่อเนื้อหาของหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม และต่อการจัดโครงสร้าง บทบาทและความสัมพันธ์ขององค์กรของรัฐด้วย หลักนิติรัฐซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในเยอรมนีในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่สิบเก้า นั้น ได้แผ่ขยายอิทธิพลออกไปทั่วภาคพื้นทวีปยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกฎหมายมหาชนในอิตาลีที่รวบรวมชาติขึ้นสำเร็จในช่วงเวลานั้น และต่อฝรั่งเศสในช่วงสาธารณรัฐที่สาม ส่วนหลักนิติธรรมซึ่งมีรากเหง้ามาจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและรัฐธรรมนูญของอังกฤษตั้งแต่สมัยที่ชาวนอร์แมนเข้ายึดครองเกาะอังกฤษนั้น ก็มีอิทธิพลไม่น้อยต่อโครงสร้างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและต่อหลายประเทศที่ได้รับแนวความคิดจากสถาบันการเมืองการปกครองของอังกฤษ

2.6.1 หลักนิติรัฐ (Rechtsstaatsprinzip)

“นิติรัฐ” เป็นคำที่แปลมาจากภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” คำว่า “Rechtsstaat” ประกอบขึ้นจากคำสองคำ คือ คำว่า Recht ที่แปลว่า กฎหมาย (ในภาษาเยอรมันคำ ๆ นี้ สามารถแปลว่า “สิทธิ” ได้ด้วย) และคำว่า Staat ที่แปลว่า รัฐ คำสองคำนี้เมื่อมารวมกันแล้ว ได้กลายเป็นคำศัพท์ทางนิติศาสตร์ในระบบกฎหมายเยอรมันซึ่งยากจะหาคำในภาษาต่างประเทศที่แปลแล้วให้ความหมายได้ตรงกับคำในภาษาเดิม ตำราที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษจำนวนหนึ่งได้ใช้คำ ๆ นี้ทับศัพท์ภาษาเยอรมันโดยไม่แปล

¹⁷ โภเมศ ขวัญเมือง, พระเทพปริยัติเมธี และสุภิญญาณี อปสิน, ‘ว่าด้วยหลักนิติรัฐ’ (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2566) 1 วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/258398/175551>> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.

อย่างไรก็ตามมีความพยายามในการแปลคำว่า Rechtsstaat อยู่เช่นกัน ถึงแม้ว่า คำแปลที่พยายามคิดกันขึ้นนั้น ไม่สามารถสื่อความหมายของคำว่า Rechtsstaat ได้อย่างสมบูรณ์ก็ตาม เช่น ในระบบกฎหมายอังกฤษ แปลคำว่า Rechtsstaat ว่า rule of law หรือ state-under-law ระบบกฎหมายฝรั่งเศส แปลว่า état constitutionnel แต่ตำรากฎหมายฝรั่งเศสยุคหลังๆมักแปลว่า état de droit ซึ่งเป็นแนวโน้มการแปลในภาษาอื่น ๆ ด้วย คือแปลตรงตัว เช่น ระบบกฎหมายอิตาลี แปลว่า Stato di diritto หรือระบบกฎหมายสเปนแปลว่า Estado de derecho เป็นต้น สำหรับในสหรัฐอเมริกาหากไม่แปลคำว่า Rechtsstaat ว่า rule of law ก็มักจะยกเอาหลักการในทางกฎหมายที่มีเนื้อหาบางส่วนที่คล้ายคลึงกับ Rechtsstaat มาเทียบเคียง เช่น due-process-clause หรือการกล่าวถึง limited government ในฐานะสมโนทัศน์ทางกฎหมายที่ใกล้เคียงกับ Rechtsstaat เป็นต้น

2.6.2 องค์ประกอบของหลักนิติรัฐ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในระบบกฎหมายเยอรมันว่า หลักนิติรัฐ มีองค์ประกอบสำคัญสองส่วน คือ องค์ประกอบในทางรูปแบบ และองค์ประกอบในทางเนื้อหา ความเป็นนิติรัฐในทางรูปแบบ คือ การที่รัฐผูกพันตนเองไว้กับกฎหมายที่องค์กรของรัฐตราขึ้นตามกระบวนการที่รัฐธรรมนุญกำหนดขึ้นหรือที่รัฐธรรมนุญมอบอำนาจไว้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ เมื่อพิจารณาในทางรูปแบบแล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่าหลักนิติรัฐมุ่งประกันความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะของบุคคล ส่วนความเป็นนิติรัฐในทางเนื้อหานั้น ก็คือ การที่รัฐประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎร โดยกำหนดให้บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพมีค่าบังคับในระดับรัฐธรรมนุญ เรียกร้องให้รัฐต้องกระทำการโดยยุติธรรมและถูกต้อง พิจารณาในทางเนื้อหา นิติรัฐ ย่อมต้องเป็นยุติธรรมรัฐ (Gerechtigkeitsstaat)

ในทางปฏิบัติเป็นไปได้เสมอที่หลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะกับหลักความยุติธรรมอาจจะขัดแย้งกัน เป็นหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติที่จะพยายามประสานสองหลักการนี้เข้าด้วยกัน และในบางกรณีจะต้องตัดสินใจว่าจะใช้หลักการใดเป็นหลักการนำ บ่อยครั้งที่องค์กรนิติบัญญัติตัดสินใจเลือกหลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะเพื่อประกันความมั่นคงในระบบกฎหมาย เช่น การกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความไว้ในระบบกฎหมาย เป็นต้น

องค์ประกอบในทางรูปแบบของหลักนิติรัฐ พิจารณาในทางรูปแบบ หลักนิติรัฐประกอบไปด้วยหลักการย่อย ๆ หลายประการ ที่สำคัญได้แก่ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐ หลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดี ตลอดจนหลักการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หลักการแบ่งแยกอำนาจเรียกร้องมิให้อำนาจของรัฐรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ให้มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจหรือกระจายการใช้อำนาจของรัฐให้องค์กรต่างองค์กรกันเป็นผู้ใช้ เพื่อให้เกิดการดุลและคานอำนาจกัน โดยทั่วไปรัฐธรรมนุญของนิติรัฐจะแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐออกเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร และองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ

หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐเรียกร้องให้การกระทำขององค์กรนิติบัญญัติต้องผูกพันอยู่กับรัฐธรรมนุญ กล่าวคือ ในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในรัฐนั้น องค์กรนิติบัญญัติจะ

ตรากฎหมายล่วงกรอบที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ไม่ได้ หลักการดังกล่าวนี้ยังเรียกร่ององค์การบริหาร (โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การฝ่ายปกครอง) และองค์กรตุลาการให้ต้องผูกพันต่อกฎหมาย ซึ่งหมายถึงต้องผูกพันต่อรัฐธรรมนูญและบรรดากฎหมายต่างๆที่ใช้บังคับอยู่จริงในบ้านเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่องค์กรนิติบัญญัติได้ตราขึ้น กล่าวเฉพาะฝ่ายปกครองหลักการดังกล่าวนี้เรียกร่องให้ฝ่ายปกครองต้องกระทำการโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และในกรณีที่การกระทำทางปกครองมีผลก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของราษฎร ย่อมจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการเช่นนั้นได้ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจแล้ว การกระทำทางปกครองนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

หลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าหน้าที่และศาลเรียกร่องให้รัฐต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรได้ต่อสู้ป้องกันสิทธิของตนในกระบวนการพิจารณาต่างๆของรัฐได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ระบบกฎหมายของรัฐจึงกำหนดให้องค์กรของรัฐต้องรับฟังบุคคล เปิดโอกาสให้บุคคลนำพยานหลักฐานเข้าหักล้างข้อกล่าวหาต่างๆก่อนที่จะตัดสินใจกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลนั้น ทั้งนี้กระบวนการพิจารณาที่ได้รับการออกแบบขึ้นจะต้องเป็นกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม (fair) ด้วย อนึ่งในกรณีที่ราษฎรได้รับความเสียหายจากการใช้อำนาจมหาชนขององค์กรของรัฐ รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ราษฎรสามารถฟ้ององค์กรของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนต่อศาลได้

สำหรับหลักการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมนั้นเรียกร่องให้รัฐกำหนดกระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เอกชนที่พิพาทกันเองต้องมีหนทางในการนำข้อพิพาทนั้นไปสู่ศาล และกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาลจะต้องได้รับการออกแบบให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรอบด้านตลอดจนกำหนดผลผูกพันเด็ดขาดของคำพิพากษาไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแน่นอนในระบบกฎหมาย

2.6.3 หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

คำว่าหลักนิติธรรมนั้น วงการกฎหมายไทยแปลมาจากคำว่า The Rule of Law ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในระบบกฎหมายอังกฤษ ในประเทศอังกฤษความคิดที่ว่ามนุษย์ไม่ควรต้องถูกปกครองโดยมนุษย์ แต่ควรจะต้องถูกปกครองโดยกฎหมายนั้น ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก ในศตวรรษที่ 17 ในหนังสือชื่อ “The Common Wealth of Oceana” อันเป็นผลงานของ James Harrington ซึ่งเป็นผู้ที่นิยมระบอบสาธารณรัฐอย่างแน่วแน่(10) อย่างไรก็ตาม แม้จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ คำว่า rule of law ก็เหมือนกับคำว่า Rechtsstaat ที่ยากจะหาคำจำกัดความหรือนิยาม ซึ่งยอมรับกันเป็นยุติได้ การทำความเข้าใจความหมายของ rule of law จึงควรต้องทำความเข้าใจจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของอังกฤษซึ่งให้กำเนิดแนวความคิดนี้

แนวความคิดว่าด้วย rule of law หรือนิติธรรมอาจสืบสาวย้อนกลับไปได้ถึงยุคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งย้อนกลับไปถึง ค.ศ. 1215 ซึ่งเป็นปีที่พระเจ้าจอห์น (King John) กษัตริย์อังกฤษในเวลานั้น ได้ลงนามในเอกสารสำคัญที่ชื่อว่า Magna Carta เอกสารฉบับนี้ เป็นพันธสัญญาที่กษัตริย์อังกฤษให้ไว้แก่บรรดาขุนนางของพระองค์ในการที่จะจำกัดอำนาจของพระองค์ลง อาจกล่าวได้ว่า Magna Carta เป็นก้าว

สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของมนุษย์ที่จะนำไปสู่การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ในเวลาต่อมา เนื่องจากเอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารทางกฎหมายฉบับแรกที่ทำให้หลักการปกครองโดยกฎหมายได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และการประกันสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นไปอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามไม่พึงเข้าใจว่าเมื่อมีการลงนามใน Magna Carta แล้วกษัตริย์เป็นอันถูกจำกัดอำนาจลงจนไม่มีอำนาจ ในเวลานั้นอำนาจยังคงอยู่ที่กษัตริย์ กฎเกณฑ์ที่จำกัดอำนาจกษัตริย์ลงในเวลานั้นก็มีแต่ Magna Carta และหลักกฎหมาย Common Law อันเป็นกฎหมายประเพณีที่รับสืบทอดและพัฒนาโดยศาลเท่านั้น

เนื้อหาของหลักนิติธรรม นักกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษที่มีบทบาทมากที่สุดคนหนึ่งในการช่วยพัฒนาหลักนิติธรรม ก็คือ A.V. Dicey (ค.ศ.1835 ถึง 1922) ตำราของเขาที่ชื่อว่า Introduction to the Study of the Law of the Constitution (พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ.1885) ได้กลายเป็นตำรามาตรฐานและเป็นตำราที่นักกฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษส่วนใหญ่ต้องอ้างอิงเมื่อจะต้องอธิบายความหมายของหลักนิติธรรม Dicey เห็นว่า หลักนิติธรรมจะต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดกับควมมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา และหลักนิติธรรมนั้นย่อมมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ คือ บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย บุคคลไม่ว่าจะในชนชั้นใดย่อมต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายปกติธรรมดาของแผ่นดิน (the ordinary law of the land) ซึ่งบรรดาศาลธรรมดาทั้งหลาย (ordinary courts) จะเป็นผู้รักษาไว้ซึ่งกฎหมายดังกล่าว หลักนิติธรรมในความหมายนี้ย่อมปฏิเสธความคิดทั้งหลาย ทั้งปวงที่จะยกเว้นมิให้บรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายต้องเคารพต่อกฎหมาย บุคคลทั้งหลายย่อมไม่ต้องถูกลงโทษ หากไม่ได้กระทำการอันผิดกฎหมาย และไม่มีผู้ใดทั้งสิ้นแม้แต่กษัตริย์ที่จะอยู่เหนือกฎหมายได้ กล่าวโดยรวมแล้ว Dicey เห็นว่า บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งปวงของรัฐบาลและฝ่ายปกครองจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย จะต้องไม่กระทำการก้าวล่วงสิทธิ และเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจ หากปรากฏว่ารัฐบาลหรือฝ่ายปกครองกระทำการอันขัดต่อกฎหมายการกระทำดังกล่าวจะต้องถูกฟ้องคดียังศาลยุติธรรมหรือศาลธรรมดาได้ เพราะรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ย่อมจะมีสิทธิพิเศษใดๆเหนือกว่าราษฎรไม่ได้ เราจะเห็นว่าหลักนิติธรรมตามแนวความคิดของ Dicey นี้มุ่งเน้นไปที่ความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายบริหาร ไม่ได้เรียกร้องฝ่ายนิติบัญญัติให้ต้องผูกพันต่อกฎเกณฑ์อื่นใดในการตรากฎหมาย

2.6.4 ความแตกต่างระหว่างหลักการของหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

เมื่อพิจารณาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ประกอบกับการปรับใช้หลักนิติรัฐและนิติธรรมในระบบกฎหมายเยอรมันและระบบกฎหมายอังกฤษแล้ว พบว่าหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมมีความแตกต่างกันอยู่ ทั้งในแง่ของบ่อเกิดของกฎหมาย วิธีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน การกำหนดให้มีหรือไม่มีศาลปกครอง และระบบวิธีพิจารณาคดี ตลอดจนการแบ่งแยกอำนาจ ดังจะชี้ให้เห็นได้ในเบื้องต้น ดังนี้

(1) ความแตกต่างในแง่บ่อเกิดของกฎหมาย

ในระบบกฎหมายอังกฤษ ผู้พิพากษาซึ่งแต่เดิมเป็นผู้แทนของกษัตริย์นั้นได้เริ่มพัฒนา Common Law มาตั้งแต่ราวศตวรรษที่ 12 ทั้งนี้เพื่อให้อำนาจของกษัตริย์ที่ส่วนกลางมั่นคงเข้มแข็ง กฎหมายที่ศาลใช้ในการตัดสินคดีนั้นมีลักษณะทั่วไป กล่าวคือ เป็นกฎเกณฑ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับจารีตประเพณีที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไปในราชอาณาจักร จึงเรียกว่า Common Law กฎหมายดังกล่าวได้รับการ “สร้าง” ขึ้นโดยผู้

พิพากษา เมื่อศาลได้ตัดสินคดีใดคดีหนึ่งไปแล้วหลักกฎหมายที่ศาลได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ตัดสินคดีที่ตกทอดต่อมา เป็นลำดับ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่จริงในบ้านเมืองด้วย “กฎหมาย” ในระบบกฎหมายอังกฤษ จึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่กฎหมายที่ได้รับการตราขึ้นโดยรัฐสภาที่เรียกว่า “Statute Law” เท่านั้น แต่ยังหมายถึงหลักการและแนวทางการตัดสินของผู้พิพากษา (Case Law) ที่เกิดจากจารีตธรรมเนียมปฏิบัติในอดีตอันเป็นกฎเกณฑ์ที่ศาลยอมรับสืบต่อกันมา (Common Law) ด้วย เอกสารทางประวัติศาสตร์ อย่าง Magna Carta (ค.ศ. 1215) Petition of Right (ค.ศ. 1628) Habeas Corpus (ค.ศ. 1679) หรือ Bill of Right (ค.ศ. 1689) ยังมีฐานะเป็นบ่อเกิดของกฎหมายที่ศาลสามารถนำมาใช้ตัดสินได้ในอังกฤษ จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ อนึ่ง โดยเหตุที่ Common Law มีผลใช้บังคับได้ในคดีที่ศาลได้ตัดสินวางหลักไปแต่ละคดี คำว่า Case Law กับ Common Law จึงเป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน นั่นคือหมายถึง กฎหมายที่เกิดจากผู้พิพากษา การที่ระบบกฎหมายอังกฤษยอมรับให้ผู้พิพากษาสามารถ “สร้าง” กฎหมายขึ้นมาได้เองนี้ ส่งผลให้ระบบกฎหมายของอังกฤษมีลักษณะที่ยืดหยุ่น และสามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าในระบบกฎหมายอังกฤษ ศาลจะเปลี่ยนแปลงแนวการตัดสินอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ เพราะหลัก “satre decisis” คือ หลักที่ว่าศาลในคดีหลังต้องผูกพันตามหลักกฎหมายที่ศาลในคดีก่อนได้ตัดสินไว้แล้ว ยังเป็นหลักที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษาจึงไม่ใช่จะกระทำได้ง่าย ในขณะที่ระบบกฎหมายอังกฤษเริ่มพัฒนามาโดยให้ผู้พิพากษามีอำนาจ “สร้าง” กฎหมายขึ้นมาได้นั้น ระบบกฎหมายในภาคพื้นยุโรปกลับมีธรรมเนียมปฏิบัติที่แตกต่างออกไป เพราะในภาคพื้นยุโรปกฎหมายเกิดขึ้นจากการตราโดยกระบวนการนิติบัญญัติ ผู้พิพากษาในฐานะที่เป็นผู้ที่ใช้รัฐมีหน้าที่ในการปรับใช้กฎหมาย การตัดสินคดีของผู้พิพากษาในแต่ละคดีไม่มีผลเป็นการสร้างกฎหมายขึ้นมาใหม่ แนวทางการตัดสินคดีของศาลในภาคพื้นยุโรปจึงไม่ถือว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมาย Common Law ของอังกฤษ ระบบกฎหมาย Civil Law ของภาคพื้นยุโรปมีลักษณะเป็นระบบกฎหมายที่ “ปิด” กว่า ข้อดีของระบบนี้ก็คือ ความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะจะมีสูงกว่า แต่ก็อาจจะมีข้ออ่อนตรงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม การประมวลถ้อยคำขึ้นตัวบทกฎหมายในระบบกฎหมาย Civil Law นั้น ถ้อยคำจำนวนหนึ่งเป็นถ้อยคำเชิงหลักการ หรือถ้อยคำที่มีความหมายไม่เฉพาะเจาะจง ศาลในระบบกฎหมาย Civil Law จึงมีความสามารถในการตีความตัวบทกฎหมายให้สอดคล้องกับความยุติธรรมและสภาพของสังคมได้เช่นกันภายใต้กรอบของนิติวิธี

(2) ความแตกต่างในแง่ของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน

โดยเหตุที่ระบบกฎหมาย Common Law ในอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร การประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอังกฤษ จึงไม่ได้เป็นการประกันในระดับรัฐธรรมนูญ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในอังกฤษไม่ได้มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงและอยู่ในลำดับชั้นที่สูงกว่ากฎหมายธรรมดาที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติบุคคลย่อมได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานโดยองค์กรตุลาการ

ในภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบกฎหมายเยอรมัน การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเป็นการคุ้มครองในระดับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ได้รับการบัญญัติไว้ใน “กฎหมายพื้นฐาน” ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนีนั้น ผู้กพันทั้งองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการในฐานะที่เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้โดยตรง(22) ซึ่งหมายความว่าในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ องค์กรนิติบัญญัติมีหน้าที่ในทางรัฐธรรมนูญที่จะต้องไม่ตรากฎหมายให้ขัดหรือแย้งต่อบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน มิฉะนั้นย่อมต้องถือว่ากฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ

(3) ความแตกต่างในแง่ของการควบคุมตรวจสอบการตรากฎหมาย

ตามหลักนิติรัฐ องค์กรนิติบัญญัติย่อมต้องผูกพันต่อรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ เพื่อให้หลักความผูกพันต่อรัฐธรรมนูญขององค์กรนิติบัญญัติมีผลในทางปฏิบัติ ประเทศหลายประเทศที่ยอมรับหลักนิติรัฐจึงกำหนดให้มีองค์กรที่ควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้น องค์กรที่ทำหน้าที่ในลักษณะเช่นนี้ โดยปกติแล้วย่อมได้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ อาจกล่าวได้ว่าตามหลักนิติรัฐ การตรากฎหมายขององค์กรนิติบัญญัติย่อมตกอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรตุลาการ อย่างไรก็ตามการควบคุมตรวจสอบการตรากฎหมายขององค์กรนิติบัญญัตินั้น องค์กรตุลาการซึ่งทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ คือ ศาลรัฐธรรมนูญก็ต้องผูกพันตนต่อรัฐธรรมนูญด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติโดยเกณฑ์ในทางกฎหมาย ไม่อาจนำเจตจำนงของตนเข้าแทนที่เจตจำนงขององค์กรนิติบัญญัติได้

ในอังกฤษซึ่งเดินตามหลักนิติธรรมนั้น ถือว่ารัฐสภาเป็นรัฐาธิปัตย์ ในทางทฤษฎีรัฐสภาสามารถตรากฎหมายอย่างไรก็ได้ทั้งสิ้น ไม่อาจมีกรณีที่รัฐสภาตรากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ แม้หากว่าจะมีผู้ใดอ้างว่ารัฐสภาตรากฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญจารีตประเพณี การอ้างเช่นนั้นก็หาผลทำให้กฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภานั้นสิ้นผลลงไม่ ศาลในอังกฤษไม่มีอำนาจที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา และด้วยเหตุนี้อังกฤษจึงไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ การควบคุมการตรากฎหมายของรัฐสภาอังกฤษจึงเป็นการควบคุมกันทางการเมือง ไม่ใช่ทางกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากองค์กรที่ตรากฎหมายตลอดจนกระบวนการควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญแล้ว เราอาจจะกล่าวได้ว่า หลักนิติรัฐที่พัฒนามาในเยอรมนีสัมพันธ์กับหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญโดยองค์กรตุลาการในขณะที่หลักนิติธรรมที่พัฒนามา ในอังกฤษสัมพันธ์กับหลักความมีอำนาจสูงสุดของรัฐสภา

(4) ความแตกต่างในแนวความคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ

หลักนิติรัฐถือว่าหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักการที่เป็นองค์ประกอบสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ ในขณะที่เมื่อพิเคราะห์คำอธิบายว่าด้วยหลักนิติธรรมแล้วจะเห็นได้ว่าไม่ปรากฏเรื่องการแบ่งแยกอำนาจในหลักนิติธรรม ในทางตำราที่ปรากฏข้อถกเถียงกันอยู่ว่าตกลงแล้วในอังกฤษมีการแบ่งแยกอำนาจจริงหรือไม่ นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่าในอังกฤษรัฐสภากับรัฐบาลมีความเชื่อมโยงกันอย่างมาก นอกจากนี้ยังปรากฏว่าในอังกฤษมีการมอบอำนาจให้องค์กรฝ่ายปกครองออกกฎหมาย บังคับการตามกฎหมาย และอาจ

วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทในลักษณะที่เป็นการกระทำในทางตุลาการด้วย ดังนั้นจึงอาจจะพอกล่าวได้ว่าอังกฤษไม่มีการแบ่งแยกอำนาจอย่างน้อยก็ไม่ได้มีการแบ่งแยกอำนาจในความหมายเดียวกันกับที่ปรากฏในภาคพื้นยุโรป อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรตุลาการ ทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมต่างมีองค์ประกอบประการหนึ่งตรงกัน คือ การยอมรับความเป็นอิสระขององค์กรตุลาการ¹⁸

2.7 สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง “บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการ กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายด้วย” และตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น” จากคำนิยามของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าวจะเห็นว่า “ผู้เสียหาย” นั้นคือบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ดังนั้น จึงมีเหตุอันสมควรที่ผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐไม่ว่าในขั้นตอนใด ๆ ของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการสืบสวนสอบสวนโดยเจ้าพนักงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือขั้นตอนการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ การพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาล รวมทั้งขั้นตอนของการลงโทษโดยกรมราชทัณฑ์ ผู้เสียหายที่มีสิทธิจะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตร่างกาย หรือจิตใจอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิดนั้น ดังนั้น หากว่าผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิด ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิที่จะขอรับค่าตอบแทนนี้ได้เลย ทั้งนี้ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามกฎหมายดังกล่าวนี้แล้ว ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะพึงได้ตามกฎหมายอื่นอีก

สำหรับฐานความผิด ที่กระทำต่อผู้เสียหายอันจะทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนได้ ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติ กล่าวคือ

ความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276 – มาตรา 287) ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต (มาตรา 288 – มาตรา 294) หมวด ๒ ความผิดต่อร่างกาย (มาตรา 295 – มาตรา 300) หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก (มาตรา 301 – มาตรา 305) และหมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา (มาตรา 306 – มาตรา 308) เท่านั้น ผู้เสียหายในความผิดฐาน อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วหา มี สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนไม่

ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายจะขอรับได้นั้น มี 4 ประเภท ได้แก่

¹⁸ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ‘หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม’ (เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย, 31 มกราคม 2553)

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
2. ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย
3. ค่าขาดประโยชน์ที่ทำได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ค่าตอบแทนเสียหายจะได้รับมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรง ของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายพึงได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

จำนวนค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิจะได้รับจากรัฐ

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท (รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหาร วันละไม่เกิน 600 บาท)
2. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 20,000 บาท (รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหาร วันละไม่เกิน 600 บาท)
3. ค่าขาดประโยชน์ที่ทำได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกิน 200 บาท แต่ไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวแล้วให้จ่ายตามที่คณะกรรมการเห็น สมควรแต่ไม่เกิน 30,000 บาท

ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายจะได้รับค่าตอบแทน ดังนี้

1. ค่าตอบแทน 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท
 2. ค่าจัดการศพ 20,000 บาท
 3. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูไม่เกิน 30,000 บาท
 4. ค่าเสียหายอื่นนอกจาก 1-3 ให้จ่ายตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 30,000 บาท
- ค่าตอบแทนตามที่กล่าวมานี้หากปรากฏในภายหลังว่าเหตุตามที่อ้างมาขอรับนั้นไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่ได้มีการกระทำตามที่กล่าวอ้างผู้เสียหายจะต้องคืนค่าตอบแทนที่รับไปแก่ กระทรวงยุติธรรม

2.7.1 สิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ

จำเลย คือบุคคลที่ถูกฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐจะต้องเป็นผู้ที่ถูกดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิดอาญาโดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล และศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด จำเลยจึงมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ และการที่จำเลยได้รับค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายจากรัฐไปแล้ว ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่จำเลยจะพึงได้ตามกฎหมายอื่นอีก ซึ่งสิทธินี้มีได้เฉพาะในกรณีที่จำเลยถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้น

สำหรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเลยจะขอรับได้นั้นมี 6 ประเภท ดังนี้

1. ค่าทดแทนการถูกคุมขัง โดยคำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตรา วันละ 200 บาท

2. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากว่าความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

3. ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

4. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี

5. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

6. ค่าทดแทนกรณีขอให้ศาลคืนสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษา แต่ไม่สามารถคืนสิทธินั้นได้

กฎหมายได้กำหนดอัตราการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท

2. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 50,000 บาท

3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ให้จ่ายในอัตราวันละ 200 บาท นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

4. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่นในการดำเนินคดี ซึ่งค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่นในการดำเนินคดีให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท ส่วนค่าทนายความนั้นให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง

แต่ขึ้นอยู่กั้อัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องอยู่ภายในกรอบอัตราที่กำหนดไว้ในตารางท้ายกฎกระทรวง ดังนี้คือ

1. คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้จ่ายในอัตราขั้นต่ำเรื่องละ 4,000 บาท แต่ไม่เกิน เรื่องละ 100,000 บาท

2. คดีที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตรวมทั้งคดีอาญาที่มีความผิดหลายกรรมหลายกระทงซึ่งแต่ละกระทงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปีเมื่อรวมโทษ ทุกกระทงแล้วโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปีให้จ่ายอัตราขั้นต่ำเรื่องละ 3,000 บาท แต่ไม่เกินเรื่องละ 75,000 บาท

ในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายให้จ่ายค่าทดแทนแก่จำเลย ดังนี้

1. ค่าจัดการศพจ่าย 20,000 บาท

2. ค่าทดแทนจ่ายเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท

3. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูให้จ่ายไม่เกิน 30,000 บาท

4. ค่าเสียหายอื่นนอกจาก 1, 2 และ 3 ให้จ่ายตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ ไม่เกิน 30,000 บาท

2.7.2 ขั้นตอนและวิธีการในการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

บุคคลผู้มีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในคดีอาญาได้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน

ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ทายาทของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้นมิสิทธิในการเรียกร้องและรับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวแทนผู้เสียหายหรือจำเลยได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด นอกจากนี้หากผู้เสียหาย จำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายดังกล่าว เป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถยื่น คำขอด้วยตนเองได้ ในกรณีนี้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลนั้น หรือผู้ดูแลรักษาบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณีแทนได้ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรม โดยจะต้องไปยื่นคำร้องขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือถ้าเป็นจำเลยก็นับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดแล้วแต่กรณี อนึ่ง ในการยื่นคำร้องขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายดังกล่าว ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย จะยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้ต้องหาผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตก็ได้ และถือว่า การยื่นคำขอดังกล่าวเป็นการยื่นต่อสำนักงานแล้ว

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เป็นขั้นตอนหนึ่งที่ศาลได้ให้ความสำคัญ เพราะถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของบุคคลอื่นทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น รัฐจึงมีบทบาทที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองเพื่อเป็นการบรรเทาและเยียวยาความเดือดร้อนของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา¹⁹

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับปฏิญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

นานาประเทศเริ่มขับเคลื่อนแนวคิดด้านเหยื่ออาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างเป็นรูปธรรมในการประชุมว่าด้วยการลงโทษและการราชทัณฑ์นานาชาติ ณ กรุงปารีส เมื่อปี ค.ศ.1895 และการประชุม ณ กรุงบรัสเซลส์ เมื่อปี ค.ศ. 1900 อย่างไรก็ตามการประชุมดังกล่าวยังไม่ก่อให้เกิดข้อสรุปใด ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ต่อมาเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1940-1950 สังคมโลกเริ่มมีการให้ความสนใจผู้เสียหายมากขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากผลงานของ Han Von Hentig ในหนังสือเรื่อง “The Criminal and His Victim” จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยเยลในปี ค.ศ.1948 ทำให้นักอาชญาวิทยาเริ่มเล็งเห็นว่า ผู้เสียหายเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการก่ออาชญากรรม และได้เกิดวิชาที่เรียกว่า “ศาสตร์ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม” (Science of Victim or Victimology) นอกจากนี้นักอาชญาวิทยายังเห็นว่า การชดใช้เป็นการแก้แค้นอย่างมีเหตุผลที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผิดชอบต่อการกระทำที่ผ่านมาของตน แต่ระบบความยุติธรรมที่มีอยู่ในเวลาดังกล่าวยังไม่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายเท่าที่ควร ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นทวนหลักการชดใช้

¹⁹ อริยพร โพธิโส, ‘สารพันปัญหากฎหมาย: สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา’ (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2552) 1 จุลินิติ 133, 133-138.

ค่าเสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการพิจารณาถึงเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายในการประชุมระหว่างประเทศครั้งต่าง ๆ ดังนี้

1. การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยอาชญาวิทยาครั้งที่ 6 ณ กรุงแมดริด ประเทศ สเปน ในวันที่ 21-27 กันยายน ค.ศ. 1970

2. การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยวิทยาการผู้ถูกระทำร้าย ครั้งที่ 1 ณ เมือง เยรูซาเลม ประเทศอิสราเอล ในวันที่ 2-6 กันยายน ค.ศ. 1973

3. การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยวิทยาการผู้ถูกระทำร้าย ครั้งที่ 2 ณ เมืองบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 5-11 กันยายน ค.ศ. 1976

การศึกษาในเรื่องเหยื่ออาชญากรรมทำให้นานาประเทศเริ่มหันมาให้ความสนใจกับเหยื่ออาชญากรรมมากขึ้น ส่งผลให้มีการศึกษาในเรื่องการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม

ในเวลาต่อมา ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนอย่างชัดเจนในกลุ่มประเทศตะวันตกทำให้แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมเริ่มถูกนำเข้าสู่การกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อเหยื่ออาชญากรรมขององค์การสหประชาชาติและจากการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความไม่เป็นธรรมที่ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมถูกละเลยและไม่ได้รับการคำนึงถึงอย่างเพียงพอ องค์การสหประชาชาติจึงได้มีมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 40/34 ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1985 ประกาศ ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) โดยมีปรัชญาพื้นฐานส่งเสริมให้ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิญญานี้ได้วางหลักการให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาโดยการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and Fair Treatment)

2. การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution)

3. การได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation)

4. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Assistance)

สำหรับมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) และการได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation) ซึ่งมีหลักการในรายละเอียด ดังนี้

2.8.1 การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution)

หลักการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยผู้กระทำความผิดเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดจากผู้กระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสร้างโอกาสที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย จะได้รับการฟื้นฟู

ภายใต้ปณิญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับการได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิดไว้ในมาตรา 8 ถึงมาตรา 11 ดังนี้

การชดเชยค่าเสียหาย

มาตรา 8 ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่สามที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ควรที่จะชดเชยค่าเสียหายให้กับเหยื่อ ครอบครัวของเหยื่อ หรือผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยอย่างเหมาะสม การชดเชยค่าเสียหายนี้ควรรวมถึงการคืนทรัพย์สินหรือการชำระเงินสำหรับความเสียหายหรือการสูญเสียที่เกิดขึ้น การคืนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการตกเป็นเหยื่อการให้บริการ และการฟื้นฟูสิทธิ์ต่างๆ

มาตรา 9 รัฐบาลควรทบทวนการปฏิบัติ ข้อบังคับ และกฎหมายของตนเพื่อพิจารณาการชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวเลือกในการลงโทษในคดีอาญา นอกเหนือจากการลงโทษทางอาญาอื่นๆ

มาตรา 10 ในกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมการชดเชยค่าเสียหาย หากมีการสั่งให้ดำเนินการ ควรรวมถึงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ การทดแทนสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน และการคืนค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่นฐาน หากความเสียหายดังกล่าวทำให้ชุมชนต้องย้ายถิ่นฐาน

มาตรา 11 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้แทนอื่นๆ ที่กระทำการในหน้าที่ทางราชการหรือกึ่งราชการ ได้ละเมิดกฎหมายอาญาของชาติ เหยื่อควรได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากรัฐที่เจ้าหน้าที่หรือผู้แทนเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ในกรณีที่รัฐบาลซึ่งการกระทำหรือการละเว้นที่ทำให้เหยื่อตกเป็นเหยื่อเกิดขึ้นไม่มีอยู่แล้ว รัฐหรือรัฐบาลผู้สืบทอดอำนาจควรให้การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย

กล่าวโดยสรุป ปณิญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ได้กำหนดมาตรฐานการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิดไว้ ดังนี้

(1) ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่สามซึ่งต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนควรดำเนินการเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ครอบครัว หรือทายาท นอกจากนั้น การชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวควรรวมถึงการคืนทรัพย์สิน การชดเชยความเสียหายหรือการสูญเสียที่เกิดขึ้น รวมถึงการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เสียไปเนื่องจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม การ จัดให้มีการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรืออาชญากรรม และการชดเชยสิทธิที่เสียไป (มาตรา 8)

(2) รัฐต้องทบทวนแนวปฏิบัติ กฎระเบียบ และกฎหมายต่าง ๆ เพื่อพิจารณาให้การ ชดใช้โดยให้ การชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิดเป็นทางเลือกในการลงโทษที่เป็นไปได้ใน คดีอาญาเพิ่มเติมไปจาก บทลงโทษทางอาญาประการอื่น (มาตรา 9)

(3) ในคดีที่เป็นการกระทำความเสียหายอย่างมีนัยสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม การชดเชย ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดควรรวมถึงการทำให้สภาวะแวดล้อมกลับคืนสู่สภาพเดิมเท่าที่จะเป็นไปได้ การสร้างสิ่ง ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานขึ้นมาใหม่ทดแทนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชุมชนต้องเสียไปและ การรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่อยู่ใหม่เมื่อความเสียหายนั้นเป็นเหตุให้ชุมชนต้องเคลื่อนย้าย ออกจากที่อยู่เดิม (มาตรา 10)

(4) หากว่าเจ้าพนักงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งกระทำการในฐานะเจ้าพนักงาน หรือถึงเจ้า พนักงานได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาและสร้างความเสียหายให้แก่บุคคล ผู้เสียหายหรือเหยื่อ อาชญากรรมในกรณี นี้จะต้องได้รับการชดเชยจากรัฐ (มาตรา 11)

วัตถุประสงค์ของการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิดทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติมี วัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(4.1) เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

(4.2) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้รับการบรรเทาลดหย่อนผ่อนโทษหรือใช้ มาตรการผ่อนปรนอื่น ๆ เมื่อผู้กระทำความผิดทำการชดใช้เยียวยาค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ตามความจำเป็น และเหมาะสมแก่กรณี

การชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิดที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีใช้เป็นมาตรการเพื่อตอบ โต้แก่แก่นผู้กระทำความผิด แต่ถือได้ว่าเป็นมาตรการบรรเทาความเสียหายให้กับผู้เสียหายและเหยื่อ อาชญากรรมควบคู่ไปกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่ง โดยเป็นไปเพื่อสมานความเข้าใจ ยุติหรือ ลดความบาดหมางระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่หน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมจะพิจารณาใช้มาตรการในการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเพื่อ ส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดได้รู้สำนึกผิด เปลี่ยนแปลงความประพฤติ และทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความ เสียหาย

2.8.2 การได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation)

ภายใต้ปณิญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับความ เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับการได้รับการ ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐไว้ใน มาตรา 12 และมาตรา 13 ดังนี้

การชดเชย

มาตรา 12 เมื่อไม่สามารถได้รับการชดเชยเต็มจำนวนจากผู้กระทำความผิดหรือแหล่งอื่น รัฐควรพยายามให้การชดเชยทางการเงินแก่

(a) เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายอย่างรุนแรงหรือมีความบกพร่องทางสุขภาพกายหรือจิตใจอันเป็นผลจากการกระทำความผิดที่ร้ายแรง;

(b) ครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่ต้องพึ่งพาบุคคลที่เสียชีวิตหรือกลายเป็นผู้ทุพพลภาพทางร่างกายหรือจิตใจอันเป็นผลจากการตกเป็นเหยื่อ

มาตรา 13 ควรส่งเสริมการจัดตั้ง การเสริมสร้าง และการขยายกองทุนแห่งชาติสำหรับการชดเชยให้แก่เหยื่อ ในกรณีที่เหมาะสมอาจจัดตั้งกองทุนอื่นๆ เพื่อวัตถุประสงค์นี้ รวมถึงกรณีที่รัฐที่เหยื่อถือสัญชาติไม่สามารถชดเชยเหยื่อได้

2.8.3 แนวคิดการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา โดยรัฐมีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ ดังนี้

(1) แนวคิดว่ารัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและพิทักษ์คุ้มครองพลเมืองของตนให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย จิตใจ ตลอดจนทรัพย์สิน หากเกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นย่อมเป็นการสะท้อนว่ารัฐไม่สามารถคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้นได้ เมื่อผู้กระทำความผิดมิได้ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเต็มจำนวนรัฐก็ควรมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ปกครองและควรมีส่วนรับผิดชอบในกรณีที่ไม่สามารถให้ความคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของประชาชนได้ตามสมควรด้วยการช่วยเหลือโดยการ ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม

(2) แนวคิดเกี่ยวกับการขยายบริการทางด้านสวัสดิการสังคมโดยรัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือโดยเฉพาะผู้ตกเป็นผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่หรือต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดให้ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเสียก่อน หากประชาชนต้องตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมรัฐซึ่งเป็นสถาบันมหาชนก็ควรมีความรับผิดชอบเบื้องต้นในการ ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากกองทุนสาธารณะ ดังนั้นปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยธรรมให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 มาตรา 12 จึงได้กำหนดหลักการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐไว้ว่า เมื่อการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไม่สามารถได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนจากผู้กระทำความผิดหรือโดยทางอื่น รัฐต้องพยายามจัดให้มีการ ชดเชยความเสียหายทางการเงินแก่ผู้เสียหาย ดังนี้

(2.1) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจอันเป็นผลจากการกระทำผิดอาญาที่ร้ายแรงและบุคคลดังกล่าวต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดอาญานั้น

(2.2) ครอบครัวของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องอยู่ในความอุปการะของบุคคลที่ต้องเสียชีวิตหรือไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำผิดอาญาในข้อ 1

นอกจากนี้มาตรา 13 ของปฏิญญาดังกล่าวได้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนระดับชาติเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม รวมไปถึงกองทุนอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในทำนองเดียวกัน

2.8.4 มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามปรัชญากฎหมาย ปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ทางการเมืองของประเทศนั้น ๆ ตัวอย่างรูปแบบมาตรการในการเยียวยาความเสียหาย แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาใน ต่างประเทศ มีดังนี้

(1) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีระบบกฎหมายเป็นแบบประมวล (Civil Law) โดยใช้วิธีพิจารณาในการพิสูจน์ความเสียหายทางแพ่งไปพร้อมกับการพิจารณาเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดเพื่อให้วิธีพิจารณาในคดีที่เกี่ยวข้องกันเสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน โดยกฎหมายมีการบัญญัติให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสามารถยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ โดยเมื่อปี ค.ศ. 1976 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ตราพระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ ค.ศ. 1976 (Victim Compensation Act 1976) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการชดเชย ค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดและดำเนินคดีในศาลอาญาเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิด ชดเชยค่าเสียหายได้หากคำร้องของผู้เสียหายมีมูล ศาลจะพิจารณาตัดสินคดีเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดอาญาของจำเลย สำหรับจำนวนค่าเสียหายที่ศาลจะกำหนดนั้นเป็นดุลพินิจของศาล โดยพิจารณาจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น พยานหลักฐาน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้ดุลพินิจของศาลจะต้องให้เหตุผลประกอบในคำพิพากษาด้วย

นอกเหนือจากการให้สิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากจำเลยแล้ว สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังมีโครงการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย (Crime Victim Compensation Program) โดยผู้ที่สามารถร้องขอ ได้แก่ ผู้เสียหายและทายาทของผู้เสียหาย โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องรายงานอาชญากรรมต่อพนักงานตำรวจและให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรายละเอียดเกี่ยวกับการบาดเจ็บ การสูญเสียชีวิต หรือความเสียหายหรือสูญเสียของทรัพย์สิน ค่าตอบแทนความเสียหายดังกล่าว รวมถึงค่ารักษาพยาบาลร่างกายและสภาพจิต การฟื้นฟูและบำบัดร่างกาย ค่าใช้จ่ายใน พิธีศพ ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าบริการในการ หาคนงานใหม่ ฯลฯ ค่าตอบแทนดังกล่าวกฎหมายมิได้กำหนดเพดานขั้นสูงไว้อย่างใด โดยหน่วยงานที่ ดูแลในเรื่องนี้คือ Ministry of Work and Social Order

(2) สหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกามีระบบกฎหมายเป็นแบบจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งความรับผิดตามกฎหมายของผู้กระทำความผิดจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้พิจารณาพิสูจน์ความผิดของจำเลย

แล้ว โดยนับแต่ปี ค.ศ. 1982 ระบบกระบวนการบริหารยุติธรรมทางอาญาได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยสภาองค์กรสได้มีการตรากฎหมายคำสั่งชดใช้ความเสียหายให้แก่เหยื่อ (Mandatory Victims Restitution Act 1996 หรือ MVRA) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 24 เมษายน ค.ศ.1996 MVRA ได้รวบรวมกระบวนการในการออกคำสั่งชดใช้ความเสียหายและกำหนดบทบังคับให้ผู้กระทำผิดชดใช้ความเสียหายหลังจากมีการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดด้วย การกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งในคำพิพากษาของคดีอาญา ซึ่งกระบวนการในการสั่งให้ผู้กระทำผิดชดใช้ ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญานี้ ได้ถูกนำไปใช้เป็นเงื่อนไขในขั้นตอนการคุมประพฤติผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวด้วย

แนวคิดสำคัญของกฎหมาย MVRA คือ การให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาสั่งให้มีการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริงเต็มจำนวนในคดีที่มีพยานหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด โดยในคดีดังต่อไปนี้ศาลต้องมีคำสั่งให้ฝ่ายจำเลยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพในทางเศรษฐกิจของจำเลยซึ่งถูกพิพากษาลงโทษ

(2.1) อาชญากรรมร้ายแรงที่ได้ให้คำนิยามในประมวลกฎหมายอาญาและวิธี พิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา

(2.2) การกระทำผิดต่อทรัพย์สินซึ่งกระทำโดยการฉ้อโกงหรือการหลอกลวงหรือการฉ้อโกงผ่านสื่อวิทยุหรือโทรทัศน์

(2.3) การกระทำผิดอาญาซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเกี่ยวกับผลผลิตของผู้บริโภค

(2.4) การกระทำความผิดทางเพศ

(2.5) การแสวงหาประโยชน์จากการค้ำกามหรือกระทำผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ และการใช้ความรุนแรงต่อสมาชิกในครอบครัว

อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นสำหรับการออกคำสั่งชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในกรณีของการกระทำผิดต่อทรัพย์สินในกรณีที่ศาลพบข้อเท็จจริงว่าจำนวนของผู้เสียหายมีจำนวนมากจนการชดใช้ค่าเสียหายไม่สามารถปฏิบัติได้ หรือการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันสาเหตุหรือจำนวนความสูญเสียของผู้เสียหายจะทำให้เกิดความยุ่งยากหรือทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าจนเกินไป สำหรับขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาของศาลนั้น หลังจากที่มีการตัดสินว่าจำเลยได้กระทำความผิดแล้ว ศาลจะสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติทำการรวบรวมเพื่อรายงานต่อศาลก่อนการพิพากษา ซึ่งรายงานดังกล่าวจะมีการรวบรวมรายการความเสียหายต่าง ๆ ของผู้เสียหายตามจำนวนเงินค่าเสียหายในกรณีที่มีการตกลงกัน รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของจำเลยแต่ละคน และเพื่อให้คำแถลงสมบรูณ์พนักงานคุมประพฤติจะสอบถามผู้เสียหายถึงผลกระทบ และความเสียหายที่เหยื่อได้รับทั้งด้านร่างกายชีวิตความเป็นอยู่ จิตใจ การเงิน และสังคม จากนั้นศาลจะพิจารณามีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายจากโดยอาศัยพยานหลักฐานที่สมบรูณ์ และถูกต้องในการเยียวยาความเสียหายทางการเงินที่ผู้เสียหายได้รับ อันเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับชดใช้ สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น จริงเท่านั้น ส่วนในขั้นของการบังคับคดีจะมีหน่วยงานฟ้องร้องทางการเงิน (Financial Litigation Unit) หรือ FLU ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งชดใช้ตามคำพิพากษา โดย

FLU จะติดตามบังคับให้ชดใช้ตามคำสั่งเป็นเวลา 20 ปี นับจากวันที่ศาลพิพากษา โดยจะเป็นผู้กำหนดขั้นตอนในการรวบรวมหนี้ทางการเงินเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายหรือเหยื่อจะได้รับการชดใช้เต็มตามความเสียหาย

(3) ประเทศญี่ปุ่น การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่นเริ่มต้นขึ้นครั้งแรก ตั้งแต่ยุค ค.ศ. 1940 โดยมีวัตถุประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเพื่อคืนความปลอดภัยให้แก่เหยื่ออาชญากรรมและประชาชน ซึ่งโดยมากเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับการจราจรเพื่อช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือเยียวยาทางการเงิน แต่ยังมีได้มีแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรมเป็นการทั่วไปทุกกรณี ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีแนวคิดการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินแก่เหยื่ออาชญากรรมเป็นการทั่วไป จากนั้นในปี ค.ศ. 2004 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญาขึ้นเรียกว่า “กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม” กฎหมายฉบับนี้ นอกจากจะมีการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในทางการเงินแล้วยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจของผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาอีกด้วย เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เหยื่ออาชญากรรมตามหลักสิทธิมนุษยชน ป้องกันมิให้มีความเสียหายเกิดขึ้นกับเหยื่อ อาชญากรรมซ้ำอีก ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลางหน่วยงานปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครจากภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่เหยื่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม เงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมนี้มิใช่เงินที่รัฐจะจ่ายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำผิดในทางอาญาทุกคน แต่รัฐจะจ่ายให้กับเหยื่ออาชญากรรมใน 3 กรณี คือ

- (3.1) ในกรณีเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตายและมีทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่
- (3.2) ในกรณีเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรง
- (3.3) ในกรณีเหยื่ออาชญากรรมตกเป็นผู้พิการ

ทั้งนี้ แม้ว่าจะเข้าเงื่อนไขการจ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมแล้วแต่หากปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการ ดังต่อไปนี้ คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติสามารถพิจารณาไม่จ่ายเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมทั้งหมดหรือบางส่วนได้ กล่าวคือ

(3.3.1) เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดมีความเกี่ยวพันในทางเครือญาติ ทั้งนี้ รวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดเป็นสามีภรรยาที่มีได้จดทะเบียนสมรสด้วย

(3.3.2) การที่เหยื่ออาชญากรรมเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญานั้นขึ้น หรือเป็นผู้มีส่วนผิดในการกระทำความผิดอาญานั้น

(3.3.3) ในกรณีที่ตามมาตราฐานของวิญญาณ เหยื่ออาชญากรรมหรือทายาทของเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิดนั้นมีความเกี่ยวพันกันหรือมีเหตุผลอื่น

เมื่อคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะประจำจังหวัด ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำขอรับเงินช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมเห็นว่า มีความจำเป็นก็สามารถสอบถามและร้อง

ขอให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวน หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรสาธารณะ หรือ เอกชน รายงาน ข้อมูลที่จำเป็นได้สำหรับที่มาของเงินงบประมาณเพื่อจ่ายเป็นเงินช่วยเหลือเหยื่อในคดีอาญานั้น มาจากเงิน งบประมาณทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ²⁰

²⁰ ‘แนวคิดและทฤษฎีการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา’ (กรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการ) <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8540p/5.2%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย จากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ปัจจุบันการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นทางเลือกในการใช้บริการทางการเงินของผู้ใช้บริการยุคใหม่ที่มีความทันสมัย และชอบความล้ำหน้าของเทคโนโลยี เพราะการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวกและรวดเร็วทันต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ แต่แม้เทคโนโลยีทางการเงินจะทำให้ผู้บริการสะดวกสบาย และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ก็มีมากมาย อาจเพราะความผิดของผู้ใช้บริการเอง หรือการถูกลอกด้วยการฉ้อฉลจากบุคคลอื่น ดังนั้น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาปัญหาเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน โดยมีการกำหนดมาตรการบางอย่างร่วมกันเพื่อให้มีการระงับการเคลื่อนที่ของเงินโดยเร็ว รวมถึงกำหนดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการถูกลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวด้วย

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการถูกลอกโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายแทรกอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ แต่ยังไม่มียกกฎหมายหรือข้อกำหนดที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิหรือเยียวยาผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากหากเกิดความเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดของผู้เสียหายเอง หรือเกิดจากการถูกลอกให้หลงเชื่อและได้โอนเงินให้กับผู้กระทำความผิดผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งหลักฐานในการแจ้งความดังกล่าว ผู้เสียหายไม่สามารถระงับการเดินบัญชีของผู้รับเงินได้ เพราะต้องมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานสอบสวนไปยังสถาบันการเงินเพื่อให้ระงับการทำธุรกรรมหรืออายัดเงินของบัญชีที่ผู้เสียหายโอนเงินไป ดังนั้น ส่วนใหญ่เงินที่ ถูกโอนออกจากบัญชีของผู้เสียหายทางอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อผู้เสียหายโอนออกไปแล้ว บัญชีปลายทางมักจะถูกลอนเงินออกไป หรือโอนเงินต่อไปยังบัญชีอื่นอย่างรวดเร็ว ซึ่งรวดเร็วกว่าหนังสือของพนักงานสอบสวนที่ส่งถึงสถาบันการเงินเพื่ออายัด อันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือชดเชยจากความเสียหายดังกล่าว

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประเทศไทย ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน โดยแต่ละฉบับมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดที่ อาจเกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดให้ได้รับการชดเชยเยียวยาโดยเร็ว

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ²¹

มาตรา 41 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

(2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 46 วรรคหนึ่ง สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง

3.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่ง

สิทธิ (Right) หมายถึง ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนที่พึงได้ของบุคคลนั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดซึ่งปรากฏอยู่ในบรรพ 2 ลักษณะ 5 ละเมิด ในมาตรา 420 บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น" มาตรา 420 จึงเป็นหลักทั่วไปในการวินิจฉัยว่า การกระทำของบุคคลนั้นเป็นการทำละเมิดหรือไม่

²¹ สถาบันนิติธรรมาลัย, 'หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย (มาตรา 25-49)' (สถาบันนิติธรรมาลัย)

คำว่า "สิทธิ" ตามมาตรา 420 ต้องเป็นสิทธิที่มีตามกฎหมาย คือ สิ่งที่ถูกกฎหมายรับรองคุ้มครองใครทำให้เสียหายแก่สิทธิเช่นนี้เป็นการผิดกฎหมายเหมือนกันหมด เพราะสิ่งที่มีอยู่ตามกฎหมายบังคับแก่บุคคลได้ทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะคู่สัญญา

3.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนเป็นอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม รัฐมีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการปกป้องคุ้มครองประชาชนของรัฐและเพื่อให้อาชญากรถูกลงโทษและแก้ไขความประพฤติไม่กระทำความผิดซ้ำอีก จึงได้กำหนดให้ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดที่ไม่อาจยอมความได้ โดยรัฐสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ แม้ผู้เสียหายจะไม่ต้องการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดก็ตาม

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงไว้ในมาตรา 341 - 346 ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปของความผิด คือ การหลอกลวงให้ผู้อื่นหลงเชื่อและได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม โดยผู้กระทำไม่ได้แยงเอาการครอบครองในทรัพย์สินนั้นมาด้วยตนเองแต่มีเจตนาเอาทรัพย์สินนั้นไปโดยถาวร ความผิดฐานฉ้อโกงในประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิดฐานฉ้อโกงโดยแสดงเป็นผู้อื่นหรืออาศัยความเบาปัญญา ฉ้อโกงประชาชน ฉ้อโกงแรงงาน ฉ้อโกงบริการ ฉ้อโกงประกันวินาศภัย ฉ้อโกงเจ้าหน้าที่จ่านำ และฉ้อโกงเจ้าหน้าที่ทั่วไป²²

มาตรา 341 ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดั่งว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกงต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 341 อาจแยกองค์ประกอบได้ดังนี้²³

1. ผู้ใดหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

2. โดยการหลอกลวงดั่งว่านั้น

(ก) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม

(ข) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ

3. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)

การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 มีองค์ประกอบความผิดโดยละเอียด ดังนี้

1. การกระทำความผิดฐานฉ้อโกง แบ่งเป็นสองส่วน คือ

²² อรรถิรา อสัมภินวัฒน์ (เชิงจรด 15) 54.

²³ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, 'กฎหมายอาญา มาตรา 288-366' ใน ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560) 408.

(ก) ส่วนที่หนึ่ง คือ การหลอกลวงด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ เป็นที่เข้าใจอยู่ในตัวว่าในขณะที่นั้นจะต้องมีความจริงอยู่ว่าเป็นเช่นไร แล้วได้มีการกล่าวข้อเท็จจริงหรือยืนยันข้อเท็จจริงบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่จึงเป็นความเท็จ ดังนั้น ข้อความเท็จจะต้องเป็นจริงในอดีตหรือในปัจจุบัน ถ้าเป็นเหตุการณ์ในอนาคตแล้วยังไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร เท็จเป็นอย่างไร จึงเกิดหลักที่ว่า การกล่าวข้อเท็จจริงใดถ้าเป็นการให้คำมั่น หรือกล่าวถึงเหตุการณ์ในอนาคตแล้ว ไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าการกล่าวถึงเหตุการณ์ในอนาคตหรือการให้คำมั่น ถ้าการแสดงข้อเท็จจริงนั้นเป็นการยืนยันหรือแสดงภาวะแห่งจิตของผู้ที่หลอกลวงว่าเป็นเท็จ ในขณะที่กล่าว การกระทำนั้นก็มีความผิดฐานฉ้อโกง²⁴

(ข) ส่วนที่สอง คือ การปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายถึง ผู้นั้นมีหน้าที่ที่จะต้องบอกเพื่อป้องกัน ผลคือไม่ให้ผู้ใดหลงผิด แต่งตเสียไม่ป้องกันผลนั้น ตามมาตรา 59 วรรคท้าย ซึ่งหน้าที่นี้อาจจะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามสัญญา หรือหน้าที่อันเกิดจากการกระทำก่อน ๆ ของผู้กระทำก็ได้ แต่ไม่น่าจะรวมถึงหน้าที่ในทางศีลธรรม²⁵

2. โดยการหลอกลวงตั้งว่านั่น วัตถุประสงค์การกระทำมีสองประการ คือ

(ก) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม

วัตถุประสงค์การกระทำ คือ “ทรัพย์สิน” หากสิ่งที่ได้ไปไม่ใช่ทรัพย์สิน ไม่ผิดฉ้อโกง เช่น ได้รับความบริการโดยไม่เสียเงินเท่านั้น ไม่ถือว่าได้ไปซึ่งทรัพย์สิน ไม่เป็นฉ้อโกง หลอกลวงเพื่อให้ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ เท่านั้น ไม่ได้ทรัพย์สิน ไม่เป็นฉ้อโกง และทรัพย์สินหมายความรวมถึงทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และทรัพย์สินหมายความรวมถึงทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และทรัพย์สินหมายความรวมถึงทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างตาม ป.พ.พ. มาตรา 137, 138 ดังนั้น เอกสารสัญญาแม้จะเป็นกระดาษแผ่นเดียว แต่ก็ถือว่าเป็นทรัพย์สิน²⁶

ตัวอย่าง คำพิพากษาฎีกาที่ 7264/2543 วินิจฉัยว่า การได้จอตลอดโดยไม่เสียค่าจอตลอด ไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สินเพียงแต่ได้รับการบริการจึงไม่ผิดฐานฉ้อโกง²⁷

(ข) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ

วัตถุประสงค์การกระทำ คือ “เอกสารสิทธิ” เป็นการหลอกลวงให้ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ เช่น หลอกลวงให้ผู้เสียหายลงชื่อในแบบพิมพ์เกี่ยวกับสัญญาจำนอง แม้จะยังไม่ได้กรอกข้อความ ก็ถือว่าหลอกลวงให้ทำเอกสารสิทธิแล้ว ผิดฉ้อโกง²⁸

²⁴ เพิ่งอ้าง 408-409.

²⁵ เพิ่งอ้าง 416.

²⁶ สหรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา: กฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2559) 512.

²⁷ ‘คำพิพากษาฎีกาที่ 7264/2543’ ใน ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560) 414.

²⁸ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ (เชิงอรรถ 23) 413.

คำพิพากษาฎีกาที่ 6512/2539 จำเลยรู้ว่ายังคงเป็นหนี้โจทก์ร่วมอยู่ ยังมีเจตนาทุจริตถือโอกาสจากการที่พนักงานของโจทก์ร่วมปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าและบกพร่อง หลอกลวงพนักงานของโจทก์ร่วม ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นที่จั่วได้ว่าชำระหนี้ให้แก่โจทก์ร่วมครบถ้วนแล้วและขอไถ่ถอนจำนอง โจทก์ร่วมหลงเชื่อว่าจำเลยชำระหนี้ครบถ้วนจริงจึงทำหนังสือสลักหลังปลอดจำนองอันเป็นเอกสารสิทธิ โดยเป็นหลักฐานระดับซึ่งสิทธิตามสัญญาจำนองให้จำเลยการกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง และแม้โจทก์ร่วมจะสามารถดำเนินการเพิกถอนการไถ่ถอนจำนองได้ ก็หาทำให้การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงของจำเลยซึ่งสำเร็จแล้วกลับเป็นไม่เป็นความผิด²⁹

3. โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ) ไกรฤกษ์ เกษมสันต์

องค์ประกอบประการสุดท้ายของความผิดฐานฉ้อโกงจะต้องมีเจตนาพิเศษ คือ โดยทุจริต ได้แก่ การแสวงหาผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย โดยทุจริตในเรื่องฉ้อโกงจะต้องถึงขนาดแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ เช่นเดียวกับความผิดฐานลักทรัพย์³⁰

3.1.4 พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจไว้ในหมวด 7 การกำกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ มาตรา 120 โดยกำหนดว่า “เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลระบบสถาบันการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะกิจอาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนตามที่กฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้รักษาการได้

1. กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้น
2. มีอำนาจสั่งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลเพื่อตรวจสอบและรายงานกิจการหรือทรัพย์สินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
3. มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนบุคคลใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่นใดให้แก่บุคคลดังกล่าว
4. กำหนดแนวนโยบายเพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจดำเนินการหรือถือปฏิบัติ
5. มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติหรือยับยั้งการกระทำของสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาลหรือมติคณะรัฐมนตรี

²⁹ ‘คำพิพากษาฎีกาที่ 6512/2539’ ใน ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560) 416.

³⁰ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ (เชิงอรรถ 23) 418.

ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจตามวรรคหนึ่ง ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี อาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติเพิ่มเติมหรือให้นำบทบัญญัติใดของพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจนั้นได้³¹

โดยความเป็นมาของธนาคารแห่งประเทศไทยในการเข้ามากำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจสืบเนื่องมาจากวันที่ 2 ธันวาคม 2557 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามมติคณะกรรมการนโยบายและกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ที่มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยให้มีหน้าที่ครอบคลุมถึงการออกเกณฑ์ กำกับดูแล การตรวจสอบความเหมาะสมของผู้บริหาร ติดตามและตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจ รวมถึงการสั่งการให้มีการแก้ไขปัญหา ส่วนงานด้านการกำกับนโยบายและการกำกับในฐานะผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ ยังคงเป็นของกระทรวงการคลัง โดยมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังหารือร่วมกัน เพื่อกำหนดกรอบในการกำกับดูแล ต่อมาวันที่ 2 เมษายน 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีคำสั่งมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ทั้ง 8 แห่ง ตามมาตรา 120 ของ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ใน 4 บทบาทหลัก ตามมติคณะรัฐมนตรีโดยให้อำนาจดังต่อไปนี้

1. กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
2. มีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลเพื่อตรวจสอบและรายงานกิจการหรือทรัพย์สินของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
3. กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติเพิ่มเติมหรือนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจได้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
4. รายงานการกำกับดูแลและการตรวจสอบสถาบันการเงินเฉพาะกิจต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังพิจารณาสั่งการแก้ไขในกรณีสถาบันการเงินเฉพาะกิจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพันธกิจ

และต่อมากระทรวงการคลังร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทยเสนอแก้ไขปรับปรุงมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เพื่อให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และร่างกฎหมายดังกล่าว ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2562 เป็นต้นไป³²

สำหรับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ใช้บริการที่เกิดขึ้นจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจปฏิบัติตาม โดยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทาง

³¹ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2561 มาตรา 120/1.

³² พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. มาตรา 120.

อิเล็กทรอนิกส์ มีการกำหนดไว้ในหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินในประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้

(1) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส2. 4/2563 เรื่อง การบริหารจัดการด้านการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม (Market conduct)³³

ตามประกาศฉบับนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ผู้ให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนมีการจัดการด้านการให้บริการลูกค้าอย่างรับผิดชอบและเป็นธรรมโดยมุ่งหมายให้ (1) ให้ลูกค้าเชื่อมั่นได้ว่า ผู้ให้บริการมุ่งเน้นการให้บริการอย่างเป็นธรรม บริการลูกค้าอย่างจริงใจ ไม่เอาเปรียบ (2) ให้ลูกค้าได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมและชัดเจน (3) ให้ลูกค้าได้รับผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นธรรมทั้งด้านราคาและเงื่อนไข (4) ให้ลูกค้าสามารถใช้บริการได้สะดวกและได้รับการดูแลแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม และ (5) ให้ผู้ให้บริการช่วยให้ลูกค้าเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อความปลอดภัย และความผาสุกของประชาชน และเพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน

การบริหารจัดการระบบงานที่สนับสนุนให้เกิดการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรมตามประกาศ ฯ ประกอบด้วยมาตรฐานขั้นต่ำ 9 ระบบ คือ

(1.1) วัฒนธรรมองค์กร และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูง (corporate culture and roles and responsibilities of board of directors and senior management) คณะกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของผู้ให้บริการรับผิดชอบต่อผลักดันการให้บริการที่เป็นธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผล การให้บริการ อย่างเป็นธรรมเป็นหัวใจของวัฒนธรรมองค์กร

(1.2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดกลุ่มลูกค้า (product development and client segmentation) ผู้ให้บริการมีผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับความประสงค์ ความสามารถทางการเงินและความสามารถในการทำความเข้าใจของลูกค้าเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เหมาะสมกับความสามารถในการขายของพนักงาน และเหมาะสมกับระบบงาน รวมถึงความสามารถในการควบคุมดูแลคุณภาพการขายให้เป็นธรรมกับลูกค้า ลูกค้าได้รับผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นธรรมทั้งราคาและเงื่อนไข

(1.3) การจ่ายค่าตอบแทน (remuneration scheme) ผู้ให้บริการกำหนดค่าตอบแทนและมาตรการลงโทษที่คำนึงถึงคุณภาพการให้บริการอย่างมีนัยสำคัญสำหรับพนักงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ลูกค้า รวมถึงผู้บริหารที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเพื่อผลักดันให้เกิดการให้บริการที่เป็นธรรม

(1.4) กระบวนการขาย (sales process) ลูกค้าได้รับการเสนอขายที่ไม่รบกวนความเป็นส่วนตัว ได้รับข้อมูลสำคัญครบถ้วน ไม่เกินจริง ไม่บิดเบือน เพียงพอต่อการตัดสินใจด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง และเพียงพอต่อการใช้บริการต่อไป ได้รับผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมกับความประสงค์ ความสามารถทางการเงิน และความสามารถในการทำความเข้าใจของลูกค้า

³³ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส2. 4/2563 เรื่อง การบริหารจัดการด้านการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม (Market conduct).

(1.5) การสื่อสารและการให้ความรู้แก่พนักงาน (communication and training) พนักงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ลูกค้าได้รับการสื่อสารที่ช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้บริการอย่างเป็นธรรม มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการให้บริการอย่างเป็นธรรม และนำไปปฏิบัติจริง

(1.6) การดูแลข้อมูลของลูกค้า (data privacy) ข้อมูลของลูกค้าได้รับการดูแลอย่างมั่นคงปลอดภัย มีการคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของลูกค้า และมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ

(1.7) การแก้ไขปัญหาและจัดการเรื่องร้องเรียน (problem and complaint handling) การแก้ไขปัญหา การจัดการเรื่องร้องเรียน และการชดเชยเยียวยาของผู้ให้บริการมีความชัดเจน รวดเร็ว เป็นอิสระ มีประสิทธิภาพ และยุติธรรม

(1.8) การควบคุม กำกับ และตรวจสอบ (3 lines of defense) การบริหารจัดการเกี่ยวกับการให้บริการแก่ลูกค้ามีกระบวนการ ระบบควบคุม และการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่คำนึงถึงการให้บริการอย่างเป็นธรรมและรัดกุม ตรวจสอบความเสี่ยงและความผิดปกติเพื่อป้องกันการเกิดความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.9) การปฏิบัติงานและแผนรองรับการปฏิบัติงาน (operation and business continuity) การบริหารจัดการเกี่ยวกับการให้บริการแก่ลูกค้ามีระบบปฏิบัติการบริหารความเสี่ยง และแผนรองรับการปฏิบัติงาน ทั้งกรณีปกติและกรณีเหตุฉุกเฉินที่เชื่อมั่นได้ว่าคำสั่งหรือความประสงค์ของลูกค้าได้รับการดำเนินการอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา ลูกค้าได้รับบริการอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม

โดยประกาศฉบับนี้ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ไว้ในระบบที่ 7 การแก้ไขปัญหาและจัดการเรื่องร้องเรียน (problem and complaint handling) โดยมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการแก้ไขปัญหาและจัดการเรื่องร้องเรียนคือ³⁴

(1.9.1) การรับและดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียน

(ก) มีหน่วยงานหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนซึ่งลูกค้าสามารถติดต่อโดยตรงได้อย่างสะดวก มีช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าโดยมีการแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงช่องทางและวิธีการแจ้งปัญหาหรือร้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการร้องเรียนการประกอบธุรกิจหรือการให้บริการของพนักงาน แจ้งขอบเขตของเรื่องที่สามารถร้องเรียนได้แจ้งวิธีการที่จะทำให้สามารถพิจารณาเรื่องร้องเรียนได้รวดเร็ว เช่น การนำเสนอเอกสารหลักฐานและข้อมูลที่จำเป็น วิธีติดตามเรื่องร้องเรียน รวมถึง

³⁴ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สกส2. 4/2563 เรื่อง การบริหารจัดการด้านการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม (Market conduct) เอกสารแนบที่ 7 มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการแก้ไขปัญหาและจัดการเรื่องร้องเรียน.

แจ้งให้ลูกค้าทราบถึงช่องทางร้องเรียนต่อทางการด้วย เช่น ในกรณีที่ไม่พอใจกับคุณภาพการแก้ไขปัญหาของผู้ให้บริการ สามารถติดต่อศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของธนาคารแห่งประเทศไทยได้

(ข). มีกระบวนการที่เป็นมาตรฐานในการรับและดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียน โดยมั่นใจว่าหน่วยงานหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนมีความเป็นอิสระ สามารถประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ และได้รับการอบรมและฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม ลูกค้าต้องได้รับโอกาสที่จะให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ โดยมีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อความ เป็นธรรมมีการบันทึกข้อมูลที่ครบถ้วน และในกรณีปัญหาหรือเรื่องร้องเรียนที่อ่อนไหว หรืออาจมีผลกระทบ อย่างมีนัยสำคัญ ควรกำหนดกระบวนการพิเศษในการเร่งแก้ไขปัญหา เช่น แจ้งให้ผู้บริหารระดับสูงทราบอย่าง รวดเร็ว

(ค). แก้ไขปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนด้วยความเป็นธรรมมีการ วิเคราะห์ข้อมูลและหาสาเหตุที่แท้จริง โดยพิจารณาให้ครอบคลุมระบบงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ ลูกค้าทั้ง 9 ระบบ มีกระบวนการสอบสวนเรื่องร้องเรียนที่เป็นธรรม โดยพิจารณาทั้งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและ พฤติกรรมแวดล้อมในแต่ละกรณี รวมถึงพิจารณาเหตุปัจจัยทั้งหมดด้วย เช่น วัฏปฏิบัติงานที่แท้จริง ข้อมูลจาก ทั้งด้านพนักงานขายและด้านลูกค้า

(ง) มีระบบในการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาการ ให้บริการและเรื่องร้องเรียนเพื่อให้แน่ใจว่ามีการจัดการและพิจารณาดำเนินการตามแนวทาง เงื่อนไข ระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงระบบในการตรวจสอบคุณภาพการแก้ไขปัญหาหรือดูแลเรื่องร้องเรียน

(จ) ปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนถือเป็นสัญญาณเตือนถึงปัญหา ของระบบงาน หากผู้ให้บริการได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นใด หรือได้รับการร้องเรียนพนักงานขายรายใด หรือกลุ่มใด หรือเป็นปัญหาการให้บริการหรือเรื่องร้องเรียนของลูกค้าที่มีลักษณะเดียวกันซ้ำ ๆ หรือปัญหาที่ แม้ไม่ได้เกิดซ้ำ ๆ แต่อาจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม ให้มีการ ตรวจสอบให้พบต้นเหตุของปัญหา และ/หรือขยายการตรวจสอบโดยทันทีเพื่อหยุดความเสียหาย โดยควร กำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนในการติดตามการแก้ไขปัญหา เร่งรัดความคืบหน้าเป็นประจำ

(1.9.2) การดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้า

ผู้ให้บริการมีมาตรการในการแก้ไขปัญหา เยียวยา หรือชดเชยให้แก่ลูกค้า และกำหนดเป็นมาตรฐานสำหรับปัญหาที่มีลักษณะคล้ายกัน รวมถึงมีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนให้ การจัดการเป็นไปด้วยความเหมาะสมและไม่ชักช้า รวมทั้งแจ้งให้ลูกค้าทราบความคืบหน้าเป็นระยะ กำหนด ระยะเวลาและปัจจัยในการพิจารณาแก้ไขเยียวยาหรือชดเชยให้เป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีที่เป็นความผิดพลาด จากระบบงานหรือพนักงานของผู้ให้บริการ และปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในกรณีที่มีลักษณะเดียวกัน เช่น ไม่ เลือกชดเชยให้เฉพาะลูกค้าที่มีความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ

(1.9.3) การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือเรื่องร้องเรียนซ้ำ

(ก) บันทึกปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนทั้งหมดที่ผู้ให้บริการได้รับจากช่องทางต่าง ๆ ให้ครบถ้วน โดยในกรณีที่เป็นลักษณะสอบถามข้อมูล ควรมีแนวทางการบันทึกให้สามารถวิเคราะห์ความเพียงพอของการให้ข้อมูลในกระบวนการขาย เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่ายและครบถ้วนยิ่งขึ้น

(ข) กำหนดผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการให้บริการหรือเรื่องร้องเรียนและนำผลการวิเคราะห์ไปดำเนินการต่อ เช่น ประกอบการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานรวมทั้งปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การให้บริการวิธีปฏิบัติงานหรือระบบงาน เพิ่มการควบคุมและการสอบทานรวมถึงมีการสื่อสารไปยังพนักงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงคุณภาพในการให้บริการให้ดีขึ้น

(ค) รายงานการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนต่อผู้บริหารในตำแหน่งสูงสุด หรือคณะทำงาน หรือผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารในตำแหน่งสูงสุดให้เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลเกี่ยวกับปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ ทั้งนี้ ผู้ให้บริการต้องพิจารณารายงานประเด็นที่มีนัยสำคัญต่อคณะกรรมการ อย่างไรก็ตามยังคงต้องรายงานสรุปภาพรวมเรื่องร้องเรียนและความคืบหน้าหรือระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาทบทวนนโยบาย และแผนกลยุทธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรมต่อไป

(ง) ให้รายงานข้อมูลปัญหาการให้บริการและเรื่องร้องเรียนมายังธนาคารแห่งประเทศไทยตามแนวทางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(2) ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 12/2564 เรื่อง หลักเกณฑ์การให้บริการผ่านช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ³⁵

ตามประกาศฉบับนี้ได้มีการกำหนดให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องจัดทำมีนโยบายเกี่ยวกับการให้บริการผ่านช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัล โดยนโยบายดังกล่าวต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจและอย่างน้อยจะต้องกำหนดรายละเอียดให้ครอบคลุมในเรื่อง “แนวทางการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการในการให้บริการผ่านช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัล” โดยต้องสอดคล้องกับนโยบายด้านการให้บริการอย่างเป็นธรรมโดยรวมขององค์กร และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด คือ

(2.1) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลทั่วไป

สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติตามแนวทางการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการให้บริการที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการโดยแนวทางดังกล่าวต้องคำนึงถึงการ

³⁵ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 12/2564 เรื่อง หลักเกณฑ์การให้บริการผ่านช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ.

ปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการอย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม รวมทั้งความสามารถของผู้ให้บริการในการเข้าถึงบริการในแต่ละช่องทาง และดูแลให้ผู้ใช้บริการที่ควรได้รับการช่วยเหลือ เช่น ผู้พิการได้รับความสะดวกในการใช้บริการ ให้เหมาะสมตามสมควรด้วย รวมทั้งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลทั่วไปในการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการสำหรับช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัล ดังนี้

(2.1.1) การให้ความรู้ คำแนะนำ และการดูแลผู้ใช้บริการสถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีแนวทางการให้ความรู้และคำแนะนำการให้บริการผ่านช่องทางโทรศัพท์และช่องทางดิจิทัล โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ ต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวกับการให้บริการให้ผู้ใช้บริการทราบอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือน เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีข้อมูลในการตัดสินใจและสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาและจัดการเรื่องร้องเรียน เพื่อดูแลผู้ใช้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ทั้งนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการให้บริการ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ จะต้องแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และกำหนดแผนการดูแลผู้ใช้บริการที่ได้รับผลกระทบด้วย

(2.1.2) การหยุดให้บริการชั่วคราว

(ก) กรณีฉุกเฉินหรือมีเหตุสุดวิสัยสถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบการหยุดให้บริการโดยเร็วที่สุดผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และให้แจ้งการกลับมาให้บริการในโอกาสแรกที่ทำได้

(ข) กรณีมีแผนหยุดให้บริการชั่วคราวโดยทราบล่วงหน้าสถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบการหยุดให้บริการชั่วคราวอันเกิดจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เช่น การปิดปรับปรุงระบบงาน โดยแจ้งในระยะเวลา และผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องจัดให้มีช่องทางให้ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อเพื่อสอบถาม แจ้งปัญหา หรือร้องเรียนการให้บริการได้ และหากกระทบกับค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการที่ทำให้ผู้ใช้บริการเสียประโยชน์ ต้องมีการสื่อสารข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการอย่างชัดเจนครบถ้วน

(2.2) หลักเกณฑ์การกำกับดูแลเพิ่มเติม

เนื่องจากการให้บริการที่เกิดธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางดิจิทัลมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการให้บริการต่อผู้ใช้บริการในวงกว้าง ดังนั้น นอกเหนือจากที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลทั่วไปในการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการตามข้อ 3.1.4.2 (ก) แล้ว สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเพิ่มเติมในการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการสำหรับการให้บริการที่เกิดธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางดิจิทัล กล่าวคือการดูแลและคุ้มครองผู้ใช้บริการ สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีกระบวนการในการให้ข้อมูล ความรู้ และดูแลผู้ใช้บริการ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีข้อมูลที่ครบถ้วนในการตัดสินใจและสามารถใช้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจได้อย่างปลอดภัย อย่างน้อยในเรื่องดังต่อไปนี้

(2.2.1) กรณีมีข้อผิดพลาดในระหว่างการใช้บริการหรือการทำรายการ

กรณีที่มีข้อผิดพลาดในระหว่างการใช้บริการหรือการทำรายการ เช่น มีการหยุดชะงักของระบบทำให้การโอนเงินตามคำสั่งของผู้ใช้บริการไม่สำเร็จ สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องแสดงข้อความแจ้งข้อผิดพลาด (Error Message) ที่สามารถสื่อสารให้ผู้ใช้บริการเข้าใจอย่างถูกต้องถึงข้อผิดพลาดระหว่างการทำรายการ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจไม่สามารถดำเนินของผู้ใช้บริการได้สำเร็จ

(2.2.2) กรณีมีการแสดงข้อมูลของผลิตภัณฑ์หรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจอื่น

กรณีที่สถาบันการเงินเฉพาะกิจมีการแสดงข้อมูลของผลิตภัณฑ์หรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจอื่นบนช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องจัดให้มีกระบวนการในการแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบอย่างชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์และบริการดังกล่าวมิใช่ผลิตภัณฑ์และบริการของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พร้อมทั้งระบุขอบเขตความรับผิดชอบของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

ทั้งนี้ กรณีที่มีการเชื่อมต่อช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไปยังช่องทางดิจิทัลของผู้ประกอบธุรกิจอื่น หากผู้ใช้บริการมีการใช้การเชื่อมต่อดังกล่าวเพื่อไปยังช่องทางดิจิทัลของผู้ประกอบธุรกิจอื่นนั้น สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องแสดงข้อความให้ผู้ใช้บริการทราบอย่างชัดเจนว่าผู้ใช้บริการกำลังออกจากช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินเฉพาะกิจไปยังผู้ประกอบธุรกิจอื่น

(2.2.3) กรณีเกิดปัญหาหรือภัยคุกคามกับระบบการให้บริการ

กรณีที่เกิดปัญหาหรือภัยคุกคามกับระบบการให้บริการซึ่งอาจทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถใช้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลได้หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้ใช้บริการ สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ใช้บริการและสื่อมวลชนอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือตื่นตระหนกจนเกินไป

(2.2.4) การแจ้งเตือนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ล่อลวงทางอิเล็กทรอนิกส์

สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีกระบวนการในการแจ้งเตือนให้ผู้ใช้บริการทราบถึงพฤติกรรมที่ล่อลวงทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสร้างเว็บไซต์ปลอมโดยลอกเลียนแบบเว็บไซต์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

(2.2.5) การให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการเกี่ยวกับการใช้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีกระบวนการในการให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย

(2.2.6) การยกเลิกการใช้บริการ

สถาบันการเงินเฉพาะกิจต้องมีช่องทางที่ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อขอยกเลิกการใช้บริการได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะในกรณีอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่ใช้บริการอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Banking) สูญหาย เช่น ผ่านเว็บไซต์หรือติดต่อศูนย์บริการลูกค้าสัมพันธ์ (Call Center) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

3.1.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องคุ้มครองผู้บริโภคไว้ในมาตรา 46 ที่ กำหนดว่า สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองบุคคลย่อมมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคองค์กรของผู้บริโภคมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดตั้ง อำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและในมาตรา 61 ที่กำหนดว่า รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

เห็นได้ว่าสิทธิของผู้บริโภคที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้สิทธิและความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้มีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิที่ผู้บริโภคจะได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และเมื่อเกิดกรณีปัญหาผู้บริโภคมีสิทธิที่จะร้องเรียนต่อหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่ว่าหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐจะได้ให้การแก้ไขเยียวยาความเสียหายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่อำนาจความยุติธรรมให้แก่ผู้บริโภคที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าในทางสังคม³⁶

3.1.6 พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2564-2565

ความหมายของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่หน่วยงานและกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทย ได้มีการนิยามความหมายของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้สามารถสรุปได้ว่า “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงรวมถึง กิจกรรมที่กระทำขึ้นระหว่างหน่วยธุรกิจ บุคคล รัฐ ตลอดจนองค์กรเอกชนหรือองค์กรของรัฐใด ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ การค้า การบริการ และการติดต่องานราชการ โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน” ยกตัวอย่าง การซื้อ-ขายสินค้าผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การสมัครสมาชิกผ่านระบบออนไลน์ การตกลงทำสัญญาซื้อ-ขายหรือสัญญาตกลงตามข้อบังคับต่าง ๆ บนเครือข่าย การโอนเงินด้วยระบบอัตโนมัติผ่านระบบเครือข่าย การสื่อสารรับ-ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเครือข่าย และการสอบถามข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ ประเภทของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลาย ๆ กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งเป็นการนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน นำไปสู่การมีความเข้มแข็งของสภาพแวดล้อมทาง

³⁶ รัตนาพร โสมละคร, ‘บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแทนผู้บริโภค ตามมาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2562) 44.

สังคม อีกทั้งยังเป็นการช่วยภาคธุรกิจในการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทุกมิติ รวมถึงการประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทางเศรษฐกิจ ตลอดจนหากพิจารณาสำหรับในกลุ่มภาครัฐที่เป็นการนำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลด้วยการมีมาตรฐาน กฎเกณฑ์ และการกำกับดูแลเพื่อการจัดเก็บและใช้ข้อมูล การบริหารจัดการภายในองค์กร นำไปสู่การให้บริการประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีความสะดวกรวดเร็ว และตรงกับความต้องการของทุกภาคส่วน ทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพ สร้างความโปร่งใส และลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐไปในเวลาเดียวกัน เช่น การยื่นภาษีหรือ เอกสารทางออนไลน์ทั้งของกรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และการให้บริการข้อมูลของกระทรวงต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการนำมาใช้ในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ เพื่อทำให้เกิด ความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมหรือตรวจสอบข้อมูลในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างหน่วยงานรัฐ กับหน่วยงานรัฐ/เอกชน หรือระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนอีกด้วยจึงทำให้บริบทของการส่งเสริมและพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ดังนั้น การพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย จึงเป็นประเด็นสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อน เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) และสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ.2561 – 2580) รวมถึงนโยบายและแผนสำคัญในระดับชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นผลให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ให้ความสำคัญต่อการวางกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานในระยะยาว เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนของประเทศ แผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2564 – 2565 ในภาพใหญ่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ทั้งที่เป็น ผลกระทบสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และปัจจัยอื่น ๆ ที่ล้วนแล้วแต่ เชื่อมโยงไปสู่การบรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ทุกระยะ 5 ปีและ 10 ปีตามที่กำหนดไว้³⁷

3.1.7 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

(1) มาตรา 3 (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง ประชาชน

(2) มาตรา 3 (4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

³⁷ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, *แผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2564-2565* (pdf, สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2565).

(3) มาตรา 3 (18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กระชอก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมี ลักษณะเป็นปกติธุระ

(4) ข้อจำกัดของธนาคารในการบรรเทาความเสียหายตามมาตราการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

สถาบันการเงินซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีความใกล้ชิดและเข้าใจในบุคลิกลักษณะของลูกค้าของตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้กำหนดหน้าที่ของสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ไว้อย่างชัดเจน เช่น การติดตามความเคลื่อนไหวทางการเงินของลูกค้า ทำให้ธนาคารทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเงินที่มีความผิดปกติของบัญชีลูกค้าเป็นลำดับแรก ๆ อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบและขยายผลเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงได้อย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจในการระงับการทำธุรกรรมกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือบัญชีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปประเด็นข้อจำกัดของธนาคาร ดังนี้

(4.1) ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถระงับความสัมพันธ์หรือปิดบัญชีเงินฝากของลูกค้าได้เอง ถึงแม้ว่าธนาคารจะมีหลักฐานที่ชัดเจนว่าลูกค้าใช้บัญชีเงินฝากเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดหรือพบว่าบัญชีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน เนื่องจากบัญชีเงินฝากเป็นนิติกรรมสัญญาในรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น การยุติความสัมพันธ์หรือการปิดบัญชีธนาคารไม่สามารถกระทำฝ่ายเดียวได้ ธนาคารจะต้องติดต่อลูกค้าที่เป็นผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมาทำการปิดบัญชี ณ ที่ทำการสาขาของธนาคาร ซึ่งในความเป็นจริงธนาคารไม่สามารถติดต่อผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรดังกล่าวได้ ทำได้เพียงติดตามความเคลื่อนไหวของบัญชีเหล่านั้นและรายงานธุรกรรมดังกล่าวต่อสำนักงาน ป.ง. เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงและนำไปสู่การบังคับระงับหรือยับยั้งการทำธุรกรรมมายังธนาคาร ต่อไป

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันยังคงมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถยับยั้งหรือบรรเทาความเสียหายให้กับประชาชนที่ถูกหลอกลวงได้อย่างทันกาล เพราะผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรอาจจะย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีและหลบหนีไปจนไม่สามารถติดตามเงินดังกล่าวกลับมาได้

(4.2) การระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝาก³⁸ กรณีลูกค้ามาร้องเรียนที่ธนาคารว่าถูกหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีของอาชญากรที่เปิดไว้ที่ธนาคารหรือโดยหลอกลวงให้ไปเปิดบัญชีและอาชญากรเอาบัญชีดังกล่าวไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด โดยขอให้ธนาคารระงับการเดินธุรกรรมดังกล่าวไว้ชั่วคราว ซึ่งในความเป็นจริงธนาคารไม่สามารถระงับการเดินธุรกรรมได้เองเพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ธนาคารจึงต้องให้ลูกค้าไปแจ้งความและเอาหลักฐานการแจ้งความมาเพื่อระงับการเดินธุรกรรมของบัญชีเงิน

³⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 21/2.

ฝากเหล่านั้น ซึ่งกว่าจะได้รับคำสั่งของพนักงานสอบสวนมาอาชญากรก็โอนเงิน ยักย้ายถ่ายเทเงินออกจากบัญชีดังกล่าวและหลบหนีไปแล้ว

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจแก่ธนาคารในการดำเนินการระงับการเดินธุรกรรมชั่วคราวกับบัญชีเหล่านั้นได้เอง ทั้ง ๆ ที่ธนาคารมีเอกสารที่แน่ชัดว่าบัญชีเหล่านี้เป็นบัญชีที่อาชญากรเปิดไว้เพื่อรองรับเงินจากการกระทำความผิดทำให้ไม่สามารถยับยั้งหรือระงับการเดินธุรกรรมกับบัญชีเงินฝากเหล่านั้นได้อย่างทันที ซึ่งถ้าหากธนาคารสามารถระงับหรือยับยั้งการเดินธุรกรรมได้อย่างรวดเร็วจะเป็นการลดมูลค่าความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4.3) จากบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบัน ทำให้เข้าใจว่าถ้ามีกรณีประชาชนถูกผู้ร้ายหลอกหลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีของอาชญากร ธนาคารต้องติดต่ออาชญากรเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน ซึ่งจะทำให้อาชญากรไหวตัวทันเพราะว่ากว่าจะรู้เป็นอาชญากรหรือไม่ก็โอนเงินหนีไปแล้ว³⁹

3.1.8 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ ดังนี้

บุคคล 2 ประเภท ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ

1. ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น โดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น
2. จำเลย หมายถึง บุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

(1) หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไว้ดังต่อไปนี้

(1.1) สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติ กำหนดให้การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น (มาตรา 5)

การเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชดเชยความเดือดร้อนที่ได้รับจากรัฐจึงมีกฎกระทรวงที่รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการฯ เป็นผู้ออกกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่แน่นอนจำนวนหนึ่ง ดังนั้น แม้มีสิทธิเรียกร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องจนได้มา ซึ่งที่รัฐชดเชยให้การเยียวยาแล้ว

³⁹ ญัตติ วุฒิสภา วุฒิสภา, 'มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหายจากการหลอกหลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์' (เอกัตศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560) 42-43.

ก็หาอาจจะถือว่าเป็นการให้เพื่อตัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลที่ได้รับในการที่ผู้เสียหายหรือจำเลยจะพึงได้รับตามกฎหมายอื่นแต่ประการใดไม่⁴⁰

(1.2) การสวมสิทธิของทายาท กำหนดให้กรณีผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทนค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 6)

(1.3) คณะกรรมการ กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติพระธรรมนูญผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนายความ และทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคนเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และให้ประธานกรรมการ แต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสองคน ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ การเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งการปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้และในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้ (มาตรา 8)

(1.4) สำนักงาน กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ การรับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งนำความเห็นต่อคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการ การประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใด เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย การกระทำกิจการตามที่รัฐมนตรีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย (มาตรา 15)

⁴⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2522) 11-43.

(1.5) กางดำเนินคดี กำหนดให้สำนักงานเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีหรือดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับคดีตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ และให้แจ้งศาลทราบ ซึ่งการดำเนินคดีตามมาตรา นี้ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (มาตรา 16)

(1.6) ประเภทความผิด กำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา 17 ได้แก่

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บป่วย หรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(1.7) ค่าตอบแทน หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก หรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นประเภทของค่าตอบแทนประกอบไปด้วย ค่าตอบแทนที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลรวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าทดแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายจำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยคณะกรรมการอาจกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย (มาตรา 18)⁴¹

ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาให้คณะกรรมการคำนึงถึง “โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายในทางอื่นด้วย” ผู้ใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้จะต้องไม่

⁴¹ นภาพร สุทธิวงษ์, ‘การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2556) 45-46.

ตีความตัดโอกาสที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัตินี้

(1.8) การเรียกเงินคืน กำหนดให้หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำความผิดเช่นว่านั้นให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไปแก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง (มาตรา 19)

(1.9) คุณสมบัติของผู้ที่จะขอรับค่าตอบแทน ผู้เสียหายจะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ดังนั้นผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนได้ที่สำคัญจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น นั้นหมายความว่าต้องไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาหรือไม่เป็นผู้ที่เข้าร่วมในการกระทำความผิดอาญานั้น

(1.10) การยื่นคำขอ กำหนดให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงานตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และหากกรณีผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามรถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานสามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายแล้วแต่กรณีอาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแทนได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และกำหนดให้หลักเกณฑ์วิธีการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี (มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24)⁴²

(1.11) การอุทธรณ์ กำหนดให้กรณีที่ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด โดยการยื่นอุทธรณ์ดังกล่าวผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัด ที่ที่นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ซึ่งในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้ (มาตรา 25)

การยื่นอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้อุทธรณ์ ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาจึงใช้สิทธิโต้แย้งคำวินิจฉัยต่อศาลอุทธรณ์ ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย จะเห็นว่าตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ การอุทธรณ์ไม่ได้มีข้อจำกัดห้ามไว้ดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่นที่อาจกำหนดไว้ให้ใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายนั้น ๆ ให้สิทธิ

⁴² เพิ่งอ้าง 46.

ฉะนั้น เมื่อผู้อื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการไม่ว่าในกรณีใด ๆ ย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้เสมอ อนึ่ง กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดว่า คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เป็นประการใด ย่อมเป็นที่สุดเพียงนั้น⁴³

สำหรับการยื่นอุทธรณ์ของผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ให้ยื่นได้สามที่ คือ ยื่นที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

(1.12) พนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดความหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยให้มีอำนาจในการสอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามคำขอมีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา และกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 5 มาตรา 26 และมาตรา 27)

(1.13) บทกำหนดโทษ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จจริง ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 28)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 29)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งหนังสือ ตอบหนังสือ เสนอถาม เอกสารหลักฐานหรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการคณะอนุกรรม หรือพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 30)

(2) กฎหมายว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ นั้น ได้บัญญัติในมาตรา 3 คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ตามที่ปรากฏในบทวิเคราะห์ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 บัญญัติว่า "ผู้เสียหาย" หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนั้น ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ ก็เฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ประกอบกับมาตรา 17 และ 18 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ได้บัญญัติถึงการได้รับค่าตอบแทนนั้น จะต้องเป็นความผิดตามรายการท้ายพระราชบัญญัติ (มาตรา 17) และค่าตอบแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล

⁴³ เพิ่งอ้าง 47.

รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนที่ไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 18) ซึ่งได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับรวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย โดยให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ดังต่อไปนี้

(2.1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

(2.2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท

(2.3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติให้จ่ายในอัตราร้อยละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ

(2.4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท ค่าตอบแทนตาม (1) และ (2) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราร้อยละไม่เกินหกร้อยบาท ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตายให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้

(2.4.1) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2.4.2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท

(2.4.3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท

(2.4.4) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

จากกฎกระทรวงดังกล่าว จะเป็นการกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหายไว้ ซึ่งถ้าผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ และเรียกร้องค่าตอบแทน ก็นำมาปรับกับกฎกระทรวงดังกล่าวว่า จะมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นอัตราหรือจำนวนเท่าไร โดยจะมีคณะกรรมการกลั่นกรองและคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน เป็นผู้พิจารณาประเมินความเสียหายว่าสมควรจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายเท่าใด เมื่อนำความเสียหายที่เกิดขึ้นมาพิจารณาประกอบ⁴⁴

⁴⁴ เฟิงอ้าง 48-49.

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ในต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยรัฐจากแนวคิดในเรื่องหน้าที่ของรัฐที่จะต้องป้องกันอาชญากรรมทำให้แต่ละประเทศมีการกำหนดความผิดอาญาที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนเยียวยาให้แตกต่างกัน เป็นต้นว่า

3.2.1 ประเทศนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์เป็นประเทศแรกของโลกที่จัดตั้งระบบการทดแทนค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม โดยรัฐขึ้น คือ Compensation of Persons Injured by Certain Criminal Acts 1963 หรือ Criminal Injuries Compensation Act 1963 ทั้งนี้ โดยกฎหมายอยู่บนหลักการที่ถือว่าเป็นหน้าที่ ของชุมชนต่อผู้ได้รับ ผลร้ายเพราะความล้มเหลวในการป้องกันอาชญากรรมของรัฐ

(1) ประเภทของความผิดที่จะได้รับค่าทดแทน

ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนตามกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ คือ กรณีที่ บุคคลได้รับ บาดเจ็บหรือตายจากการกระทำความผิดอาญา

(1.1) ข่มขืนกระทำชำเราหรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา (Completed or Attempted Rape)

(1.2) ข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำอนาจารเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบสองปี (Sexual Intercourse or Indecency with a Girl under 12)

(1.3) ใช้กำลังกระทำชำเราเด็กหญิงอายุระหว่างสิบสองปีถึงสิบหกปี หรือผู้หญิงหรือเด็กชาย หรือชาย (Indecent Assault on a Girl between 12 and 16, or on a Woman, or on a Boy, or on a Man)

(1.4) ฆ่าหรือพยายามฆ่าหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่เจตนา (Completed or Attempted Murder or Manslaughter)

(1.5) ทำร้ายโดยเจตนา (Wounding with Intent)

(1.6) ทำร้ายร่างกายโดยเจตนาหรือโดยกากระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Injuring with Intent or by Unlawful Act)

(1.7) ประทุษร้ายร่างกาย (Aggravated Assault, Wounding, or Injury)

(1.8) ทำร้ายโดยมีเจตนาให้ได้รับบาดเจ็บ (Assault with Intent to Injure)

(1.9) ทำร้ายเด็กหรือผู้หญิง (Assault on a Child or a Female)

(1.10) ยิงปืนหรือทำให้เกิดอันตรายโดยเจตนา (Discharging a Firearm or Doing a Dangerous Act with Intent)

(1.11) วางระเบิด (Acid Throwing)

(1.12) วางยาพิษโดยเจตนา (Poisoning with Intent)

- (1.13) ทำอันตรายด้วยเชื้อโรค (Infection with Disease)
- (1.14) ลักพาหรือฉกตัวหญิงหรือเด็กหญิง (Abduction of a Woman or a Girl)
- (1.15) เรียกค่าไถ่ (Kidnapping)

ทั้งนี้ คำว่า “บาดเจ็บ” ในกฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ หมายถึง ทั้งการทำร้ายร่างกาย ทำให้แท้งลูก รวมทั้งการทำอันตรายต่อจิตใจและประสาทด้วย อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่า ตามกฎหมายประเทศนิวซีแลนด์จะไม่มีบทบัญญัติให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์⁴⁵

(2) องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อการจ่ายค่าทดแทนและการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน

ตามบทบัญญัติของ Criminal Injuries Compensation Act 1963 กำหนดให้มีการ จัดตั้ง คณะกรรมการทดแทนความเสียหายอันเกิดจากอาชญากรรม (Crimes Compensation Tribunal) ซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 3 คน โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง (Commission of Inquiry) โดยประธานกรรมการต้องเป็นนักกฎหมายจากศาลสูง และทำงานมาอย่างน้อย 7 ปี ซึ่งประธานมีอำนาจออกหมายเรียก (Summon) ให้พยานมาให้การต่อ คณะกรรมการหรือเรียกพยานเอกสารตลอดจนค้นหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ในเบื้องต้นสำหรับการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน โดยเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการจะกำหนดเวลาและสถานที่พิจารณา รวมทั้งการรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ และจะสรุปออกมาในรูปของคำสั่ง (Order) ซึ่งถือว่า คำสั่งคณะกรรมการถือเป็นที่สุด (There is no appeal against any decision by the tribunal)

การพิจารณาจ่ายค่าทดแทน คณะกรรมการจะพิจารณาจากอายุ ความวิกลจริต การเมาสุรา การไร้ความสามารถตามกฎหมายของผู้กระทำความผิดและพฤติกรรมของผู้เสียหายที่เป็นผลโดยตรงหรือทางอ้อม คือ การก่อให้เกิดความบาดเจ็บหรือตาย การเข้าไปมีส่วนร่วม กับ อาชญากรรมของผู้เสียหาย รวมถึงเหตุป้องกัน จำเป็น บันดาลโทษของผู้เสียหายด้วย เพื่อกำหนด จำนวนค่าเสียหายที่เหมาะสม ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดีหรือไม่ และไม่ได้ขึ้นอยู่กับคำพิพากษาของศาลสูงว่า ผู้นั้นกระทำความผิดหรือไม่

สำหรับค่าทดแทนที่จ่ายให้จะเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เป็นต้นว่า ค่าทดแทนในความบาดเจ็บทรมาณ ค่าทดแทนอาจจะจ่ายเป็นเงินก้อน (Lump Sum Payment) หรือจ่ายให้เป็นระยะ ๆ ตามกฎหมายกำหนด (Periodic Payment) ก็ได้

3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การทดแทนค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องที่แต่ละรัฐจะพิจารณากำหนดกฎหมายของตนเองว่าจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายหรือไม่เพียงใด ปัจจุบันมีอย่างน้อย 43 มลรัฐที่ได้กำหนดให้มีกฎหมายดังกล่าว นอกจากนี้ รัฐบาลกลางยัง ได้ตรา Uniform Victim Reparations Act 1974 เพื่อกำหนดมาตรฐานให้แต่ละรัฐได้นำไปใช้เป็น ตัวอย่างในการร่างกฎหมายภายในของรัฐด้วย

⁴⁵ อัญชลี ฉายสุวรรณ, ‘การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ’ (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534) 104-106.

(1) ประเภทของความผิดที่จะได้รับค่าทดแทน

กฎหมายทดแทนค่าเสียหายดังกล่าวนี้ แต่ละมลรัฐจะมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในทุก ๆ มลรัฐจะกำหนดจำนวนค่าทดแทนขั้นสูงไว้คือไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ และในบางรัฐได้กำหนดจำนวนค่าทดแทนขั้นต่ำสุดไว้ โดยปกติมักเป็นจำนวนเท่ากับการขาดรายได้สองสัปดาห์ นอกจากนี้ จะไม่มีการจ่ายค่าทดแทนให้กับกรณีผู้กระทำผิดเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันกับผู้เสียหาย เพื่อป้องกันมิให้ได้รับค่าทดแทน หรือป้องกันมิให้ผู้เสียหายได้กำไรจากการกระทำความผิดนั้นโดยมิชอบ (Unjust Enrichment) ทั้งนี้ ทุกมลรัฐต่างถือว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

ปกติรัฐจะไม่จ่ายค่าทดแทนให้ หากเหยื่ออาชญากรรมไม่รายงานการกระทำผิดให้แก่ตำรวจ ทราบในทันทีและไม่ให้ความร่วมมือในการสอบสวน และส่วนมากแต่ละรัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้กับผู้มีถิ่นที่อยู่ในมลรัฐนั้น ๆ เท่านั้น แต่มีบางมลรัฐที่จ่ายให้แก่ผู้ไม่มีถิ่นที่อยู่ในรัฐนั้นด้วย เช่น ในรัฐแคลิฟอร์เนีย, รัฐเพนซิลเวเนีย

สำหรับฐานความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐ เช่น ในรัฐแคลิฟอร์เนีย จะจ่ายเฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมรุนแรงที่มีเจตนาทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บแก่กาย หากปรากฏว่า

- (1.1) อัยการได้ฟ้องผู้กระทำผิดในฐานะทำร้ายร่างกายโดยเจตนา หรือ
- (1.2) มีการตั้งคณะลูกขุนใหญ่เพื่อดำเนินคดีอาญา หรือ
- (1.3) มีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายในศาลคดีเยาวชน หรือ
- (1.4) ผู้มีอำนาจตามกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่ชั้นสูงตรศพรายงานว่าการบาดเจ็บ หรือตาย

เป็นผลจากการกระทำความผิด แต่อัยการได้รอการฟ้องคดีไว้เนื่องจาก

- (1.4.1) ผู้กระทำผิดตาย
- (1.4.2) ผู้กระทำผิดยังไม่ถูกจับกุม
- (1.4.3) ผู้กระทำผิดไม่มีความสามารถที่จะกระทำผิดตามที่กล่าวหาได้ เช่น เพราะอายุ เจ็บป่วยทางสมอง หรือสภาพแห่งจิต หรือตกอยู่ในอำนาจบังคับ

(1.4.4) ศาลได้มีคำสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าปรับเพื่อสมทบในกองทุนเงินทดแทน (Indemnity fund)

ทั้งนี้ รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้เมื่อได้มีการร้องขอภายในห้าปีนับแต่วันที่ได้มีการกระทำความผิด และการกระทำผิดนั้นได้กระทำขึ้นในแคลิฟอร์เนีย หรือผู้เสียหายหรือผู้ตายอาศัยในแคลิฟอร์เนีย

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันกฎหมายของแคลิฟอร์เนียนอกจากจะให้ค่าทดแทนสำหรับคำรักษาพยาบาลหรือค่าเสียหายต่าง ๆ แล้วยังให้ค่าทดแทนในกรณีที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหายอัน

เนื่องมาจากการป้องกันการกระทำความผิดนั้น การจับกุมผู้กระทำความผิด หรือการช่วยเหลือเจ้าพนักงานอีกด้วย และในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นเนื่องจากการช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตด้วย

มลรัฐนิวยอร์กได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการทดแทนความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมขึ้น โดยกฎหมายจะจ่ายค่าทดแทนให้เฉพาะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องอาชญากรรมถูกทำร้ายบาดเจ็บหรือตายเท่านั้น และต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน 48 ชั่วโมง

มลรัฐแมสซาชูเซต กฎหมายกำหนดให้รัฐจ่ายค่าทดแทนในกรณีที่เป็นอาชญากรรมที่มีความรุนแรงที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือความตกใจจากผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง และรวมถึงความผิดจากยานยนต์ด้วย

(2) องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อการจ่ายค่าทดแทนและการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน

ดังที่กล่าวแล้วว่า การเยียวยาค่าทดแทนของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ละมลรัฐต่างเยียวยาความเสียหายผู้ได้รับความเสียหายด้วยกลไกของกฎหมายของมลรัฐเอง เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย กำหนดให้การจ่ายค่าทดแทนบริหารงานโดย State Social Welfare Director, มลรัฐนิวยอร์ก ได้จัดตั้ง New York's Crime Victims Compensation Board (CVCB) ทำหน้าที่พิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมภายใต้หลักเกณฑ์การพิจารณาตามข้อบังคับของ CVCB หลักเกณฑ์การจ่ายค่าทดแทนของ CVCB คือ

(2.1) ผู้ยื่นคำร้องมีภาระการพิสูจน์ความเสียหาย

(2.2) คณะกรรมการอาจสั่งให้ตำรวจร่างกายผู้ยื่นคำร้องโดยแพทย์ที่คณะกรรมการเป็นผู้เลือก

(2.3) การพิจารณาของคณะกรรมการต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่

(2.3.1) ได้มีการเริ่มพิจารณาคดีดังกล่าวในศาลแล้ว

(2.3.2) เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ

(2.3.3) กระทั่งผลประโยชน์ทางสวัสดิการของผู้ยื่นคำร้องหรือทายาท

(2.3.4) ศาลยกฟ้องคดีที่ฟ้องผู้กระทำความผิดนั้น

ทั้งนี้ CVCB จะจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมไม่เกิน 20,000 เหรียญ โดยหากเป็นการฆาตกรรมจะจ่ายให้ไม่เกิน 1,500 เหรียญ แต่สำหรับคำรักษาพยาบาลไม่มีการจำกัดจำนวน นอกจากนี้ ยังเป็นหน้าที่ของตำรวจผู้รับแจ้งเหตุจากผู้เสียหายที่จะต้องแจ้งสิทธิในการได้รับการเยียวยาค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายให้ทราบด้วย

ในการพิจารณาค่าทดแทน CVCB จะคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้เสียหายเป็นส่วนประกอบในการกำหนดค่าทดแทนด้วยเช่นกัน เช่น การช่วยเหลือให้เกิดอาชญากรรมการบันดลโทษ นอกจากนั้น หากเหยื่ออาชญากรรมและอาชญากรเป็นญาติกันหรืออาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน CVCB จะไม่จ่ายค่าทดแทนให้กับเหยื่ออาชญากรรมนั้น

3.2.3 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายว่าด้วยการทดแทนค่าเสียหายให้แก่เหยื่อ อาชญากรรมโดยใช้ชื่อว่า Criminal Justice Act ซึ่งได้รับการแก้ไขหลายครั้ง โดยครั้งสุดท้ายแก้ไขเมื่อปี 1988 โดยหลักการสำคัญของ Criminal Justice Act 1988 มี 2 ประการ คือ การจ่ายค่าทดแทน จะต้องมีการพิจารณาโดยองค์กรที่มีลักษณะกึ่งตุลาการ (Quasi – judicial Body) และการจ่ายค่าทดแทนต้องจ่ายให้เฉพาะกรณีที่เป็นผู้ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง ไม่ใช่เหยื่ออาชญากรรม จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนโดยอัตโนมัติ

(1) ประเภทของความผิดที่จะได้รับค่าทดแทน

Criminal Justice Act 1988 กำหนดให้ความผิดอาญาที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายตามที่ระบุไว้ในมาตรา 109 (3) ซึ่งเกิดขึ้นโดยเจตนาเป็นความผิดที่ผู้เสียหายสามารถแสดงความจำนงขอรับค่าทดแทนจากรัฐได้ความผิดดังกล่าว ได้แก่ ความผิดฐานบุกรุกเข้าไปในทางรถไฟ, ข่มขืนกระทำชำเรา, ประทุษร้าย, วางเพลิง, เรียกค่าไถ่, การจำคุกผิดตัว, หน่วงเหนี่ยวกักขัง, การทำให้เกิดระเบิด, การยิงปืน, การจลาจล, การทำลายความสงบหรือการต่อสู้ในที่สาธารณะตาม Public Order Act 1986 และการพยายามกระทำความผิดทุกฐานดังที่กล่าวมาแล้ว โดยความผิดที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายตามมาตรา 109 (3) นั้น ในมาตรา 109 (2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย” รวมถึง การประทุษร้ายโดยเชื้อโรค และการประทุษร้ายต่อร่างกายจิตใจ และการทำให้หญิงแท้งลูกด้วย

นอกจากนี้ ยังการกระทำอีกกลุ่มหนึ่งที่ Criminal Justice Act 1988 กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าทดแทนด้วยเช่นกัน อันได้แก่ กรณีความเสียหายที่เกิดกับผู้เสียหายการจับกุมหรือ พยายามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัย, การป้องกันหรือพยายามป้องกันการกระทำความผิด, การช่วยผู้มีหน้าที่จับหรือ พยายามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยหรือผู้ซึ่งเข้าไปป้องกันหรือ พยายามป้องกันการกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หรือความเสียหายมีน้อยกว่า 50 ปอนด์ หรือต้องหยุดงานน้อยกว่าสามสัปดาห์ หรือผู้เสียหายมิได้แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยเร็วที่สุด คณะกรรมการอาจไม่จ่ายค่าทดแทนให้ก็ได้⁴⁶

(2) องค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อการจ่ายค่าทดแทนและการพิจารณาจ่ายค่าทดแทน

Criminal Justice Act 1988 ได้กำหนดให้มี คณะกรรมการทดแทนความเสียหาย แห่งอาชญากรรม (The Criminal Injuries Compensation Board: CICB) สังกัดกระทรวงยุติธรรมขึ้น เพื่อพิจารณาจ่ายค่าทดแทน โดยคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยประธานคณะกรรมการและ นักกฎหมายอีก 7 คน ซึ่งแต่งตั้งโดย The Home Secretary โดยประธานคณะกรรมการต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ทางกฎหมายอย่างกว้างขวาง

ในการพิจารณาจำนวนค่าทดแทน คณะกรรมการจะคิดคำนวณตามหลักในเรื่อง ค่าเสียหาย (Damages) ในระบบ Common Law ทั้งนี้ คณะกรรมการจะพิจารณาถึงความประพฤติ ของเหยื่อ อาชญากรรมตลอดจนการดำรงชีวิตของเหยื่ออาชญากรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้เสียหายตาม

⁴⁶ เฟิ่งอ้าง 108-111.

หลักที่ว่า ผู้เสียหายเองควรถูกตีด้วย อันเป็นผลให้ค่าทดแทนอาจจะลดลงตามส่วนของพฤติกรรมของผู้เสียหายด้วย นอกจากนี้ ค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับจะไม่มีค่าตอบแทนดอกเบี้ยให้เนื่องจากการคำนวณค่าทดแทนคำนวณในวันที่จ่ายค่าทดแทนมิใช่คำนวณตั้งแต่วันที่ ได้รับการประทุษร้าย

ระบบการจ่ายค่าทดแทนของประเทศอังกฤษ เป็นระบบที่ป้องกันการได้รับค่าทดแทนสองครั้ง (Double Compensation) ในกรณีความผิดเดียวกัน กล่าวคือเหยื่ออาชญากรรมจะไม่อาจขอรับค่าทดแทนทั้งจากรัฐ และจากผู้กระทำความผิดได้ในคราวเดียวกันต้องเลือกว่าจะรับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐหรือจากผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว

คำวินิจฉัยของ CICB ถือเป็นเด็ดขาดไม่สามารถอุทธรณ์ได้อีก แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นคำขอให้ทบทวนคำขอใหม่ได้

หากพิจารณาถึงหลักการในการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมในต่างประเทศอาจสามารถสรุปได้ ดังนี้

(2.1) การที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมจะได้รับค่าทดแทน ถือว่าเป็นสิทธิทางสวัสดิการทางสังคมของบุคคลดังกล่าว แต่สิทธิประเภทนี้มีได้เป็นสิทธิที่มีอยู่อย่างดั้งเดิม (primary right) แต่จะเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเมื่อมีกฎหมายบัญญัติรองรับ

(2.2) เมื่อมีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้ จึงถือว่าการจ่ายค่าทดแทนถือว่าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐต้องให้การคุ้มครองคนในสังคมด้วย ทั้งนี้เงื่อนไขในการรับค่าทดแทนต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(2.3) จำนวนค่าทดแทนที่จะได้รับ ควรเป็นจำนวนเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและอย่างน้อยที่สุดไม่ควรน้อยกว่าส่วนต่างระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงกับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับจากผู้กระทำความผิด

(2.4) องค์ประกอบที่สำคัญที่จะมีการจ่ายค่าทดแทนต้องปรากฏว่ามีการประกอบอาชญากรรมขึ้นก่อน จากนั้น จึงต้องมีผู้ได้รับความเสียหายหรือมีเหยื่ออาชญากรรมเกิดขึ้น

(2.5) จากกฎหมายต่างประเทศที่แสดงมาในเบื้องต้นจะเห็นว่า ทุกประเภทต่างไม่รวมอาชญากรรมที่เรียกว่า “อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายหรือไม่มีเหยื่อ” (Victimless Crimes) และจำกัดเฉพาะอาชญากรรมที่รัฐเป็นผู้เสียหาย (Crimes against States) ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายทางตรงหรือทางอ้อม

(2.6) การได้รับค่าทดแทนจากรัฐ ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมที่จะใช้สิทธิเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามหลักการในเรื่องการฟ้องคดีแพ่ง และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย จากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ในบทนี้จะทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้เขียนได้นำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายรวมถึงการออกกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนได้ดำเนินการศึกษาและทำการวิเคราะห์ปัญหา ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหาย

ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหาย หรือเหยื่อที่ถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นปัญหาร้ายแรงที่กระทบกับหลายภาคส่วนในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงกระทบต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเยียวยาความเสียหายที่ล่าช้า จากการสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง จนในที่สุด นำไปสู่การสูญเสียชีวิต โดยจะเห็นได้จากข่าวการฆ่าตัวตายของเหยื่อ หรือผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 4.1 ข่าวการฆ่าตัวตายของเหยื่อ หรือผู้เสียหายที่ถูกหลอกให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ลำดับ	วันที่	เหตุการณ์
1	19 พฤษภาคม 2567	ผู้เสียหายอายุ 49 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกให้ร่วมลงทุนธุรกิจหลายครั้ง จนสูญเงินไปกว่า 10 ล้านบาท ⁴⁷
2	20 กุมภาพันธ์ 2567	ผู้เสียหายอายุ 47 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่อ้างตัวว่าเป็นตำรวจหลอกให้โอนเงินที่เก็บมาทั้งชีวิตจำนวน 400,000 บาท ⁴⁸

⁴⁷ ไทยพีบีเอส, ‘หญิงปลิดชีพตัวเอง หลังถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกโอน 10 ล้านบาท’ (ไทยพีบีเอส, 20 พฤษภาคม 2567) <<https://www.thaipbs.or.th/news/content/340156>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁴⁸ ไทยพีบีเอส, ‘หนุ่มเครียดแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกดูดเงิน 4 แสน ผูกคอเสียชีวิต’ (ไทยพีบีเอส, 21 กุมภาพันธ์ 2567) <<https://www.thaipbs.or.th/news/content/337257>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

ตารางที่ 4.1 ต่อ

ลำดับ	วันที่	เหตุการณ์
3	15 ตุลาคม 2566	ผู้เสียหายอายุ 19 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก เครียดเพราะถูกแก๊งมิจฉาซีพหลอกโอนเงินดาวน์ผ่อนซื้อโทรศัพท์มือถือทางออนไลน์ เกือบ 20,000 บาท และไม่ได้รับสินค้า ⁴⁹
4	14 ตุลาคม 2566	ผู้เสียหายอายุ 63 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นการหลอกลวงให้โอนเงินร่วมลงทุน เพื่อหารายได้พิเศษจากแพลตฟอร์มออนไลน์ "MUJINTONG" เป็นจำนวนกว่า 5.2 ล้านบาท ⁵⁰
5	14 กันยายน 2566	ผู้เสียหายอายุ 83 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์ที่อ้างตัวเป็นตำรวจ หลอกให้โอนไปเป็นจำนวนกว่า 2.58 ล้านบาท ⁵¹
6	13 มกราคม 2566	ผู้เสียหายอายุ 35 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกโอนเงินจนเป็นหนี้หลายทาง ⁵²
7	8 มกราคม 2566	ผู้เสียหายอายุ 15 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกแก๊งมิจฉาซีพหลอกให้ลงทุนและโอนเงินไปจำนวน 15,000 บาท ⁵³
8	31 ธันวาคม 2564	ผู้เสียหายอายุ 27 ปี ตัดสินใจจบชีวิตตัวเอง เนื่องจาก ถูกมิจฉาซีพหลอกให้โอนเงิน รวมทั้งสิ้น 38,200 บาท ⁵⁴

⁴⁹ ไทยรัฐออนไลน์, 'สาว ม.6 ข่าตัวสลด ถูก "โกง" ซื้อไอโฟน หลอกไป 2 หมื่น แล้วปิดเพจหนี เครียดปลิดชีพ' (ไทยรัฐออนไลน์, 18 ตุลาคม 2566) <<https://www.thairath.co.th/news/local/2733619>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵⁰ ไทยรัฐออนไลน์, 'ออกหมายจับ 20 คน แก๊งชั่วหลอกป้ายุพิณโอน 5.2 ล้าน จนฆ่าตัวตาย' (ไทยรัฐออนไลน์, 24 ตุลาคม 2566)<<https://www.thairath.co.th/news/crime/2735206>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵¹ เดลินิวส์ออนไลน์, 'ยาย83เครียดถูกแก๊งคอลหลอกเกือบ3ล้าน เขียนจม.สั่งเสียก่อนพยายามฆ่าตัวตาย' (เดลินิวส์ออนไลน์, 21ตุลาคม 2566) <https://www.dailynews.co.th/news/2828188/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵² ไทยโพสต์, 'เผาร่างหนุ่มโรงงานผูกคอตับ ภรรยาอนจับแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกโอนเงินจนเป็นหนี้หลายทาง' (ไทยโพสต์, 17 มกราคม 2566) <<https://www.thaipost.net/district-news/304764/>>สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵³ Sanook, 'เปิดแซทกลวงมิจฉาซีพ หลอกเด็ก 15 ลงทุน จนผูกคอตาย สั่งเสียขอให้เคสผมเป็นอุทาหรณ์' (Sanook, 9 มกราคม 2566) <<https://www.sanook.com/news/8736338/>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵⁴ อมรินทร์ทีวี, 'แสบๆ กู้ดูวิญญาณ! ทำสาวฆ่าตัวตาย ลงทุนเงินหมดตัว แม่โหยเงินหมื่นพรากถูก' (อมรินทร์ทีวี, 3 มกราคม 2565) <<https://www.amarintv.com/news/detail/115146>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

ข้อมูลการสูญเสียชีวิตของประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายเหล่านี้ เป็นเพียงแค่ตัวอย่างเบื้องต้นเท่านั้น ยังมีผู้เสียหายที่ได้จบชีวิตตัวเองลง เพราะต้องสูญเสียทรัพย์สินที่มีมาทั้งชีวิต โดยมองไม่เห็นหนทางที่จะเรียกทรัพย์สินที่เสียไปคืนมา แม้ผู้เสียหายจะดำเนินการแจ้งความดำเนินคดีกับกลุ่มมิจฉาชีพต่อพนักงานสอบสวนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการในการเรียกร้องความเสียหาย ซึ่งผู้เสียหายจะต้องรอให้กระบวนการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีในชั้นศาลเสร็จสิ้น เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไปคืนหรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงการคืนหรือชดเชยคืนซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน พ.ศ. 2567 ข้อ 19 โดยในการสืบสวนในความผิดทางอาญา พนักงานสอบสวนจะดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด⁵⁵ โดยเจ้าพนักงานในการยึดทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด เมื่อคดีเสร็จสิ้นแล้วถึงคืนให้แก่ผู้ที่มีสิทธิขอคืนหรือผู้เสียหายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคสาม

ด้วยเหตุจากกระบวนการที่ล่าช้าที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายมองไม่เห็นหนทางว่าจะได้ทรัพย์สินที่สูญเสียไปคืนมาได้อย่างไร การดำเนินชีวิตให้เป็นปกติสุข หรือการดำเนินธุรกิจของผู้เสียหายหยุดชะงัก จนเป็นเหตุให้นำไปสู่ความสูญเสียชีวิตในที่สุด เพราะกระบวนการเยียวยาที่ล่าช้านั้นเอง

โดยผู้วิจัยเห็นว่า แม้ปัจจุบันทางภาครัฐจะได้ออกพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 แล้วก็ตาม แต่เมื่อความเสียหายเกิดขึ้น กฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงไม่สามารถที่จะเยียวยาความเสียหายได้โดยเร็ว

กรณีตามมาตรา 7⁵⁶ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจได้รับแจ้งจากผู้เสียหาย ซึ่งเป็นผู้ถือบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ว่า ได้มีการทำธุรกรรมโดยบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว และเข้าข่ายเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการดังกล่าวมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราว พร้อมทั้งนำข้อมูลเข้าสู่ระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 4 เพื่อให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบการ ผู้รับโอนทุกทอดทราบและระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันที และแจ้งให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง เมื่อมีการร้องทุกข์แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับการทำธุรกรรมไว้ทราบ และให้พนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ หากไม่มีคำสั่งให้ระงับการทำธุรกรรมไว้ต่อไปภายในเวลาดังกล่าว ให้สถาบันการเงิน หรือผู้ประกอบการยกเลิกการระงับการทำธุรกรรมนั้น”

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10).

⁵⁶ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 7.

ดังนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่ามาตรา 7 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อระงับยับยั้ง มิให้มีการโอนเงินออกไปเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวนคดี การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงินให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงบทบัญญัติในการแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการอายัดเงินให้แก่ผู้เสียหาย โดยกำหนดสิทธิแก่ผู้เสียหายให้สามารถโทรศัพท์เพื่อแจ้งอายัดเงินที่โอนไปจากบัญชีของผู้เสียหายไปยังบัญชีของกลุ่มมิฉาซีพีได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้โดยเร็ว ผู้เสียหายยังคงต้องรอกกระบวนการทางศาลเพื่อให้มีคำสั่งในคดีเพื่อให้คืนเงิน ซึ่งกลุ่มมิฉาซีพีก็มีกระบวนการทำงานอย่างรวดเร็ว โดยการโอนเงินออกจากบัญชีของผู้เสียหายไปในอีกหลายต่อหลายบัญชีมา สุดท้ายเงินถูกส่งออกไปยังนอกราชอาณาจักร⁵⁷ จนไม่สามารถบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 7 ในการอายัดเงินดังกล่าวไว้ได้ ซึ่งกว่าผู้เสียหายจะรู้ว่าถูกหลอก กว่าจะติดต่อธนาคารที่ถือบัญชีได้ รวมถึงกระบวนการทำงานของธนาคารที่ยังคงมีความล่าช้า อาจเพราะส่วนหนึ่งมาจากการมีสายการบังคับบัญชาจากส่วนกลางไปยังธนาคารสาขา ทำให้ไม่สามารถอายัดจำนวนเงินที่ผู้เสียหายโอนออกไปได้อย่างทันท่วงที ผู้เสียหายจึงต้องสูญเสียเงินไปเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษามาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยจึงสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายได้ ดังนี้

4.1.1 ระยะเวลาการสืบสวนสอบสวน

เนื่องจากตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มาตรา 7 ได้กำหนดให้ผู้เสียหายแจ้งความดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ภายใน 72 ชั่วโมง เพื่อให้พนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ของผู้เสียหายภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ แม้จะดำเนินการโทรศัพท์เพื่อแจ้งสถาบันการเงินอายัดเงินแล้วก็ตาม แต่มาตราดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดถึงระยะเวลาในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเอาไว้

ประกอบกับตามประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2566 ในกรณีการดำเนินงานในเรื่องการสอบสวนคดีอาญาได้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานแล้วเสร็จไว้ โดยให้สืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 เดือนนับแต่รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ⁵⁸ ซึ่งยังเป็นการกำหนดกรอบระยะเวลายาวและไม่ทันต่อการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น และถือเป็นภาระต่อผู้เสียหายในการดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเองที่ละขั้นตอน ทั้งที่ผู้เสียหายควรได้รับการช่วยเหลือ

⁵⁷ PPTV Online, ‘เปิดขบวนการ “บัญชีม้า” ช่องทางฟอกเงิน หลอกคนโอน แกงคอลเซ็นเตอร์’ (PPTV Online, 10 พฤษภาคม 2565) <<https://www.pptvhd36.com/wealth/stock-investment/171785>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

⁵⁸ ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2566 ข้อ 2.

จากภาครัฐได้มากกว่านี้ เช่น กระบวนการหรือขั้นตอนทางกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้สามารถสร้างกระบวนการเพื่อลดลงขั้นตอนที่ไม่มีความจำเป็นลงได้ โดยการปรับปรุงกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย หรือสถาบันการเงิน เพื่อให้สามารถช่วยเร่งกระบวนการสืบสวนสอบสวนให้เร็วขึ้นได้

4.1.2 ขั้นตอนหรือกระบวนการทางกฎหมายที่มีความล่าช้า

แม้ว่าตามมาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 จะกำหนดวิธีการที่ทำให้ผู้เสียหายสามารถแจ้งให้สถาบันการเงินอายัดบัญชีเอาไว้ชั่วคราวได้ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นกระบวนการและขั้นตอนของการอายัดเท่านั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายยังคงไม่ได้รับการดูแลแก้ไขตามกฎหมายดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากผู้เสียหายจะได้รับเงินคืนก็ต่อเมื่อกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิสูจน์หรือการดำเนินคดีทางอาญาได้จบลง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีระยะเวลาดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมที่เนิ่นนาน ทำให้ผู้เสียหายขาดประโยชน์จากการได้รับเงินคืน และไม่มีกฎหมายหรือมาตรการใดๆ ที่กำหนดกระบวนการที่จะเร่งรัดให้ผู้เสียหายได้รับเงินคืนโดยเร็วแต่อย่างไร

โดยผู้วิจัยเห็นว่า การเยียวยาผู้เสียหายยังไม่ใช่ประเด็นเร่งด่วนในกระบวนการทางอาญาเกี่ยวกับการหลอกลวงทางออนไลน์ และรัฐยังไม่เข้าใจถึงสภาพปัญหาทางสังคมที่แท้จริงว่า สิ่งผู้เสียหายต้องการมากที่สุดมิใช่การได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือการอายัดบัญชีมาว่าจะดำเนินการได้มากน้อยแค่ไหน แต่สิ่งผู้เสียหายต้องการมากที่สุดคือการเยียวยาความเสียหายจากการถูกหลอกลวงโดยได้รับเงินที่ตนเองถูกหลอกลวงคืนโดยเร็วที่สุด

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกหลอกลวงให้โอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย สถาบันการเงิน หน่วยงานกำกับดูแล และรัฐบาลซึ่งสามารถกำหนดนโยบาย การปรับปรุงกระบวนการ การปรับปรุงการสื่อสาร และการลงทุนในเทคโนโลยีและทรัพยากรเป็นกระบวนการสำคัญในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย

จากการศึกษาพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 พบว่า ยังไม่ปรากฏบทบัญญัติกฎหมายมาตราใดในการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย

ในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวทางในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่ามีลักษณะในการเยียวยาอยู่สองรูปแบบ คือ

4.2.1 การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายโดยรัฐ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)⁵⁹ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง “บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายด้วย” และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 มาตรา 3 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายถึง “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น” จากคำนิยามของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าวจะเห็นว่า “ผู้เสียหาย” คือบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น จึงสมควรที่ผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ แต่จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกระบวนการทางอาญาแบบปกติภายใต้การกระทำผิดทั่วไป และไม่ได้เป็นการเฉพาะเจาะจงให้ผู้เสียหายหรือรัฐสามารถนำมาตรานี้ไปใช้เพื่อให้ความช่วยเหลือ กรณีความผิดที่เกิดจากการทุจริตหรือหลอกลวงทางไซเบอร์แต่อย่างใด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าการเยียวยาในลักษณะที่เป็นการสงเคราะห์จากรัฐ และการเยียวยาในลักษณะที่เป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และการเยียวยาความเสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาล ซึ่งผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิฟ้องต่อศาล เพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งได้การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลภายนอกโดยผิดกฎหมายเป็นเหตุให้เขา (ผู้ถูกระทำ) เสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี กฎหมายถือว่าผู้นั้นทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดนั้น ซึ่งเป็นหลักการละเมิดทางแพ่งได้โดยสามารถขยายความเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าวได้ ดังนี้

การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยรัฐ เป็นกระบวนการหรือมาตรการที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์เรื่องร้องเรียนในการดำเนินการของรัฐ หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายในด้านต่าง ๆ รัฐบาลส่วนใหญ่จะมีการกำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในเหตุการณ์เหล่านี้ เช่น การให้ความช่วยเหลือฉุกเฉิน รัฐบาลอาจจัดหาทรัพยากรและบริการฉุกเฉินเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การจัดการโรคระบาด เหตุการณ์พลัดถิ่น หรือภัยพิบัติธรรมชาติ เพื่อให้มีการรับมือสถานการณ์ที่ที่สุดและลดความเสียหายให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน รัฐบาลอาจมีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย ซึ่งอาจเป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือการให้สินเชื่อหรือสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อช่วยเหลือในการกู้คืนสภาพการเงินของผู้เสียหายการให้ความ

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4).

ช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย รัฐบาลอาจมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งอาจเป็นการให้คำปรึกษากฎหมาย การสนับสนุนในการดำเนินคดี โดยการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยการให้รัฐชดใช้ค่าทดแทนได้รับการยอมรับทั้งในระดับระหว่างประเทศและในกฎหมายต่างประเทศว่าเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายที่รัฐแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสมาชิกในรัฐ สำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาโดยมีหลักการสำคัญในการเยียวยาความเสียหายด้วยค่าทดแทน ตามกฎหมายไทย คือ ต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาโดยที่มีได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดโดยค่าทดแทนที่รัฐจะจ่ายให้ต้องเป็นความเสียหายจากความผิดต่อชีวิต ร่างกายและความผิดเกี่ยวกับเพศ

นอกจากนี้พิธีสารฉบับที่ 7 มาตรา 3 ซึ่งออกตามความแห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้บัญญัติถึงหลักกฎหมายที่รับจะต้องเยียวยาให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ด้วยซึ่งในอนุสัญญาฉบับนี้มีข้อความทำนองเดียวกันกับความที่บัญญัติในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 แต่ได้บัญญัติข้อความเพิ่มเติมวิธีการที่รัฐต้องเยียวยานอกเหนือไปจากการชดใช้ค่าทดแทน กล่าวคือจำเลยมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐโดยวิธีการอื่นตามสมควรด้วย⁶⁰

การเยียวยาความเสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาลในคดีที่เกี่ยวกับการหลอกลวงทางไซเบอร์ เป็นวิธีหนึ่งที่ผู้เสียหายสามารถใช้เพื่อกู้คืนความเสียหายหรือรับการเยียวยาในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการกระทำทางออนไลน์ที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาลในคดีหลอกลวงทางไซเบอร์อาจรวมถึง การร้องเรียนและการฟ้องร้อง ผู้เสียหายสามารถเริ่มต้นโดยการร้องเรียนหรือแจ้งความกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจ⁶¹ หน่วยงานการป้องกันประเทศชาติหรือสำนักงานอัยการ เพื่อให้เริ่มกระบวนการทางกฎหมายเพื่อ กู้คืนความเสียหายหรือรับการเยียวยาและหากมีหลักฐานเพียงพอจะมีการเริ่มต้นกระบวนการทางกฎหมาย โดยผู้เสียหายจะนำคดีไปยังศาล เพื่อให้มีการพิจารณาและตัดสินว่าผู้ต้องหามีความผิดตามกฎหมายหรือไม่หากศาลตัดสินให้ผู้ต้องหาที่มีความผิด ผู้เสียหายสามารถร้องขอค่าเสียหายหรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ผิดกฎหมายของผู้ต้องหา⁶² จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้สิทธิทางศาลในการเยียวยาความเสียหายโดยการดำเนินคดีหลอกลวงทางไซเบอร์เป็นวิธีที่สำคัญในการให้ความยุติธรรมและเสริมสร้างความเชื่อถือในระบบยุติธรรมของประเทศ และช่วยให้ผู้เสียหายสามารถกู้คืนความเสียหายที่ได้รับในการทำธุรกรรมออนไลน์ที่ไม่เป็นธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

4.2.2 การกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติงานเพื่อการเยียวยา

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมเพียงพอ ซึ่งตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมที่เป็นการใช้วิธีการทางเทคโนโลยีหลอกลวงประชาชนผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินคดีในขั้นตอนการร้องทุกข์และสอบสวนสำหรับความผิด

⁶⁰ European Convention on Human Rights, Protocol No 7, Article 3.

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124.

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35.

เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความผิดในลักษณะดังกล่าวที่มีรูปแบบและวิธีการแตกต่างจากความผิดอื่น อันเป็นการสร้างกลไกที่ทำให้การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำหนดความผิดอาญาและบทลงโทษสำหรับผู้ที่เปิดบัญชีเงินฝากบัตรเครดิตหรือบัตรเครดิตบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการกระทำความผิด และผู้เป็นธุระจัดหาบัญชีดังกล่าวหรือหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อใช้ในการกระทำความผิด⁶³ และจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า

มาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีหรืออาจมีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้ำที่เกี่ยวข้องในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นชอบร่วมกัน”

ซึ่งผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันยังไม่มีระบบงานที่ได้มีการพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือหรือความเห็นชอบร่วมกันแต่อย่างใด ทำให้ในการรับส่งข้อมูลจึงยังใช้กระบวนการรับส่งในรูปแบบเดิมคือเป็นการตกลงกันระหว่างบางหน่วยงาน หรือการรับส่งตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจของแต่ละหน่วยงานเท่านั้น ประกอบกับอาชญากรรมไซเบอร์ในปัจจุบัน อาชญากรจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือ หรือมีสถานภาพทางสังคม มีอิทธิพลเหนือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านสังคม หรืออาจมีทั้งสองอย่างประกอบกัน ได้สร้างความเสียหายทางกายภาพเมื่อก่ออาชญากรรมแล้วมีการปกปิดร่องรอยการกระทำความผิด ตัดสินบนเจ้าพนักงาน หรือจ้างบุคคลอื่นให้รับผิดชอบ หรือให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์แก่ผู้เสียหาย ทำให้การขาดระบบงานในการรับส่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพของรัฐ ส่งผลให้การบังคับใช้หรือการยับยั้งการกระทำผิดเป็นไปอย่างล่าช้าขาดประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าแม้จะมีกฎหมายซึ่งให้อำนาจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 และพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พุทธศักราช 2566 แต่กลับไม่สามารถป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากถึงแม้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พุทธศักราช 2566 กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือ แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้ำที่เกี่ยวข้องผ่านระบบ หรือกระบวนการ เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และ

⁶³ หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ตอนที่ 301 ที่ ศย 016/301 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2566 เรื่อง ขอพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566.

ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบร่วมกันโดยมีอำนาจนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เพื่อป้องกันปราบปรามหรือระงับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ ก็ทำให้ปริมาณคดีมีจำนวนน้อยลง หรือกฎหมายสามารถยึดเงินที่เกิดจากการกระทำผิดมาคืนต่อผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็เป็นเหตุผลจากการกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติงานเพื่อการเยียวยาที่ไม่ครบถ้วน และชัดเจนเพียงพอ จึงทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายนั่นเอง

มาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่เหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและมีความจำเป็นต้องทราบข้อมูลการลงทะเบียนผู้ใช้บริการหรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น และเมื่อได้รับคำสั่งแล้วให้ผู้ให้บริการดังกล่าวมีหน้าที่ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ผู้สั่ง ภายในระยะเวลาที่ผู้สั่งกำหนด”⁶⁴

ซึ่งผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันยัง เป็นมาตรการที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรวดเร็วป้องกันความเสียหายแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่ชัดเจนระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวที่จะทำให้สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้รวดเร็ว ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายดังกล่าวได้อย่างเต็มที่

มาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจได้รับแจ้งจากผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถือบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ว่าได้มีการทำธุรกรรมโดยบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวและเข้าข่ายเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าวมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราว พร้อมทั้ง นำข้อมูลเข้าสู่ระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 4 เพื่อให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบการธุรกิจผู้รับโอนทุกทอดทราบและระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันทีและแจ้งให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง เมื่อมีการร้องทุกข์แล้วให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับการทำธุรกรรมไว้ทราบและให้พนักงานสอบสวนพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากและบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ หากไม่มีคำสั่งให้ระงับการทำธุรกรรมไว้ต่อไปภายในเวลาดังกล่าวให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจยกเลิกการระงับการทำธุรกรรมนั้น”⁶⁵

จากการศึกษาบทบัญญัติดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 4 เพื่อให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบการธุรกิจผู้รับโอนทุกทอดทราบและระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันทีนั้น ยังไม่สามารถดำเนินการไปได้โดยมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสภาพปัญหาจากมาตรา 4 ที่ยังไม่มีกระบวนการในการแจ้งระบบงานที่จะใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้ยังไม่สามารถระงับบัญชีเงินฝากจากบัญชี

⁶⁴ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พุทธศักราช 2566 มาตรา 5.

⁶⁵ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พุทธศักราช 2566 มาตรา 7.

มาได้ทัน่วงที และการแลกเปลี่ยนก็ทำให้ปริมาณคดีมีจำนวนน้อยลง ซึ่งก็เป็นเหตุผลจากการกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติงานเพื่อการเยียวยาที่ไม่ครบถ้วน และชัดเจนเพียงพอ จึงทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายนั่นเอง

4.2.3 ปัญหาการไม่มีกฎหมายกำหนดจำนวนเงินเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายจากถูกลอกให้โอนเงิน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติถึงเรื่องการกำหนดจำนวนเงินเยียวยาให้กับผู้เสียหายที่เกิดจากการถูกลอกให้โอนเงิน ซึ่งเป็นภัยทุจริตทางไซเบอร์ที่ผู้เสียหายได้โอนเงินไปจากการกระทำความผิดอันส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา และรัฐขาดเครื่องมือทางกฎหมายที่จะช่วยเหลือ ซึ่งการไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายเป็นหนึ่งในปัญหาที่สำคัญในการทำให้ระบบยุติธรรมไม่เป็นอย่างที่สมควรในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางไซเบอร์ ปัญหาเช่นนี้อาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาหรือความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้การไม่มีกฎหมายที่เป็นการเฉพาะเจาะจงเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายจากภัยการถูกลอกหลวง หรือขาดความชัดเจนหรือกระบวนการทางกฎหมายที่ล่าช้าและเต็มไปด้วยขั้นตอนที่ฟุ่มเฟือยในการดำเนินการ ทำให้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปกป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และในยุคที่ทุกคนใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมากขึ้น จึงส่งผลให้อาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นกัน ซึ่งปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อความช่วยเหลือและการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นการเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพและทัน่วงทีในกรณีของการถูกลอกให้โอนเงินหรือการเป็นเหยื่อของการละเมิดทางไซเบอร์ส่งผลกระทบต่อประชาชนต้องสูญเสียเงินที่โอนไปให้กับผู้หลอกลวงและไม่สามารถได้เงินคืนได้ ซึ่งเงินที่ถูกลอกหลวงอาจเป็นเงินจำนวนมากหรือเงินที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เสียหาย

ปัญหาการไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ครอบคลุมในการคืนเงินให้กับผู้เสียหายในบางครั้งจึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญต่อผู้เสียหายและเสียความเชื่อมั่นในกฎหมายอาญาที่จะไม่สามารถไว้วางใจในการได้รับการยุติธรรมของรัฐ เพราะเมื่อไร้การเยียวยาย่อมเป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทางแพ่ง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมแม้กระทั่งระหว่างผู้เสียหายด้วยกัน เนื่องจากผู้เสียหายที่มีทรัพย์สินมากอาจสามารถเรียกร้องความเสียหายได้โดยง่ายกว่าผู้ที่มีทรัพย์สินน้อยหรือมีฐานะยากจน และมองได้ว่าการไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ชัดเจนในการคืนเงินให้กับผู้เสียหาย อาจส่งผลให้มีการพิจารณาคดีไม่เป็นธรรมและไม่ยุติธรรมต่อผู้เสียหาย เพราะเมื่อรัฐไม่ได้เป็นผู้เสียหายโดยตรง ทำให้รัฐไม่ได้จริงจัง ในการแก้ไขปัญหา เพราะเป็นเรื่องความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการทางกฎหมาย จึงอาจส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่ดีโดยที่ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดชอบต่อการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นหากกระบวนการทางกฎหมายมีความล่าช้า ประกอบกับการมีกฎหมายที่ไม่เข้มงวดเพียงพอที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี⁶⁶

⁶⁶ จิตร์ตัน สมบูรณ์, 'รู้ เข้าใจและตระหนัก "อาชญากรรมทางไซเบอร์" (Cybercrime) ป้องกันภัยคุกคามใกล้ตัว' (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 ตุลาคม 2566) <<https://www.chula.ac.th/news/138291/>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีนโยบายหรือแนวทางในการเยียวยาและช่วยเหลือผู้เสียหายในเบื้องต้น โดยเฉพาะในเรื่องการช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินที่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือทันท่วงทีก่อนที่ความเสียหายจะเพิ่มขึ้นมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวคิดที่รัฐควรให้ความสำคัญเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในขณะที่ระบบยุติธรรมหรือการสืบสวนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้ ซึ่งการให้รัฐเป็นผู้ช่วยเหลือจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ให้อำนาจในเรื่องนี้เป็นการเฉพาะเจาะจงไว้

4.2.4 ปัญหาการไม่มีบทนิยามมูลค่าความเสียหายที่เป็นตัวเงินอย่างชัดเจน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทย โดยการได้รับความช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐมีความหมายอย่างแคบและกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นๆ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ทำให้ ผู้เสียหายบางกรณีอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มิได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ ซึ่งทำให้ผู้เสียหายดังกล่าวไม่มีสิทธิที่จะมายื่นคำขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้⁶⁷

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศสวีเดน พบว่าประเทศสวีเดนได้มีการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ โดยการได้รับค่าตอบแทนจากการตกเป็นผู้เสียหาย ซึ่งในกฎหมายของประเทศสวีเดนได้กำหนดในเรื่องของการได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ กล่าวคือผู้เสียหายจะต้องไม่ได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิดอันเกิดจากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชดใช้ค่าเสียหายและผู้เสียหาย ไม่มีประกันภัยส่วนบุคคลรองรับและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รัฐจึงจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย

ในประเทศนอร์เวย์ได้มีกฎหมายบัญญัติถึงการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากรัฐในการได้รับค่าตอบแทนโดยรัฐในกฎหมายของประเทศนอร์เวย์ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายในการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนโดยมิได้จำกัดแต่ผู้เสียหายโดยนิตินัยแต่เพียงอย่างเดียวโดยหลักเกณฑ์ ของผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดรัฐจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายดังกล่าวเต็มตามความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ไม่เกินอัตราที่กำหนด ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหาย มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด รัฐจะจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายดังกล่าว แต่ค่าตอบแทนจะ ลดลงไปตามสัดส่วนในการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของตัวเอง อีกทั้งยังให้ความ คุ้มครองและจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เหยื่อ หรือครอบครัวของเหยื่อที่เสียชีวิต ไม่ว่าจะตกเป็นเหยื่อใน ประเทศนอร์เวย์ หรือชาวต่างประเทศที่ตกเป็นเหยื่อในประเทศนอร์เวย์

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศสวีเดนและประเทศนอร์เวย์จึงพบว่า มีการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายโดยการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐในการได้รับค่าตอบแทน โดยรัฐมีการบัญญัติกฎหมายที่ครอบคลุมถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้เสียหายโดยปราศจากการมีส่วนร่วมในการกระทำ ความผิดและผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย ซึ่งถือว่ามีผลสอดคล้องกับหลัก ปฎิญาสาภาระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็ปฎิญาสาภะว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่กำหนดให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย บุคคลใดจะละเมิดสิทธิดังกล่าวมิได้และปฎิญาสาภะว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวย

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4).

ความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

และจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการได้รับความคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย จากการที่ผู้เสียหายได้รับการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐจึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวมิได้บัญญัติว่าผู้เสียหายจะได้รับการช่วยเหลือก็ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์ผลทางคดีจนเสร็จสิ้นเสียก่อนแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ถึงแม้จะเป็นการกระทำความผิดที่ผู้เสียหายจะถูกหลอกลวงให้โอนเงินและอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกฎหมาย ก็ย่อมได้รับการเยียวยาจากรัฐด้วยโดยควรกำหนดให้เงินที่รัฐต้องเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกหลอกลวงให้โอนเงินเป็นส่วนหนึ่ง ของมาตรการช่วยเหลือทางด้านป้องกันการป้องกันและการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการหลอกลวงให้โอนเงิน การให้เงินเยียวยาในกรณีเหล่านี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สภาพปกติหรือลดความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเงินที่รัฐควรเยียวยาให้กับผู้เสียหายจากการถูกหลอกลวงให้โอนเงินได้รวมถึง ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินโดยตรงที่ผู้เสียหายถูกหลอกลวงให้โอนเงิน ซึ่งรัฐอาจจะนำเงินมาจากงบประมาณที่มีการจัดสรรไว้เป็นการเฉพาะหรือนำเงินที่ได้จากการจับหรือยึดทรัพย์สินหรือการบังคับคดีจากผู้กระทำความผิดก็ได้และรัฐควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับช่องทางการเงินอื่นๆ ให้กับผู้เสียหาย โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาด้านการเงินหรือการสนับสนุนทางกฎหมายเพื่อช่วยให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องคืนเงินได้ จึงอาจกล่าวสรุปปัญหาในหัวข้อนี้ได้ว่า ประเด็นที่สำคัญคือการไม่มีกฎหมายหรือมาตรการที่ครอบคลุมในการคืนเงินให้กับผู้เสียหายและเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการสร้างกฎหมายหรือมาตรการที่ชัดเจนในการคืนเงินให้กับผู้เสียหายในกรณีที่เกิดความเสียหายจากการกระทำความผิด และการดำเนินการเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสม

4.2.5 ปัญหาการไม่มีกองทุนเพื่อใช้ในการเยียวยาผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงให้โอนเงิน

ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีข้อบกพร่องเนื่องจาก ไม่มีบทบัญญัติในการพิสูจน์ความเสียหาย หรือการเยียวยาความเสียหายโดยเฉพาะจึงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายยังคงต้องอาศัยกระบวนการตามปกติในการเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้า ผู้วิจัยเห็นว่าควรเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้นให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างทันท่วงทีหรือเยียวยาในลักษณะเบื้องต้นเพื่อบรรเทาความเสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายยังสามารถดำเนินชีวิต หรือประกอบธุรกิจได้โดยเร็ว โดยจากการศึกษาผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1) ปัจจุบันทรัพย์สินที่ยึดจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ มีความจำเป็นต้องเฉลี่ยทรัพย์สินให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามกฎหมายฟอกเงิน โดยต้องรอให้คณะกรรมการธุรกรรมมีมติให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไว้ชั่วคราวและรอการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และเว็บไซต์สำนักงาน ปปง. เพื่อให้ประชาชนมายื่นคำร้องขอรับการคุ้มครองสิทธิพร้อมแนบเอกสารที่เกี่ยวข้องภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อสำนักงาน ปปง. รับคำร้องขอคุ้มครอง

สิทธิแล้วตรวจสอบจัดทำความเห็นเกี่ยวกับ ความเสียหายเสนอเลขาธิการ ปปง. เพื่อเสนอคณะกรรมการ
ธุรกรรมมีความเห็น (กรณีไม่เห็นชอบ ให้มีหนังสือแจ้งมติแก่ผู้เสียหายโดยเร็ว และถ้าผู้เสียหายไม่เห็นด้วยกับ
มติให้มีสิทธิร้องขอให้พิจารณาทบทวนได้ โดยทำเป็นหนังสือระบุข้อโต้แย้ง เหตุผลสนับสนุนข้อโต้แย้ง
พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องยื่นต่อเลขาธิการ ปปง. ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติดังกล่าว) และ
เลขาธิการ ปปง. จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้คุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย
โดยเร็ว ผู้เสียหายจะได้รับเงินชดเชยคืนเมื่อศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุดให้ผู้เสียหายได้รับเงินชดเชยคืน
แทนการสั่ง ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน⁶⁸

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าในปัจจุบันกระบวนการคืนเงินให้กับผู้เสียหายมีกระบวนการที่
ซับซ้อน ต้องใช้เวลาดำเนินการนาน และมีเงื่อนไขในการได้คืนซึ่งเงินหลายประการ เช่น ต้องมีหลักฐานการ
โอน สลิปธนาคาร ที่จะต้องนำไปตรวจสอบว่าตรงกับเส้นทางการเงินที่เกี่ยวข้องหรือไม่ด้วยซึ่งถือเป็นความ
ยุ่งยาก อีกทั้ง จำนวนเงินที่จะได้รับ ก็ต้องรอให้ศาลได้มีคำพิพากษาเสียก่อนและผู้เสียหายก็อาจจะได้รับเงิน
ค่าเสียหายเพียงบางส่วนเท่านั้น

(2) กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย เกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ
ผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินพอที่จะจ่ายเป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติผู้เสียหาย
จากกระทำความผิดในคดีอาญา ส่วนมากกลับเป็นคนยากจนหรือในบางกรณีก็ไม่สามารถเรียกเอาค่าเสียหาย
กับผู้กระทำความผิดความผิดได้ เนื่องจากบางกรณีผู้กระทำความผิดได้เสียชีวิต หรือยิ่งกว่านั้นบางกรณี ไม่หา
ตัวผู้กระทำความผิดได้

ปัจจุบัน จึงมีบางประเทศได้มีการกำหนดให้มีกองทุนสาธารณะ (Public Funds) สำหรับ
จ่ายเป็นค่าชดเชยให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมหรือแก่ทายาท การจ่ายเงินดังกล่าวโดยทั่วไปจะจ่าย
เป็นค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ของเหยื่อ ตลอดจนค่าชดเชยความเจ็บปวดทรมาน แต่ไม่รวมมูลค่า
ทรัพย์สินที่สูญหายไป ยกเว้นแต่เป็นการสูญเสียเนื่องมาจากการกระทำต่อบุคคล ซึ่งถือเป็นข้อดีของ
ระบบการเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ ทำให้รัฐต้องเข้ามาให้ความดูแลช่วยเหลือ ผู้เสียหายในคดีอาญา ใน
กรณีที่ค่าเสียหายที่ได้รับจากผู้กระทำความผิดไม่เพียงพอต่อการชดเชยและเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งการชดเชยค่า
ทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยหลักใหญ่แล้วจะมีอยู่สองลักษณะใหญ่ คือ

(2.1) กรณีแรก กำหนดให้ศาลเป็นผู้สั่งให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายโดยตรงใน
ลักษณะของค่าเสียหายเบื้องต้น โดยไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีเพื่อเรียกให้มีการชดเชยค่าเสียหาย
เพิ่มเติม หากผู้เสียหายเห็นว่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลพิพากษานั้นยังไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

(2.2) กรณีที่สอง การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายโดยรัฐในบางประเทศ
เช่น มลรัฐออนแทรีโอ ประเทศแคนาดาที่มีการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ (The Criminal Injuries
Compensation Board) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหาย เนื่องมาจาก
การกระทำความผิดทางอาญา ในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตายตามที่พระราชบัญญัติค่าตอบแทน

⁶⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2565 มาตรา 49/1.

ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (The Compensation for Victims of Crime Act) กำหนดโดยไม่รวมความเสียหายอันเนื่องมาจากยานพาหนะ เว้นแต่เป็นกรณีที่ใช้ยานพาหนะเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดค่าทดแทนในกรณีนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำศพ ค่าขาดรายได้จากการทำงาน รวมถึงค่าเลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากการข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดอัตราสูงในแต่ละรายการไว้ โดยพื้นฐานแล้วรัฐจะเข้ามาให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหาย ดังต่อไปนี้

(2.2.1) สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชย (Compensation) รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือทางการเงินด้านการเงินเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับฐานะก่อนที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

(2.2.2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ (Prelection) ผู้เสียหายควรได้รับการคุ้มครองป้องกันมิให้ได้รับความกระทบกระเทือนในทุกๆด้าน ไม่ใช่แค่ด้านร่างกายเท่านั้น แต่สมควรได้รับการคุ้มครองทางด้านจิตใจ (Psychological) ตัวอย่างเช่น การให้ความคุ้มครองให้ผู้เสียหายมิให้ถูกล่วงละเมิดในความเป็นส่วนตัว (Privacy) เป็นต้น

(2.2.3) สิทธิที่จะได้รับการบริการ (Service) ผู้เสียหายสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการที่จะได้รับการเคารพ ยอมรับ และได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรและในการเข้ามาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในองค์กรนั้นๆ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้เสียหายโดยคำนึงถึงสิทธิดังกล่าวข้างต้นด้วย

(2.2.4) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร (Information) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อมูลต่างๆ ในทางคดี เช่น ขั้นตอนในการดำเนินคดี และได้รับการอธิบายถึงเหตุผลของคำตัดสินในประเด็นต่างๆ แห่งคดี ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ในแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันออกไป แต่ทุกประเทศมักจะมีพื้นฐานทางความคิดร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นที่รัฐสมควรเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหาย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นหลักได้ ดังต่อไปนี้

(ก) เพราะรัฐประสบความล้มเหลวที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมจึงมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายที่รักษากฎหมายต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้ปราศจากอาชญากรรม หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรมขึ้นอีก การที่ผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเท่ากับว่ารัฐปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ จึงถือถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากรัฐได้ เพราะรัฐล้มเหลวในการคุ้มครองสังคมและประชาชน

(ข) แม้ผู้เสียหายอาจได้รับเงินค่าประกันภัยจากบริษัทประกันภัยมาแล้วก็ตามหากปรากฏว่ายังไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับ การได้รับการเยียวยาความเสียหายจากรัฐจึงถือเป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เหยื่อต้องประสบเพื่อเป็นการชดเชยแนวความคิดเรื่องรัฐสวัสดิการในการที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมต่อผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่น

(ค) อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เมื่อสมาชิกคนใดต้องได้รับผลร้าย โดยตกเป็นผู้เสียหายแล้ว รัฐก็ไม่ควรปล่อยให้ผู้นั้นได้รับความเดือดร้อนเพียงลำพัง แต่รัฐพึงต้องจัดหา มาตรการช่วยเหลือคุ้มครอง ประกันความปลอดภัย หรือแบ่งปันความเสี่ยงของประชาชนในสังคม

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุผลทั้งสามประการ ในส่วนของเหตุผลในข้อที่หนึ่งมีน้ำหนักมากที่สุด เพราะเป็นการเน้นถึงความรับผิดชอบของรัฐโดยตรงต่อการคุ้มครอง อาชญากรรม แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อโต้แย้งในประเด็นดังกล่าว คือ ความรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ ผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ควรเป็นของรัฐ แม้ว่ารัฐจะมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเพื่อมิให้ ประชาชนตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม แต่รัฐก็ไม่สมควรที่จะต้องรับผิดชอบในอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในทุก กรณี

อีกประการหนึ่งในหลักการคิดที่ไม่เห็นด้วยให้รัฐต้องรับผิดชอบทุกกรณีคือ หากรัฐต้องรับผิดชอบในอาชญากรรมที่ก่อความเสียหายทุกกรณีแล้วก็ไม่อาจหาจุดสิ้นสุดในความรับผิดชอบ ของรัฐได้เลย เนื่องจากแผนการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของรัฐ จะสามารถสำเร็จได้ด้วย งบประมาณที่ต้องใช้เป็นจำนวนมหาศาล ในปีหนึ่งๆ ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมมีอยู่เป็นจำนวน มาก ย่อมอาจส่งผลถึงปัญหาเศรษฐกิจของรัฐได้ อย่างไรก็ตามหลักของการช่วยเหลือผู้เสียหายอันเนื่องมาจาก การกระทำความผิดอาญาของรัฐนั้นไม่ได้หมายความว่ารัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในความผิดนั้นๆ ซึ่ง ความรับผิดชอบเหมือนเช่นความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่เดิม แต่รัฐจะเข้าไปช่วยในลักษณะของการสงเคราะห์ (Public Assistance Approach) มากกว่าที่จะใช้รูปแบบ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย (State Reparation Approach) ซึ่งอาจเห็นได้ชัดจากการพิจารณา ความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐ ซึ่งรัฐจะจ่ายในรูปของเงิน

(2.3) ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปในประเด็นนี้ได้ว่า การไม่มีกองทุนเยียวยาที่สามารถบังคับใช้ ในคดีลอบวางไฟไหม้เงินสามารถทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดต่อการช่วยเหลือผู้เสียหายได้ ดังนี้

(2.3.1) หากไม่มีกองทุนเยียวยาหรือการสนับสนุนทางการเงินที่มั่นคง อาจทำให้ ผู้เสียหายที่มีความต้องการในการช่วยเหลือต้องพบกับความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ และอาจส่งผล ให้มีผู้เสียหายที่มีความเดือดร้อนมากกว่าที่อื่นๆ และไม่สามารถรับการช่วยเหลือในทันทีได้

(2.3.2) การไม่มีกองทุนเยียวยาอาจทำให้มีการเพิ่มความเสี่ยงของการละเมิดสิทธิของ ผู้เสียหาย เนื่องจากขาดความสามารถในการรับการช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งอาจเป็นสิทธิที่ถูกปฏิเสธหรือ เข้าถึงได้ยาก

(2.3.3) การไม่มีกองทุนเยียวยาโดยรัฐ อาจทำให้มีความไม่มั่นใจในการแก้ไข สถานการณ์โดยผู้เสียหายอาจต้องหาวิธีในการฟื้นฟูตนเองหรือพึ่งพาการช่วยเหลือจากภาคเอกชนหรือผู้อื่นๆ ซึ่งไม่มั่นคงและอาจไม่เพียงพอ และทำให้ระบบยุติธรรมเสื่อมเสีย โดยมีผู้เสียหายที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือตามที่ ต้องการ ซึ่งอาจส่งผลให้มีความไม่พึงพอใจและข้อกังวลในระบบยุติธรรมได้ และในทางตรงข้ามการที่รัฐมี กองทุนเยียวยาที่สามารถบังคับใช้ในคดีลอบวางไฟไหม้เงินและการมีกองทุนเยียวยามีความสำคัญมากในการ

ช่วยเหลือผู้เสียหายการสร้างกองทุนเพื่อเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกลอกลงเป็นไอเดียที่มีความเหมาะสม และมีประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่อไปนี้

(ก) การมีกองทุนเยียวยาสามารถเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในระบบยุติธรรม และเพิ่มความเป็นธรรมในการช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกลอกลง

(ข) การมีกองทุนเยียวยาสามารถช่วยลดความเดือดร้อนให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการถูกลอกลง โดยมีการชดเชยที่เพียงพอสำหรับการเยียวยา การมีกองทุนเยียวยาสามารถช่วยลดความเดือดร้อนและความเดือดร้อนให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการถูกลอกลง โดยมีการชดเชยที่มั่นคงและเพียงพอสำหรับการเยียวยา เพราะจะสามารถลดความเครียดและความกังวลที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย โดยมีการชดเชยที่มั่นคงและเพียงพอสำหรับการเยียวยาการรับความช่วยเหลือจากกองทุนเยียวยาสามารถช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้เสียหายว่าพวกเขาไม่ได้อยู่คนเดียวในการแก้ไขปัญหา และมีการชดเชยที่เพียงพอสำหรับการเยียวยา

(ค) การมีเงินสนับสนุนจากกองทุนเยียวยาสามารถช่วยเร่งกระบวนการฟื้นตัวของผู้เสียหาย โดยช่วยให้พวกเขาสามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้เร็วขึ้น และเป็นการสร้างสังคมที่สงบและมีความเอื้อเฟื้อ เพราะช่วยเหลือจากกองทุนเยียวยาอาจสร้างสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อและสงบ โดยช่วยเพิ่มความเข้าใจและความสันติสุขในชุมชนที่ประสบภัย ทั้งการมีกองทุนเยียวยาจะส่งเสริมให้ผู้เสียหายมีโอกาสในการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยการช่วยเหลือในการซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น การศึกษา หรือการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ

(ง) การมีเงินสนับสนุนจากกองทุนเยียวยาสามารถช่วยเร่งกระบวนการฟื้นตัวของผู้เสียหายได้โดยมีผลว่า เงินที่สนับสนุนจากกองทุนเยียวยาของรัฐสามารถช่วยให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็น เช่น การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ หรือการศึกษา ซึ่งสามารถช่วยเร่งกระบวนการฟื้นตัวได้เร็วขึ้น ช่วยลดความเป็นกังวลและความเครียดต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เงินสนับสนุนจากกองทุนเยียวยาสามารถช่วยให้ผู้เสียหายสามารถฟื้นฟูชีวิตหลังจากเกิดความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้พวกเขาสามารถกลับคืนสู่สภาพปกติได้เร็วขึ้น ส่งผลให้มีความเชื่อมั่นและความมั่นคงในการใช้ชีวิต ดังนั้น เงินสนับสนุนจากกองทุนเยียวยาของรัฐ จึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยเร่งกระบวนการฟื้นตัวของผู้เสียหายและช่วยให้พวกเขากลับคืนสู่สภาพปกติได้เร็วขึ้น

(จ) การมีกองทุนเยียวยา เป็นโอกาสที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐและประชาชน โดยการกำหนดให้รัฐมีบทบาทในการสนับสนุนและการดูแลบริหารกองทุนเหล่านี้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

(2.3.4) มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยทุจริตทางการเงินได้ โดยเฉพาะไม่มีบทบัญญัติภายใต้กฎหมายฉบับนี้เรื่องการเยียวยาผู้เสียหาย ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเยียวยาผู้เสียหายไว้ ดังนี้

จากการศึกษาประเภทของการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยวางหลักเกณฑ์ว่า ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมต้องไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำผิด หรือทางอื่นใด โดยแบ่งประเภทของการชดเชยความเสียหายออกเป็นสองประเภท คือ ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความ

(ก) กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา ซึ่งพัฒนามาจากพื้นฐานในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของประชาชน เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีพื้นที่กว้างขวาง ประชาชนมีความรู้และความตระหนักในเรื่องสิทธิของตนเป็นอย่างดีความคิดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิของผู้บริโภคที่เรียกร้องให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และในการแก้ไขปัญหากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในแต่รัฐจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของรายละเอียดแต่ในใจความไม่มีความแตกต่างกันในแง่ของการกำหนดนโยบายในเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค⁶⁹

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคมีชื่อว่า Federal Consumer Protection Act (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแห่งสหพันธรัฐ) และมีกฎหมายที่กำกับดูแลกิจการพาณิชย์ของประเทศเพื่อเกิดความเป็นธรรมที่มีชื่อว่า The Federal Trade Commission Act (พระราชบัญญัติคณะกรรมการการค้าของรัฐบาลกลาง) และกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ชื่อ The Consumer Product Safety Act ซึ่งกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคระดับสหพันธรัฐโดยทั่วไปแล้วกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับระดับสหพันธรัฐที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐหรือFederal Trade Commission (FTC) เป็นผู้บังคับและกำกับการให้เป็นไปตามกฎหมายโดยมี Bureau of Consumer Protection ที่เป็นหน่วยงานภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ (FTC) ดูแลรับผิดชอบเรื่องการโฆษณาและการกระทำทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ หรือ (FTC) มีลักษณะกึ่งฝ่ายนิติบัญญัติและกึ่งฝ่ายตุลาการ เป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร มีอำนาจออกกฎระเบียบข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติให้ผู้ประกอบธุรกิจปฏิบัติตามมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจว่าการกระทำใดเป็นความผิดต่อกฎระเบียบ หรือข้อบังคับที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ (FTC) บัญญัติขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการกระทำอันไม่เป็นธรรมในทางการค้าเป็นหลัก แต่ต่อมากฎหมายได้ขยายไปควบคุมการโฆษณาที่ได้หลอกลวงหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดด้วย เพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ (FTC) จึงมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้โฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้ ในกรณีหากมีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความในโฆษณาเป็นเท็จ หรือเกินความจริง โดยสั่งให้มีการพิสูจน์เพื่อแสดงความจริง รวมทั้งให้คณะกรรมการมีอำนาจดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้

⁶⁹ ซอทิพย์ สุทธิวิภาต, ‘มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์แวนกันแดด’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2557) 17-18.

(ข) การหลอกลวงสินค้าบริการ Federal Trade Commission Act (Sec.12) ได้บัญญัติห้ามไม่ให้บุคคลห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท เผยแพร่หรือทำให้เกิดการเผยแพร่โฆษณาที่เกินความจริงหรือเป็นการหลอกลวง คือการการโฆษณาที่เป็นการหลอกลวงหรือการโฆษณาที่ทำให้เกิดการเข้าใจผิดรวมทั้งการกระทำด้วยวิธีการใดก็ตาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นหรือทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งทำให้เข้าใจผิดในเนื้อหาด้วย

(ค) การห้ามโฆษณาที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง Federal Trade Commission Act (Sec.13) กำหนดว่าเมื่อใดก็ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าแห่งสหพันธรัฐ (FTC) มีเหตุผลเชื่อมีการเผยแพร่โฆษณาปลอมหรือกำลังจะเผยแพร่โฆษณาที่ปลอม หรือโฆษณาที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง คณะกรรมการ มีอำนาจที่จะสั่งระงับหรือยกเลิกได้ หรือหากพบว่าการหลอกลวงดังกล่าวเป็นการละเมิดที่เกิดขึ้นจากเจตนาที่ฉ้อโกงหรือหลอกลวงก็จะมีผลทางอาญา มีโทษปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญหรือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁰

(ง) ประเทศสหรัฐอเมริกา มีพระราชบัญญัติแม่แบบเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการค้าที่เป็นการหลอกลวง คือ Uniform Deceptive Trade Practices Act (UDPA) เพื่อนำไปใช้เป็นแม่แบบในการออกกฎหมายภายในมลรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อให้กฎหมายมีความเป็นเอกภาพ โดยข้อกำหนดใน UDTPA จะเป็นการนำหลักทั่วไปเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและวิธีปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวงมากำหนดเป็นกรณีเฉพาะให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยUDPTA ได้กำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นการหลอกลวงของภาคเอกชนและภาครัฐที่ได้ทำไปในทางธุรกิจวิชาชีพ หรืออาชีพไว้ได้แก่ การหลอกลวงทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นสินค้าหรือบริการของผู้อื่น การหลอกลวงที่น่าจะทำให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดเกี่ยวกับแหล่งที่มาและคุณภาพของสินค้า การหลอกลวงที่น่าจะทำให้เกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ การหลอกลวงจากการใช้สัญลักษณ์หรือการตั้งชื่อ เกี่ยวกับ แหล่งที่มาเชิงภูมิศาสตร์เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ การให้ข้อมูลที่เป็นเท็จเกี่ยวกับคุณลักษณะ ส่วนประกอบ ประโยชน์ใช้สอยหรือปริมาณสินค้าบริการที่ไม่มีจริง รวมถึงการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จเกี่ยวกับขายสินค้าหรือบริการในทำนองเดียวกัน

(จ) ในคำตัดสินที่เป็นเอกฉันท์ซึ่งเผยแพร่ เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2564 ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาพลิกกลับทศวรรษของแบบอย่างของศาลชั้นต้นโดยพบว่า Sec.13 (b) ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการการค้าของรัฐบาลกลาง (พระราชบัญญัติ FTC) โดย AMG Capital Management, LLC v. FTC ศาลได้วินิจฉัยถึงมาตรฐานต่างๆของ Federal Consumer Protection Act (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแห่งสหพันธรัฐ) โดยเฉพาะในขั้นตอนการบริหารที่มีอยู่ใน มาตรา 5 และการชดใช้ของผู้บริโภคตามมาตรา 19

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแห่งสหพันธรัฐ ได้มุ่งหมายในการหาความรับผิดชอบในการชดเชยและการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้บริโภค ในกรณีที่การพิจารณาคดีจะจำกัด

⁷⁰ Federal Trade Commission Act Incorporating U.S. SAFE WEB Act amendments of 2006 (Unofficial version).

ความสามารถของคณะกรรมการในการขอรับการชดใช้ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ Sec.13 (b) ซึ่งเป็นวิธีการที่คณะกรรมการต้องการเรียกร้องค่าเสียหายทางการเงินอันเนื่องมาจากความได้เปรียบและเสียเปรียบ ซึ่งเป็นอำนาจบังคับใช้ของคณะกรรมการอื่นๆที่ได้บัญญัติไว้ใน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคแห่งสหพันธรัฐ⁷¹

4.3 ปัญหาการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ธนาคารแห่งประเทศไทยควรมีประกาศในการควบคุมการใช้ Application ของธนาคารโดยธนาคารแห่งประเทศไทยมีบทบาทในการออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการให้ธนาคารสามารถอายัดบัญชีผู้เสียหายได้โดยทันที โดยกำหนดหน้าที่ให้สถาบันการเงินปฏิบัติหน้าที่ตามประกาศดังกล่าว รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง ข้อมูลบัญชีเงินฝาก และหรือรายการเดินบัญชี และหรือประวัติของลูกค้า การเปิดและปิดบัญชี ข้อมูลการสื่อสารอื่น ๆ ใน Application ของธนาคาร รวมทั้งเงื่อนไขอื่นใดใน Application นั้นๆ ให้หน่วยงานภาครัฐทราบทันทีในเวลาที่สถาบันการเงินได้รับแล้วให้อายัดทันที และหรือให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวกับธนาคารแห่งประเทศไทย และหรือกระทรวงดิจิทัล และหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อหามาตรการป้องกันการใช้อบัญชีของลูกค้าธนาคาร หรือบัญชีของบุคคลอื่น เพื่อการโอนเงินที่ผิดกฎหมาย อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และความเชื่อมั่นในการให้บริการของธนาคารของประเทศไทย และความเชื่อมั่นของลูกค้าที่มีต่อสถาบันการเงินของประเทศไทยในภาพรวม

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีออกกฎหมาย ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 เนื่องจากในปัจจุบันมีการใช้วิธีการทางเทคโนโลยี หลอกลวงประชาชนทั่วไปผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ จนทำให้ประชาชนสูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก และผู้หลอกลวงได้โอนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวผ่านบัญชีเงินฝาก บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่นต่อไปเป็นทอดๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อปกปิดหรืออำพรางการกระทำความผิด ซึ่งแต่ละวันประชาชนผู้สุจริตถูกหลอกลวงจำนวนมากและมีมูลค่าความเสียหายสูงมาก และการหลอกลวงดังกล่าวซึ่งเป็นการกระทำความผิดได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างและเป็นอันตรายร้ายแรง ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยในเฉพาะบทบัญญัติในมาตรา 4 ของพระราชกำหนดฉบับนี้ ที่ให้สถาบันการเงินและ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นชอบร่วมกัน โดยระบบหรือ

⁷¹ U.S. Supreme Court Limits the FTC's Authority to Seek Monetary Relief in Deceptive Practices Enforcement Cases Federal Trade Commission Act Incorporating U.S. SAFE WEB Act amendments of 2006 (Unofficial version).

กระบวนการเปิดเผยแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ตั้งแต่มีการบังคับใช้จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นแต่อย่างใด

โดยเมื่อวิเคราะห์ว่าสาเหตุใดที่ทำให้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินเกิดขึ้นได้ยากนั้น จากการศึกษาพบว่าในประเทศไทยการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินไม่ได้ถูกกำหนดโดยตรงโดยกฎหมาย เนื่องจากที่ผ่านมาหากมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันก็มักเป็นเรื่องของนโยบายภายในของสถาบันการเงินและการทำงานร่วมกันในวงจรรูทกิจทางการเงิน เพื่อให้สามารถรับมือกับความจำเป็นและความสำคัญของข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินแต่ละราย โดยใช้กระบวนการและมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับได้ ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินระหว่างสถาบันการเงินนั้น โดยพบปัญหาว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินมีการใช้เทคโนโลยีและมาตรฐานที่ต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความต้องการและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละสถาบันการเงิน โดยอาจมีการใช้เทคโนโลยีเชิงพื้นฐานเช่น FTP (File Transfer Protocol) หรือ SFTP (Secure File Transfer Protocol) หรือการใช้ระบบบริการข้อมูลในรูปแบบของเว็บเซอร์วิส (web services) เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพและ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยข้อมูล (Data Privacy and Security Laws) เพื่อรักษาความลับและปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า และอาจมีการต้องปฏิบัติตามกฎหมายทางการเงินเพื่อป้องกันการฟอกเงินและการป้องกันการฉ้อโกงทางการเงินด้วย

4.3.1 การแลกเปลี่ยนข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันภาครัฐให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูประบบ บริหารจัดการองค์กรและมีการพัฒนาเพื่อให้การบริการภาครัฐมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมุ่งหวังให้มีการบริการภาครัฐที่เป็นรูปธรรม รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ทันสมัย และโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ข้อมูลและการบริการภาครัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ซึ่งจากการดำเนินงานภาครัฐที่ผ่านมา เห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานภาครัฐได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้และมีการพัฒนาโดยมีมาตรฐานแตกต่างกันทั้งในด้านข้อมูลและการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย รวมถึงมีความไม่พร้อมในโครงสร้างพื้นฐานของหน่วยงาน ทำให้ระบบที่มีอยู่ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงให้เกิดบริการแก่ประชาชนและภาคธุรกิจได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น ภาครัฐจึงได้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ (Government Information Network) หรือที่เรียกโดยย่อว่า GIN ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐเกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนและก้าวไปสู่การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบและเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง ระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐเกิดขึ้นเพื่อพัฒนาเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศภาครัฐให้เป็นรูปธรรมและมีคุณภาพ ให้สามารถรองรับงานให้บริการประชาชนงานให้บริการเชิงพาณิชย์ ในทุกรูปแบบอย่างทันต่อความต้องการของภาคธุรกิจ และรองรับการเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศระหว่างหน่วยงาน

ภาครัฐทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่าระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐเป็น โครงสร้างพื้นฐานระบบแรกของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั่นเอง

ระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐคืออะไร ระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ คือ การให้บริการเครือข่ายสารสนเทศแก่ หน่วยงานภาครัฐในลักษณะบูรณาการเป็นระบบเครือข่ายสารสนเทศที่เชื่อมต่อกระทรวงจนถึงระดับกรมและหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่รองรับการใช้งานหลากหลายรูปแบบทั้งระบบงานภายในและการบริการ ประชาชน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและรองรับปริมาณข้อมูลข่าวสารของรัฐ โดยมีการบริหารจัดการอย่างมี มาตรฐาน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังบริการกลางต่าง ๆ (Common Service) ของงานภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ วัตถุประสงค์ของการมีระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ คือ เพื่อขยายเครือข่าย สารสนเทศกลางให้ครอบคลุมส่วนราชการให้มีระบบเครือข่ายข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่มีความมั่นคงปลอดภัยรวดเร็ว ให้แก่ทุกส่วนราชการและให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ต่อเนื่อง และเพื่อสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการและบริการ ภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยจัดให้มีการรับส่งและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างส่วนราชการ เพื่อลดความ ซ้ำซ้อนของระบบฐานข้อมูลและลดการใช้งานระบบเครือข่าย รวมถึงสามารถบูรณาการระบบ บริการภาครัฐที่ส่วนราชการสามารถใช้งานร่วมกันได้ ระบบบริการภาครัฐที่ส่วนราชการสามารถใช้งานร่วมกันได้ (Common Service) บนระบบเครือข่าย สื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ จากการพัฒนาเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐที่มีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานเพื่อบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุม หน่วยงานภาครัฐอย่างมีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการมีระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ คือ การมีเครือข่าย สื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐที่เชื่อมต่อระดับกระทรวง กรม และหน่วยงานภูมิภาคที่สามารถรองรับปริมาณข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ ทำให้ภาครัฐสามารถปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

ซึ่งในการแลกเปลี่ยนข้อมูลของหน่วยงานรัฐ รัฐก็มีความพยายามที่จะทำให้ตนเองกลายเป็น “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” หรือ E- government หรือที่เราเรียกอย่างอื่น เช่น รัฐบาลออนไลน์ รัฐบาลดิจิทัล ที่เน้นการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบริการสาธารณะของภาครัฐโดยจุดประสงค์ของการจัดตั้งรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีอยู่หลายประการ แต่วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญเลย คือ เพื่อมุ่งเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศระหว่างเครือข่ายหน่วยงานรัฐและส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลของ เพื่อใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขยายขีดความสามารถของรัฐในการให้บริการประชาชน และให้ภาครัฐกิจได้รับบริการที่รวดเร็ว ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสารสนเทศและการให้บริการภาครัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เกิดความพึงพอใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานของรัฐ ลดขั้นตอนการทำงานและงบประมาณที่ซ้ำซ้อน และตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ จึงอาจเรียกได้ว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะเป็น

ตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสามฝ่าย คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชนเข้าด้วยกันในการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีความใกล้ชิดกับภาครัฐมากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อการสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงานและการทำงานของระบบราชการ เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลและการเพิ่มช่องทางการตรวจสอบให้กับประชาชนซึ่งจะนำไปสู่การลดการคอร์รัปชันได้ เช่น ในปัจจุบันรัฐบาลไทยเองก็ได้ตระหนักและเริ่มมีการดำเนินการตามแนวรัฐบาลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จาก มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขนาดใหญ่ไปพร้อมกับการพัฒนาความสามารถของเทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้งรัฐบาลไทยยังได้วางนโยบายก้าวสู่การเป็น “รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์” เพื่อมุ่งให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงในเวทีโลก ที่มุ่งจะยกระดับสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มีการดำเนินงานแบบอัจฉริยะ ให้บริการโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม ในหลายหน่วยงานของไทยก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ความพร้อมของบุคลากร คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในทางปฏิบัติ และการขาดการรับทราบสนับสนุนจากภาครัฐส่วนกลางอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มีกรอบแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในการพัฒนาระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ มีอยู่ด้วยกัน 6 ปัจจัยหลัก ๆ คือ

ปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารระดับสูง กล่าวคือ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจะเป็นแรงผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นเรื่องใหม่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย และการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานรัฐจะต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อส่งเสริมบุคลากรในการฝึกอบรมเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ในการนำมาใช้พัฒนาและปรับปรุงระบบบริหารจัดการของหน่วยงาน

ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยด้านบุคลากรและความรู้ความเข้าใจของบุคลากร หากหน่วยงานของรัฐมีบุคลากรที่มีทักษะ มีความสามารถ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอ และช่วยพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบุคลากรอื่น ๆ ในหน่วยงาน รวมทั้งบุคลากรมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กร ยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรม มีการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศให้กันแล้ว จะนำไปสู่ประโยชน์ในการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่สาม คือ ปัจจัยนโยบายภาครัฐและความชัดเจนของกฎระเบียบที่รองรับความชัดเจนด้านนโยบายภาครัฐและกฎระเบียบที่รองรับจะทำให้เกิดการกำหนดกรอบแนวทางมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ชัดเจน และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยที่สี่ คือ ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศภาครัฐและโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อสารโทรคมนาคม หากมีการจัดระบบงานอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการให้บริการภาครัฐและระบบเครือข่ายสารสนเทศภาครัฐที่

สมบูรณ์แล้ว จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วจึงนี้ ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐให้ได้มาตรฐานและสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐได้ เพราะหากสามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันในลักษณะโครงข่ายข้อมูลที่เชื่อมต่อถึงกันได้แล้ว จะทำให้เกิดกระบวนการทำงานเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจัยที่ห้า คือ ปัจจัยด้านระบบความปลอดภัยของการเก็บข้อมูลส่วนตัว ปัญหาความปลอดภัยของข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัญหาหลัก คือ ประการแรก ความไม่มั่นใจในระบบการเก็บข้อมูล ซึ่งเกิดความกังวลว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะรั่วไหลและนำไปสู่การล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ประการที่สอง คือ ความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูล โดยเฉพาะปัญหาทางด้านไวรัสและแฮกเกอร์หรืออาชญากรรมที่เกิดจากเทคโนโลยีหรือการหลอกลวงทางไซเบอร์ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะใช้บริการส่งข้อมูลหรือทำคำร้องขอใด ๆ ผ่านระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

ปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยปัญหาด้านเทคนิค การวางแผน และจัดทำเนื้อหา เนื่องจากปัจจุบันการเผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการบางแห่งยังมีปัญหาของการดาวน์โหลดเว็บไซต์ที่ต้องใช้เวลานานและไม่สามารถเข้าเว็บไซต์นั้นได้ หรือปัญหาในเรื่องการวางแผนจัดทำเนื้อหาและรูปแบบเว็บไซต์ของแต่ละกระทรวงและหน่วยงานในสังกัดไม่เป็นเอกภาพ ข้อมูลมีลักษณะซ้ำซ้อน จนทำให้ประชาชนที่เข้ามาดูข้อมูลเกิดความสับสน จากปัญหาตรงนี้ภาครัฐจึงควรมีการเร่งแก้ปัญหา จัดอบรมด้านเทคนิคและการจัดทำเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและไปในทิศทางเดียวกันทุกหน่วยงาน⁷² โดยในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยโดยฝ่ายกำกับและตรวจสอบความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กำลังพัฒนาระบบตรวจจับธุรกรรมเพื่อระงับยับยั้งการโอนเงินและระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินที่เป็นไปตาม พระราชกำหนดฯ แลกเปลี่ยนข้อมูลและระงับธุรกรรม หรือฟродริจิสทรี ดำเนินการโดยบริษัท เนชั่นแนล โอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด ภายใต้สมาคมธนาคารไทย

4.3.2 บทบาทและการดำเนินการของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ในการแก้ไขปัญหากลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงิน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันกฎหมายยังไม่มีชัดเจนในเรื่องการถ่ายโอนข้อมูลซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ต้องดำเนินการ จึงถือเป็นช่องว่างในการจะบังคับใช้กฎหมายให้สมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีระบบการยืนยันตัวตนตามบัตรประชาชนซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติป้องกันการและปราบปรามการฟอกเงิน ดังนั้นประเด็นเรื่องการส่งข้อมูลระหว่างกัน หรือการโอนข้อมูลจึง ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการตรวจสอบข้อมูลลูกค้าอย่างทันสมัยและเพียงพอ และจากการศึกษาผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่า

(1) ปัจจุบันภัยทุจริตทางการเงินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและหลากหลายรูปแบบ เช่น SMS หลอกลวงแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แอปพลิเคชันให้สินเชื่อปลอม และแอปพลิเคชันดูดเงิน ภัยหลอกลวงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนต้องสูญเสียทรัพย์สิน หรือรายได้ที่เก็บออม รวมทั้งขาดความมั่นใจในการใช้บริการทางการเงินดิจิทัล

⁷² บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, 'บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง' (รายงานงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2562).

ของสถาบันการเงิน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำธุรกรรมทางการเงินในระยะต่อปี โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกภาคสถาบันการเงินเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง บนหลักการป้องกัน ตรวจจับ และตอบสนองรับมือ เพื่อลดช่องทางของมิจฉาชีพ และช่วยแก้ไขปัญหาให้ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อภัยการเงิน รวมทั้งกำชับให้ สถาบันการเงินเร่งจัดการปัญหาให้ประชาชนโดยเร็ว ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในบางส่วน เช่น การร่วมมือระหว่าง คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และศูนย์ประสานงานด้านความมั่นคงปลอดภัยเทคโนโลยีสารสนเทศภาคธนาคาร (TB-CERT) ปิด SMS ที่แอบอ้างชื่อเป็นสถาบันการเงิน เพื่อป้องกันมิจฉาชีพใช้แอบอ้างติดต่อประชาชน ซึ่งทำให้ภัยหลอกลวงทาง SMS เหล่านี้ลดลง อย่างไรก็ตาม การจัดการและแก้ปัญหาภัยการเงินในปัจจุบันยังมีจุดที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะการเข้าถึงประชาชนของมิจฉาชีพที่ได้หลายช่องทางและหลายรูปแบบ กระบวนการอภัยบัญชีผิดปกติกของสถาบันการเงินที่ยังใช้เวลานาน การซื้อขายบัญชีม้าที่ยังมีอยู่จำนวนมาก ตลอดจนการแก้ไขปัญหาให้ผู้เสียหาย และธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ออกแนวนโยบายเป็นชุดมาตรการจัดการภัยทุจริตทางการเงินที่ดูแลตลอดเส้นทางการทำธุรกรรมทางการเงิน โดยกำหนดเป็นแนวปฏิบัติขั้นต่ำให้สถาบันการเงินทุกแห่งปฏิบัติตามเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยมีการรักษาสมดุลระหว่างการบริหารจัดการความเสี่ยงกับการส่งเสริมบริการทางการเงินดิจิทัล ซึ่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่า มาตรการชุดนี้จะช่วยให้สถาบันการเงินป้องกันความเสี่ยงและแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ชุดมาตรการด้านการป้องกัน ตรวจจับ ตอบสนองและรับมือ สรุปลงสาระสำคัญได้ ดังนี้

(1.1) มาตรการป้องกัน เพื่อปิดช่องทางที่มิจฉาชีพจะเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นให้สถาบันการเงินงดการส่งลิงก์ทุกประเภทผ่าน SMS อีเมล และงดส่งลิงก์ขอข้อมูลสำคัญ เช่น ชื่อผู้ใช้งาน รหัสผ่าน และเลขบัตรประชาชนผ่านโซเชียลมีเดีย จำกัดจำนวนบัญชีผู้ใช้งาน mobile banking (username) ของแต่ละสถาบันการเงินให้ใช้ได้ไม่ 1 อุปกรณ์เท่านั้น โดสถาบันการเงินย ต้องจัดให้มีการแจ้งเตือนผู้ใช้บริการ mobile banking ก่อนทำธุรกรรมทุกครั้ง และพัฒนาระบบความปลอดภัยบน mobile banking ให้เท่าทันภัยการเงินรูปแบบใหม่อยู่ตลอดเวลา ตลอดจนต้องยกระดับความเข้มงวดในกระบวนการยืนยันตัวตนขั้นต่ำด้วยการใช้เทคโนโลยีเปรียบเทียบข้อมูลอัตลักษณ์ทางกายภาพของลูกค้า (biometrics) เช่น สแกนใบหน้า ในกรณีลูกค้าขอเปิดบัญชีโดยผ่านแอปพลิเคชันของ สง. (non-face-to-face) หรือทำธุรกรรมผ่าน mobile banking ในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น โอนเงินมากกว่า 50,000 บาท หรือปรับเพิ่มวงเงินทำธุรกรรมต่อวันเป็นตั้งแต่ 50,000 บาท ขึ้นไป นอกจากนี้ จะกำหนดเพดานวงเงินถอน/โอนสูงสุดต่อวันให้เหมาะสมตามระดับความเสี่ยงของกลุ่มผู้ใช้บริการแต่ละประเภท โดยลูกค้าสามารถขอปรับได้ตามความจำเป็น และต้องยืนยันตัวตนอย่างเข้มงวด

(1.2) มาตรการตรวจจับและติดตามบัญชี หรือธุรกรรมต้องสงสัย เพื่อให้สถาบันการเงินช่วยจำกัดความเสียหายได้เร็วขึ้น และลดการใช้บัญชีม้า ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขการตรวจจับและติดตามธุรกรรมเข้าข่ายผิดปกติ หรือกระทำความผิด เพื่อให้สถาบันการเงิน รายงานไปสำนักงาน

ปง. รวมทั้งให้สถาบันการเงินต้องมีระบบตรวจจับและติดตามบัญชี หรือธุรกรรมต้องสงสัยแบบ near real-time เพื่อให้สามารถระงับธุรกรรมได้ทันทีเป็นการชั่วคราวเมื่อตรวจพบ

(1.3) มาตรการตอบสนองและรับมือ เพื่อจัดการปัญหาให้ผู้เสียหายได้เร็วขึ้น ให้สถาบันการเงินทุกแห่งต้องมีช่องทางติดต่อเร่งด่วน (hotline) ตลอด 24 ชั่วโมง แยกจากช่องทางให้บริการปกติ เพื่อให้ผู้ใช้บริการแจ้งเหตุได้โดยเร็ว รวมทั้งให้ดูแลรับผิดชอบผู้ใช้บริการ หากพบว่าความเสียหายเกิดจากข้อบกพร่องของสถาบันการเงิน

อย่างไรก็ดี การดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่การจัดการและแก้ไขภัยทางการเงินได้อย่างเบ็ดเสร็จขึ้น ต้องอาศัยพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ซึ่งเมื่อมีผลบังคับใช้จะช่วยแก้ไขข้อจำกัดและอุปสรรคได้เพิ่มเติม ทั้งด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลธุรกรรมต้องสงสัยระหว่างสถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้คล่องตัวขึ้น การระงับการทำธุรกรรมโดยสถาบันการเงินได้ทันที และการกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับบัญชีม้าที่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งยังต้องบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วต่อไป ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการนำระบบงานดังกล่าวมาใช้กับทุกสถาบันการเงิน โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้ทุกธนาคารนำระบบนี้มาปรับปรุงและใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันต่อไป⁷³

(2) การยกระดับมาตรการจัดการภัยทุจริตทางการเงิน ประกอบด้วยมาตรการ 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 การยกระดับการจัดการบัญชีม้า โดยปรับจากการดำเนินการระดับ "บัญชี" เป็นระดับ "บุคคล" รวมถึงการจัดการบัญชีต้องสงสัยได้เร็วขึ้น และดำเนินการเข้มข้นขึ้นทั้งบัญชีในปัจจุบันและการเปิดบัญชีใหม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(2.1) การกวาดล้างบัญชีม้าในระบบ ด้วยการจัดการทุกบัญชีในทุกธนาคารของเจ้าของบัญชีต้องสงสัย โดยธนาคารจะใช้ข้อมูลจาก 3 แหล่ง ได้แก่

(2.1.1) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)

(2.1.2) ระบบข้อมูล Central Fraud Registry (CFR) และ

(2.1.3) ข้อมูลบัญชีที่ธนาคารตรวจสอบว่ามีพฤติกรรมต้องสงสัย เช่น บัญชีที่โอนเงินเข้า-ออกมูลค่าน้อยในเวลาสั้นๆ หลายครั้งก่อนมีเงินโอนเข้า-ออกมูลค่าสูง เพื่อจัดระดับความเสี่ยงในการดำเนินการกับบัญชีเหล่านั้น ซึ่งทุกธนาคารจะมีมาตรฐานเดียวกัน เช่น การระงับการใช้บัญชีผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ทันที พิสูจน์ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมตามระดับความเสี่ยง ซึ่งจะทำให้การกวาดล้างบัญชีม้าทำได้ครอบคลุมและรวดเร็วขึ้น

⁷³ ผู้จัดการออนไลน์, 'ธนาคาร 8 แห่งเปิดศูนย์รับแจ้งเหตุภัยทางการเงินจากมิถุนาซีฟ ประชาชนผู้ประสบภัยโทร.ได้ 24 ชั่วโมง' (ผู้จัดการออนไลน์, 7 มีนาคม 2566) <<https://mgronline.com/uptodate/detail/9660000021361>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

(2.2) การเพิ่มความเข้มงวดในการเปิดบัญชีใหม่ให้กับผู้ที่มีความเสี่ยงสูงหรือมีพฤติกรรมผิดปกติ เพื่อป้องกันการเกิดบัญชีม้าใหม่ โดยธนาคารจะตรวจสอบความเสี่ยงของลูกค้าจากฐานข้อมูล 3 แหล่งข้างต้น หากพบลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงมาเปิดบัญชี ทุกธนาคารต้องดำเนินการตามระดับความเสี่ยงด้วยมาตรฐานเดียวกัน เริ่มตั้งแต่ต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการตรวจสอบข้อเท็จจริงระดับเข้มข้น ไม่ให้เปิดบัญชีผ่านช่องทางออนไลน์ ให้เปิดบัญชีแบบมีเงื่อนไขไม่ให้ใช้บริการผ่านช่องทาง mobile banking ไปจนถึงการปฏิเสธไม่ให้เปิดบัญชีทุกช่องทาง ทั้งแบบออนไลน์และที่สาขา

ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ออกหนังสือเวียน เรื่อง การเพิ่มความเข้มงวดในการจัดการบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ในกรณีลูกค้ามีความเสี่ยงสูงหรือใช้บัญชีที่มีลักษณะหรือพฤติกรรมผิดปกติ เพื่อให้ธนาคารนำข้อมูลรายชื่อบุคคลที่มีความเสี่ยงในระบบ CFR มาใช้ข้ามธนาคาร เพื่อดำเนินการกับบัญชีต้องสงสัยได้ครอบคลุมและรวดเร็ว รวมทั้งเป็นมาตรฐานเดียวกัน⁷⁴

กลุ่มที่ 2: การมีผลิตภัณฑ์หรือบริการเพิ่มเติมเพื่อดูแลธุรกรรมของลูกค้าให้ปลอดภัยมากขึ้นธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารมีผลิตภัณฑ์หรือบริการเพิ่มเติมเพื่อดูแลให้ลูกค้าใช้บริการดิจิทัลได้ปลอดภัยขึ้น ได้แก่ การถือครองเงินที่ห้ามทำธุรกรรมออนไลน์ โดยการปลดถือครองเงินดังกล่าวให้ทำได้ยากขึ้น และ/หรือการปรับลดวงเงินต่อครั้งในการสแกนใบหน้าการทำธุรกรรมบน mobile banking ต่ำกว่า 50,000 บาท นอกจากนี้ ธนาคารแต่ละแห่งจะเสนอบริการเพื่อดูแลลูกค้าเพิ่มเติมได้ เช่น การโอนเงินที่อาศัยบุคคลอื่นช่วยอนุมัติ (double authorization) การโอนเงินเฉพาะรายชื่อที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะเริ่มเห็นการให้บริการตั้งแต่ไตรมาส 4 ของปี 2567

4.3.3 บทบาทและการดำเนินการของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) ในการแก้ไขปัญหาการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงิน

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) ควรมีการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกับสถาบันการเงิน เพื่อพัฒนาระบบการรักษาความมั่นคงปลอดภัย และมาตรการการป้องกันเทคโนโลยี ในการหาศูนย์รวมระวังภัยจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ให้มีระบบตรวจจับ ป้องกัน การโอนเงินอันโนมิตีที่รวดเร็วทันต่อการปฏิบัติการของกลุ่มมิจฉาชีพ ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ อาจประสานความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อปราบปรามกลุ่มมิจฉาชีพเป็นกรณีพิเศษ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) ได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ครั้งที่ 2/2566 เพื่อเร่งรัดทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปราบปรามอาชญากรรมออนไลน์ โดยที่ประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับตาม พ.ร.ก. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 และพิจารณากระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในการระงับยับยั้ง

⁷⁴ หนังสือเวียนธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผตท.(01) ว 384/2567 เรื่อง การเพิ่มความเข้มงวดในการจัดการบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ในกรณีลูกค้ามีความเสี่ยงสูงหรือใช้บัญชีที่มีลักษณะหรือพฤติกรรมผิดปกติ.

ธุรกรรมที่ต้องสงสัยและช่องทางสำหรับให้บริการประชาชนอย่างสะดวกและรวดเร็วที่ผ่านมาหลัง พ.ร.ก. มีผลบังคับใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ โดยที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ เรื่อง ระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลฯ ระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสมาคมธนาคารไทยอยู่ระหว่างพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล ITMX ซึ่งที่ประชุมมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเร่งรัดการจัดทำระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่าง ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ซึ่งที่ประชุมมอบหมายให้สำนักงาน กสทช. เร่งพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ เพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมออนไลน์ และกรณีที่เกี่ยวข้องวิธีการและช่องทางในการแจ้งเหตุอันควรสงสัย และรับส่งข้อมูล ของสถาบันการเงินกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการพัฒนาระบบ Banking เชื่อมต่อกับระบบ ITMX ของสถาบันการเงิน เพื่อเป็นช่องทางรับแจ้งเหตุอันควรสงสัย และให้ ปปง. และ DSI พิจารณาช่องทางในการรับแจ้งเหตุอันควรสงสัยและการรับส่งข้อมูลกับสถาบันการเงินด้วย โดยมีการกำหนดวิธีการและช่องทางในการแจ้งเหตุอันควรสงสัย และรับส่งข้อมูล ของผู้ให้บริการโทรศัพท์ฯ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยระบบ banking ของตำรวจจะเชื่อมต่อกับระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลของ กสทช. ด้วยเพื่อรับแจ้งเหตุอันควรสงสัย และกำหนดให้มีวิธีการและช่องทาง ของสถาบันการเงินฯ ในการรับแจ้งจากผู้เสียหาย โดยหน่วยงานได้ร่วมกันดำเนินงานตามพระราชกำหนดฯ ซึ่งนายชัยวุฒิฯ ได้แจ้งว่า คณะกรรมการได้เห็นชอบแนวทางตามที่เสนอและขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาลดความเดือดร้อนให้ประชาชนโดยเร็วต่อไป⁷⁵

4.3.4 กระบวนการภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำแผนและมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ โดยมีข้อบังคับให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่และรับผิดชอบในการจัดทำแผนและมาตรการดังกล่าว รวมถึงมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาของเทคโนโลยีและการสืบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาบางอย่างที่อาจเกิดขึ้น เช่น การขาดความชัดเจนในการประยุกต์ใช้กฎหมายที่อาจมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินการของมาตรการที่จะถูกใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งอาจทำให้มีความไม่ชัดเจนในการดำเนินการและไม่มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ การขาดการสนับสนุนทรัพยากร เนื่องจากในการดำเนินการมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดทำแผนและมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การขาดการจัดทำแผน

⁷⁵ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, ‘ชัยวุฒิ เร่งปราบปรามอาชญากรรมออนไลน์เดือน พ.ค. ระดมจับคนขายบัญชีม้า ซิมม้าแล้วกว่า 200 ราย’ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 23 มิถุนายน 2566)
<<https://shorturl.asia/zhNFU>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

และมาตรการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีความจำกัดในเรื่องของการบูรณาการของทรัพยากรและข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่างกัน ความยากลำบากในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เนื่องจากธุรกิจและกิจกรรมอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีลักษณะที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงได้เร็วซึ่งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและประสานงานในการดำเนินการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความเสถียรและมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

รัฐในฐานะที่เป็นผู้ปกครองดูแลประชาชนภายในรัฐ ย่อมมีภารกิจในการปกป้องคุ้มครองประชาชนที่อยู่ภายในรัฐให้มีสวัสดิภาพ มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินโดยการสร้างมาตรการในการคุ้มครองความปลอดภัยผ่านกลไกของกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหากรัฐไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนภายในรัฐได้ รัฐจึงต้องมีหน้าที่ในการร่วมรับผิดชอบในความบกพร่องดังกล่าวของรัฐด้วยประการสำคัญรัฐและหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ที่เหมาะสมกับเหตุอาชญากรรมตลอดกระบวนการทางกฎหมายและวางมาตรการต่างๆ เพื่อลดความไม่สะดวกทั้งปวงของเหตุอาชญากรรมให้เหลือน้อยที่สุด ปกป้องและวางมาตรการให้ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหรือของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีและการปฏิบัติตามคำสั่งศาล หรือมาตรการเยียวยาของรัฐโดยเร่งด่วนเพื่อให้ความเสียหายสิ้นสุดโดยรวดเร็วที่สุด

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมที่เป็นการใช้วิธีการทางเทคโนโลยีหลอกลวงประชาชนผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ จนทำให้ประชาชนสูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมากโดยกำหนดให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ประกอบกับตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ปัญหาอาชญากรรมอยู่คู่กับสังคม อยู่เรื่อยมาและนับว่ามีความรุนแรงขึ้นไปตามรูปแบบการพัฒนาของสังคม การก่ออาชญากรรมในแต่ละครั้งย่อมทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมอยู่เสมอ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมก็คือผู้เสียหาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือจากผลกระทบของการก่ออาชญากรรมในสังคมได้ และรัฐในฐานะเป็นผู้ปกครองดูแลบ้านเมือง ประชาชน ควบคุมการก่ออาชญากรรม รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของสังคมให้มีความสงบเรียบร้อย และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่เมื่อรัฐไม่สามารถดูแลควบคุมอาชญากรรมได้หากมีผู้เสียหายจากอาชญากรรม รัฐต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือผู้เสียหายนั้นด้วยในฐานะประชาชนที่รัฐต้องปกป้องดูแล จึงได้มีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายขึ้นมาโดยจากการศึกษาแนวคิดในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายโดยรัฐได้มีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการกล่าวคือรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงควรต้องรับผิดชอบชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหตุอาชญากรรม เพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ และเป็นการขยายการบริการด้านสวัสดิการสังคม ด้วย

ความคิดที่ว่ารัฐควรที่จะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ประกอบกับ เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องควบคุมให้พลเมืองได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายอันเป็นมูลฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะผู้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ปกครอง และรัฐควรมีส่วนรับผิดชอบในกรณีที่ไม่สามารถให้ความคุ้มครอง หรือพิทักษ์สิทธิของพลเมืองได้ตามสมควร

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการหลอกลวงดังกล่าว ถึงว่าแม้รัฐบาลจะตื่นตัวและเอาใจจริงเอาใจสั่งในการเร่งติดตามกวาดล้างจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีด้วยการออกพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 เพื่อจัดการแก้ไขปัญหายักษ์ฉ้อโกงเงินออนไลน์นี้เป็นการเฉพาะ และมีการจัดตั้งศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อีกทั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ หรือ AOC บูรณาการ การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้บริการ 24 ชั่วโมง แบบ One – Stop Service เพื่อความรวดเร็วในการรับแจ้งเหตุ อาศัย ระงับ ยับยั้งการโอนเงิน จากบัญชีเหยื่อไปสู่บัญชีม้าหรือบัญชีธนาคารของกลุ่มมิจฉาชีพ เพื่อติดตามจับกุมคนร้าย ลดความเสียหาย เร่งติดตามนำเงินกลับคืนให้กับเหยื่อที่ถูกฉ้อโกงและขยายผลสู่การปราบปรามกลุ่มขบวนการผู้กระทำความผิดแล้วก็ตาม แต่จะเห็นได้ว่ามาตรการรวมถึงกฎหมายยังคงตามมิจฉาชีพไม่ทัน และแทบจะไม่มีโอกาสที่จะได้รับเงินที่สูญไปกลับคืนมา

และจากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้การติดตามเงินของผู้เสียหายได้ยากยากหลังตกเป็นเหยื่อแก๊งคอลเซ็นเตอร์ มีสาเหตุเนื่องจากความล่าช้าในการสกัดระงับการโอนเงิน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากความไม่รู้ตัวว่าถูกมิจฉาชีพหลอกโอนเงิน รวมถึงความล่าช้าในขั้นตอนการแจ้งเหตุที่ผู้แจ้ง ขาดข้อมูลและต้องใช้เวลาไล่เลียงลำดับเหตุการณ์ การตรวจสอบยืนยันพิสูจน์ตัวตนของผู้เสียหายแต่ละรายที่มีความรวดเร็วและความล่าช้าแตกต่างกัน อีกทั้งพบว่าในปัจจุบันรูปแบบของขบวนการมิจฉาชีพมักทำเป็นขบวนการข้ามชาติ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามจับกุมของเจ้าหน้าที่ โดยศูนย์บัญชาการและหัวหน้าขบวนการใหญ่และบัญชีรับเงินปลายทางจะอยู่ต่างประเทศ ขณะที่เครือข่ายที่อยู่ในประเทศจะมีเพียงผู้ร่วมขบวนการและบัญชีม้าที่คอยรับโอนเงิน ก่อนจะยกย้ายถ่ายโอนต่อไปยังบัญชีม้าอื่นเป็นทอด ๆ โดยมีบัญชีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วยเพื่อตบตาสร้างความสับสนหน่วงเวลาในการติดตาม แกะรอยการโอนเงินของกลุ่มขบวนการ ก่อนที่จะถูกโอนถึงบัญชีสุดท้ายปลายทางที่อยู่ต่างประเทศ ซึ่งทั้งหมดจะใช้เวลารวดเร็วจึงยากต่อการติดตามเงินเหยื่อผู้เสียหายได้เวลาสั้นๆ นอกจากนั้นพบว่าผู้กระทำความผิดจะใช้วิธีการโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการหลอกลวงไปยังบัญชีม้า เพื่อป้องกันการตรวจสอบเส้นทางการเงินและยังพบพฤติกรรมการ “ฟอกเงิน” ด้วยการซื้อสังหาริมทรัพย์ หลายประเภท มีการจ่ายค่าสินค้าที่สั่งซื้อจากต่างประเทศหรือนำไปแลกเปลี่ยนซื้อขาย เป็นเงินดิจิทัล หรือเงินในสกุลคริปโต ส่วนในเรื่องการการติดตามเงินคืนให้กับผู้เสียหายถือเป็นเรื่องที่ “ยุ่งยากและซับซ้อน” เพราะแม้จะมีการจับกุมกลุ่มร่วมขบวนการได้หรือได้มีการขยายผลตามเส้นทางการเงินไปถึงตัวการที่อยู่ต่างประเทศแล้ว แต่โอกาสที่จะได้เงินคืนยังถือเป็นเรื่องที่ยากหรือแทบไม่มีโอกาสได้เงินคืนเลย เพราะต้องใช้เวลา และต้องมีหลักฐาน รวมถึงต้องผ่านกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีให้ถึงขั้นตอนการยึดทรัพย์ และถึงแม้ว่าจะสามารถ

จับกุมผู้กระทำความผิดและเครือข่ายได้ ก็ต้องมีกระบวนการนำคดีเข้าสู่การตรวจสอบพิสูจน์ทรัพย์ เพื่อเฉลี่ยทรัพย์ คือให้ผู้เสียหาย ซึ่งอาจมีผู้เสียหายอื่นที่ถูกหลอกลวงรวมอยู่ด้วย ทำให้จำนวนเงินที่จะคืนให้แก่ผู้เสียหายอาจได้ไม่เต็มจำนวนตามที่ถูกหลอกลวงไป

ในประเด็นเรื่องการชดเชยความเสียหายจากธนาคารซึ่งเป็นผู้รับฝากเงินตามกฎหมาย ได้กำหนดการเยียวยาไว้อย่างมีเงื่อนไขสำหรับ บัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวนโยบายการบริหารจัดการภัยทุจริตจากการทำธุรกรรมทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งก็พบว่ามียอดจำนวนน้อยรายที่ธนาคารจะเยียวยาความเสียหาย โดยผู้เสียหายต้องไปดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีกับธนาคาร เพื่อให้ชดเชยเยียวยาความเสียหายเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 672 ที่สรุปได้ว่า กรรมสิทธิ์ของเงินจากการฝากเงินเป็นของสถาบันการเงินเพื่อนำเงินไปใช้ประโยชน์ได้ และสถาบันการเงินต้องมีบทบาทปกป้องและออกแบบระบบความปลอดภัยให้ดีที่สุดเสมือนว่าเป็นเงินของสถาบันการเงินเพื่อป้องกันเงินในบัญชีสูญหาย และจนในปัจจุบันก็ได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีความลักษณะนี้ได้ตัดสินให้ผู้เสียหายชนะและกำหนดให้ธนาคารรับผิดชอบคืนเงินครึ่งหนึ่งของมูลค่าความเสียหาย แม้ผู้เสียหายจะกดลิงก์หรือติดตั้งแอปพลิเคชันดูเงินเอง ศาลถือเป็นความประมาทเลินเล่อของทั้งสองฝ่าย คือทั้งผู้เสียหายและธนาคารเจ้าของบัญชีที่ไม่มีความระมัดระวังทำให้เกิดช่องโหว่ให้มิจฉาชีพสามารถทำธุรกรรมทางการเงินผ่านมือถือได้เกินหนึ่งเครื่อง ซึ่งแนวคำพิพากษาของศาลฎีกานี้ ถือเป็นวางบรรทัดฐานให้ธนาคารนั้น ๆ ต้องชดเชยเงินคืนให้ลูกค้าหรือผู้บริโภคครึ่งหนึ่งของเงินที่สูญหายไป⁷⁶ อย่างไรก็ตาม แม้ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จะออกนโยบายให้สถาบันการเงินเพิ่มมาตรการป้องกันภัยทุจริตทางการเงิน โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ระบุว่า “กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยทุจริตจากการทำธุรกรรมทางการเงินให้ผู้ให้บริการทางการเงินช่วยเหลือ และดูแลผู้ใช้บริการตามสมควรและหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าความเสียหาย ดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดหรือบกพร่องของผู้ให้บริการทางการเงินผู้ให้บริการทางการเงินต้องเยียวยา ความเสียหายอย่างเป็นทางการและเหมาะสมให้กับผู้ใช้บริการโดยเร็วซึ่งจะต้องไม่เกิน 5 วันนับแต่วันที่ผู้ให้บริการทางการเงินพิสูจน์ทราบความผิดพลาดหรือบกพร่องดังกล่าว”⁷⁷ แล้วก็ตาม แต่โดยส่วนใหญ่แล้วธนาคารก็จะไม่เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายมีทางเลือกแค่ 2 ทางเลือกในการติดตามเงิน คือหนึ่ง ฟ้องร้องดำเนินคดีกับธนาคารเพื่อติดตามเงินคืนโดยอ้างความผิดพลาดหรือความบกพร่องเกิดจากธนาคาร หรือสอง ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ เมื่อตำรวจจับตัวมิจฉาชีพได้และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) ติดตามเส้นทางการเงินและยึดทรัพย์ของมิจฉาชีพได้ โดยนำทรัพย์ที่ยึดจากมิจฉาชีพมาเฉลี่ยให้ผู้เสียหายทุกรายตามสัดส่วนของความเสียหาย ซึ่งเป็นทางเลือกที่ต้องใช้ระยะเวลานานและจะไม่ได้รับเงินคืนเต็มจำนวนหากมีจำนวนผู้เสียหายมาก

ในเรื่องกระบวนการและขั้นตอนภายหลังจากผู้เสียหายได้แจ้งความนั้น จากการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะได้มีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งให้

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6233/2564.

⁷⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ธปท.ผนช (02) ว.224/2556 ข้อ 3.5 เรื่อง นโยบายการบริหารจัดการภัยทุจริตจากการทำธุรกรรมทางการเงิน.

อำนาจธนาคาร สถาบันการเงิน เครือข่ายโทรศัพท์มือถือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย (กสทช.) มีอำนาจในการอายัดบัญชีเพื่อสกัดการไหลออกของเงินของผู้เสียหาย และให้มีการสกัดกั้นการปฏิบัติการของมิฉชาติและจากการเร่งปราบปรามโดยการระงับสัญญาฉบับโทรศัพท์ที่ลงทะเบียนไม่ถูกต้องและบัญชีม้าที่ใช้ในการกระทำความผิด จนมีสถิติการจับกุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กับการช่วยเหลือเหยื่อได้มากขึ้นก็ตาม แต่ผลของการดำเนินการดังกล่าวตามกฎหมาย ก็ยังไม่สามารถทำให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามแกะรอยเส้นทางการเงิน หรือสามารถจับกุมและดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยึดทรัพย์ที่หลอกลวงไปจากผู้เสียหายได้อย่างทันที่ และติดตามเงินคืนให้ผู้เสียหายได้จำนวนน้อย ตลอดจนยังไม่พบการแสดงความรักขบต่อการเยียวยาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายจากภาครัฐและธนาคาร กลายเป็นภาระของประชาชนที่เป็นผู้เสียหาย และหากหากต้องการได้เงินคืน ก็ทำได้เพียงต้องรอเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีให้ถึงที่สุด หรือต้องติดตามเจรจากับธนาคารเพื่อรับการเยียวยาชดเชย รวมถึง ผู้เสียหายบางรายต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเรียกเงินคืนจากธนาคารต่อศาล ซึ่งเป็นภาระที่ผู้เสียหาย ต้องจัดการเองทั้งสิ้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า เมื่อการก่อเหตุและความเสียหายที่มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น สังคมและประชาชนมีความคาดหวังจะเห็นประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐและสถาบันการเงินในการดูแลทรัพย์สินของประชาชนมากขึ้น ทั้งในแง่การป้องกัน คุ่มครองดูแล และการเยียวยา ซึ่งเป็นสิทธิที่ต้องได้รับจากภาครัฐและถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน จะพบว่าปัญหาในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายยังมีข้อขัดข้องตั้งแต่กระบวนการร้องทุกข์ ฟ้องร้องดำเนินคดี จนถึงขั้นตอนการได้รับเงินเยียวยาความเสียหายซึ่งต้องรอจนคดีถึงที่สุดและมีคำสั่งศาลให้คืนเงิน ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันดังนี้

5.2.1 ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาผู้เสียหาย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้รัฐสามารถเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

(1) ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 7 ทวิ ว่า “ในการปฏิบัติตามพระราชกำหนดนี้ ไม่นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ” เพื่อให้สามารถกำหนดวิธีปฏิบัติในการคืนเงินให้แก่ผู้เสียหายได้โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด เพื่อความรวดเร็วในการเยียวยาความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้เสียหายพึงจะได้รับ ความคุ้มครอง

(2) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการจัดทำร่างพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. ... เพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เพื่อให้

ผู้เสียหายจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อันเกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้รับการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เป็นตัวเงิน อันเป็นการปฏิบัติที่ดีที่เหมาะสมจากรัฐ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรการหรือกลไกทางกฎหมายที่สอดคล้องกับสากล รวมถึงได้รับการยอมรับจากนานาประเทศด้วย ดังนี้

(2.1) เพิ่มหมวด “คณะกรรมการเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” ซึ่งเป็นคณะกรรมการกองทุนเยียวยาภายใต้ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566

(2.2) เพิ่มหมวด “การพิจารณาการจ่ายเงินกองทุนเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” เพื่อเป็นกลไกในการเยียวยา โดยรัฐซึ่งเป็นผู้ปกครองประเทศควรเป็นผู้แบกรับความเสียหายในเบื้องต้นแทนผู้เสียหายที่เป็นประชาชน ดังนี้

(2.2.1) เพิ่มบทบัญญัติกำหนดการจ่ายเงินชดเชยจำนวนไม่เกินร้อยละหนึ่งของมูลค่าความเสียหายที่แท้จริง และจำกัดวงเงินชดเชยไม่เกินหนึ่งล้านบาท ดังนี้

ตารางที่ 5.1 มูลค่าความเสียหายที่แท้จริง และจำกัดวงเงินชดเชยไม่เกินหนึ่งล้านบาท

มูลค่าความเสียหายที่แท้จริง (บาท)	จำกัดวงเงินชดเชย (บาท)
1 – 10,000,000	100,000
10,000,001 – 50,000,000	500,000
มากกว่า 50,000,001 ขึ้นไป	1,000,000

(2.2.2) เพิ่มบทบัญญัติให้มีการพิสูจน์ความเป็นผู้เสียหาย หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงให้มีสิทธิได้รับเงินเพื่อเยียวยาเบื้องต้น โดยให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องในการขอรับเงินเยียวยาความเสียหาย พร้อมหลักฐานเบื้องต้นในการขอรับเงินเยียวยา

(2.2.3) เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการขอรับเงินเยียวยา โดยให้ผู้เสียหายขอรับเงินเยียวยาภายใน 30 วันนับแต่ที่รับรู้หรือควรรู้ว่าได้รับความเสียหาย และมีสิทธิขอรับเงินเยียวยาไม่เกิน 1 ปีนับแต่ความเสียหายเกิดขึ้น

(2.2.4) เพิ่มบทบัญญัติให้ “คณะกรรมการเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” เป็นผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาโดยมีมติในการกำหนดจำนวนเงิน โดยให้เยียวยาผู้เสียหายอย่างรวดเร็วภายใน 90 วัน

(2.3) ปัญหาการปฏิบัติงานของสถาบันการเงินในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

จากการวิเคราะห์และข้อมูลการวิจัยจะเห็นได้ว่าปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยยังคงเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเครื่องมือหรือกลไกในการเข้ามาควบคุมหรือกำกับดูแล หรือเป็นหน่วยงานกลางในการเชื่อมโยงบูรณาการการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยทุจริตหลอกลวงทางไซ

เบอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจนั้นผ่านระบบหรือกระบวนการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นชอบร่วมกัน เนื่องจากข้อมูลที่ต้องการในการ แลกเปลี่ยนส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลบัญชี หรือรายการเคลื่อนไหวของสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชน ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเป็นสถาบันที่มีอำนาจในการขึ้นนำกระบวนการ หรือมีอำนาจในการบังคับขอความร่วมมือให้สามารถจัดทำระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้โดยเร็ว

โดยธนาคารแห่งประเทศไทยควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเชิงรุกภายใต้ทรัพยากรหรือเครื่องมือในการกำกับควบคุมดูแลโดยร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติในการแก้ไขปัญหา โดยผู้วิจัยเห็นสมควรให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ เป็นหนึ่งในหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนที่เกิดจากความเสียหายจากภัยทางการเงินได้โดยตรง และเป็นหน่วยงานที่ประสานงานไปยังหน่วยงานในสังกัดหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ อื่นๆให้ดำเนินการทางกฎหมายไปได้โดยเร็ว โดยไม่ต้องให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเอง และเนื่องจาก ธนาคารแห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ดังนั้น การที่มีเงินจำนวนมากที่เกิดจากการหลอกลวงได้โอนไปยังต่างประเทศภายใต้ระบบงานทางการเงินที่ ธนาคารแห่งประเทศไทยดูแล จึงถือเป็นความเสียหายของประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องสร้าง มาตรการขึ้นมารองรับผลที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกัน ยับยั้ง และเยียวยาความเสียหาย เช่น การออก มาตรการบังคับให้สถาบันการเงินในสังกัดทั้งรัฐและเอกชน สร้างระบบการร้องเรียนผ่านธนาคารทุกแห่งให้ สามารถส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการพิจารณาความเสียหายภายใน 7 วัน เพื่อพิจารณาในการช่วยเหลือ ผู้เสียหายโดยเร็วและกำหนดมาตรฐานการส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการให้สอดคล้องกับระยะเวลาทางกฎหมายที่ เกี่ยวข้องด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, ‘ช่วยดี เร่งปราบปรามอาชญากรรมออนไลน์เดือน พ.ค. ระดมจับคนขายบัญชีม้า ซิมม้าแล้วกว่า 200 ราย’ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 23 มิถุนายน 2566) <<https://shorturl.asia/zhNFU>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- _____, ‘ดีอีเอส เปิดสถิติ 4 เดือน ปชช.แจ้งความคดีออนไลน์ 59,846 เรื่อง’ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 4 สิงหาคม 2565) <<https://shorturl.asia/JKAE6>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- โกเมศ ขวัญเมือง, พระเทพปริยัติเมธี และสุกัญญาณัฏฐ์ ออบสิน, ‘ว่าด้วยหลักนิติรัฐ’ (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2566) 1 วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/258398/175551>> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, ‘กฎหมายอาญา มาตรา 288-366’ ใน ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560).
- ‘คำพิพากษาฎีกาที่ 7264/2543 (เนติ.)’ ใน ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560) 414.
- ‘คำพิพากษาฎีกาที่ 6512/2539’ ใน ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์ (บรรณาธิการ) *รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่ม 12* (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2560).
- เจษฎา ธนาสิทธิ์พันธุ์กุล, ‘ความจำเป็นของการมีกฎหมายเกี่ยวกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์’ (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547).
- ช่อทิพย์ สุนทรวิภาต, ‘มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์แวนกันแดด’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2557).
- ณัฐวุฒิ ไหวยรุ่งโรจน์, ‘มาตรการทางกฎหมายของสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาความเสียหายจากการหลอกลวงให้โอนเงินทางโทรศัพท์’ (เอกัตศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2560).
- เดลินิวส์ออนไลน์, ‘ยาย83เครียดถูกแก๊งคอลลอคเกือบ3ล้าน เขียนจม.สั่งเสียก่อนพยายามฆ่าตัวตาย’ (เดลินิวส์ออนไลน์, 21ตุลาคม 2566) <https://www.dailynews.co.th/news/2828188/> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- ไทยพีบีเอส, ‘หญิงปลิดชีพตัวเอง หลังถูกแก๊งคอลเซนเตอร์หลอกโอน 10 ล้านบาท’ (ไทยพีบีเอส, 20 พฤษภาคม 2567) <<https://www.thaipbs.or.th/news/content/340156>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- _____, ‘หนุ่มเครียดแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกดูดเงิน 4 แสน ผูกคอเสียชีวิต’ (ไทยพีบีเอส, 21 กุมภาพันธ์ 2567) <<https://www.thaipbs.or.th/news/content/337257>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไทยโพสต์, ‘เผาร่างหนุ่มโรงงานผูกคอตับ ภรรยาอนจับแก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกโอนเงินจนเป็นหนี้หลายทาง’ (ไทยโพสต์, 17 มกราคม 2566) <<https://www.thaipost.net/district-news/304764/>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- ไทยรัฐออนไลน์, ‘ตร.ตามล่าคอลเซ็นเตอร์ต้นเหตุ พ่อเครียดฆ่ายกครัว 3 ศพ ไม่มีเงินทำพิธี วัดให้โลงศพฟรี’ (ไทยรัฐออนไลน์, 28 สิงหาคม 2566) <<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2720707>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- _____, ‘สาว ม.6 ฆ่าตัวสลด ถูก "โกง" ซื้อไอโฟน หลอกไป 2 หมื่น แล้วปิดเพจหนี เครียดปลิดชีพ’ (ไทยรัฐออนไลน์, 18 ตุลาคม 2566) <<https://www.thairath.co.th/news/local/2733619>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- _____, ‘ออกหมายจับ 20 คน แก๊งชั่วหลอกป้ายยาพิษไอ 5.2 ล้าน จนฆ่าตัวตาย’ (ไทยรัฐออนไลน์, 24 ตุลาคม 2566) <<https://www.thairath.co.th/news/crime/2735206>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย, ‘การกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ’ (ธนาคารแห่งประเทศไทย) <<https://www.bot.or.th/th/our-roles/financial-institutions/sfi-supervisions.html>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- _____, ‘การกำกับตรวจสอบสถาบันการเงิน’ (ธนาคารแห่งประเทศไทย) <<https://shorturl.asia/KL5DC>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- _____, แนวนโยบาย เรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (pdf, ธนาคารแห่งประเทศไทย 2560).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง, คู่มือการกำกับดูแลสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (pdf, ธนาคารแห่งประเทศไทย 2564).
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์, ‘พิธี MOU ระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กับ สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ สมาคมธนาคารไทย’ (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 28 กุมภาพันธ์ 2565) <<https://www.ghbank.co.th/news/detail/public-relations/28022022mou>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- ดิถีรัตน์ สมบูรณ์, ‘รู้ เข้าใจและตระหนัก “อาชญากรรมทางไซเบอร์” (Cybercrime) ป้องกันภัยคุกคามใกล้ตัว’ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 ตุลาคม 2566) <<https://www.chula.ac.th/news/138291/>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นภาพร สุทธิวงษ์, ‘การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2556).
- ‘แนวคิดและทฤษฎีการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา’ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8540p/5.2%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, ‘บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทศวรรษหน้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง’ (รายงานงานวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2562).
- บุญทวี เปรมปิยะกิจ, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้ยืมด้วยการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2543).
- ผู้จัดการออนไลน์, ‘ธนาคาร 8 แห่งเปิดศูนย์รับแจ้งเหตุภัยทางการเงินจากมิจฉาชีพ ประชาชนผู้ประสบภัยโทร.ได้ 24 ชั่วโมง’ (ผู้จัดการออนไลน์, 7 มีนาคม 2566) <<https://mgronline.com/uptodate/detail/9660000021361>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน* (สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2522).
- รัตนพร โยมละคร, ‘บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแทนผู้บริโศค ตามมาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโศค’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2562).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ‘หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม’ (เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย, 31 มกราคม 2553) <<http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.
- สถาบันนิติธรรมาลัย, ‘หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย (มาตรา 25-49)’ (สถาบันนิติธรรมาลัย) <<https://www.drthawip.com/constitution/006>> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.
- สุภาวณีย์ อมรจิตสุวรรณ, *หลักกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2560).
- สพรัฐ กิติ ศุภการ, *หลักและคำพิพากษา: กฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6, สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง 2559).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, *แผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2564-2565* (pdf, สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2565).
- อมรินทร์ทีวี, ‘แอปฯ คุ้มครองวิญญาน! ทำสาวฆ่าตัวตาย ลวงดูดเงินหมดตัว แม่โหยเงินหมื่นพรากลูก’ (อมรินทร์ทีวี, 3 มกราคม 2565) <<https://www.amarintv.com/news/detail/115146>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- อรชรีรา อสัมภินวัฒน์, ‘ปัญหากฎหมายและการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ศึกษากรณี: การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในความผิดมูลฐานฉ้อโกงประชาชน’ (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2553).
- อริยพร โพธิโส, ‘สารพันปัญหากฎหมาย: สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา’ (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2552) 1 จุลินิติ.
- อัญชลี ฉายสุวรรณ, ‘การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534).
- อิสรา สุจารี, ‘ประเด็นปัญหานโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่เป็นตัวกลางทางการเงิน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ 2558).
- Popiko, ‘14 อันดับภัยออนไลน์ที่คนไทยโดนหลอกสูงสุด เสียหายรวมกว่า 3 หมื่นล้านบาท ภัยทำงานโดนเยอะสุด’ (DroidSans, 20 มิถุนายน 2566) <<https://droidsans.com/top-14-cyber-online-of-thailand/>> สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2567.
- PPTV Online, ‘เปิดขบวนการ “บัญชีม้า” ช่องทางฟอกเงิน หลอกคนโงน แก๊งคอลเซ็นเตอร์’ (PPTV Online, 10 พฤษภาคม 2565) <<https://www.pptvhd36.com/wealth/stock-investment/171785>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.
- Sanook, ‘เปิดแซทกลวงมิจจาซีพ หลอกเด็ก 15 ลงทุน จนผูกคอตาย สั่งเสียขอให้เคสผมเป็นอุทาหรณ์’ (Sanook, 9 มกราคม 2566) <<https://www.sanook.com/news/8736338/>> สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2567.

